

РЕЛІГІЙНА ПАНОРАМА

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

4⁽¹¹⁴⁾

2010

**ЦЕРКВИ ІСУСА ХРИСТА СВЯТИХ ОСТАННІХ ДНІВ У КВІТНІ
ВИПОВНИЛОСЯ 180 РОКІВ**

ЯНУКОВИЧ НЕ МАВ ПАСХАЛЬНОГО ТУРНЕ ХРАМАМИ

ЄВРОПА ПРОТИ МУСУЛЬМАНСЬКОГО ЗАСИЛЛЯ

“ЇЖА ЖИТТЯ” ЯК КРІШНАЇТСЬКА ГУМАНІТАРКА

ЯЦЕНЮКІВСЬКІ УРЯДОВЦІ – АПОСТОЛИ

КОНФЕСІЇ НЕКТУЮТЬ УКРАЇНСЬКУ МОВУ

РОСІЙСЬКА КАТИНЬ – ПРОКЛЯТЕ МІСЦЕ

ВОРОЖОК І ЦІЛИТЕЛІВ ПІД ЗАБОРОНУ

ЧУДА ЯК ГАЛИЧАНСЬКА МАСОВКА

КИТАЙЦІ ЗНАЙШЛИ НОЇВ КОВЧЕГ

ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРА ВОЛОДИМИРА ПАЦЕНКА

РЕЛІГІЙНИЙ АТЛАС УКРАЇНИ:

ВІННИЧЧИНА РЕЛІГІЙНА

СТОРІНКА КОНФЕСІЇ:

АПОСТОЛЬСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА

ПАМ'ЯНЕМО!!!

Шановні друзі! Це слово часто звучало у квітні місяці, коли за давньою традицією родичі і близькі тих, кого вже немає серед нас, приходили до їхніх задалегідь прибраних могил, влаштовували там символічні обіди разом з уявно присутніми на них спочилими.

Православна Церква не сприймає цю традицію, закликає згадувати спочилих лише через храмові обряди. Але примітивний стандарт цих церковних «пам'янемо», коли священник зачитує, строчачи як з кулемета, лише імена спочилих і до того ж часто «небезвразливо», справедливо викликає несприйняття такого обрядодіяння для повноти вшанування пам'яті рідної тобі людини, а тим більше несприйняття церковного засвідчення того, що її вже немає, бо ж священник закликає Бога пам'янути Івана, Петра, Катерину, Оксану, інших «в царстві твоєму». Ще французький мислитель Ларошфуко зазначав, що пишність поховального обряду втішає гонор живих, а не мертвих». На пам'ять при цьому приходять ще й слова поета: «Тю нужно не мертвым, это нужно живым!».

Так, *живим*. Кожна з існуючих релігій говорить про існування якогось потойбіччя, про життя після смерті, райське блаженство для тих, хто вів праведний земний спосіб життя. Але попробуйте знайти людину, навіть праведну, яка, будучи впевненою в існуванні раю і своєму неодмінному поселенні в ньому, захоче із цих міркувань скоротити собі свій земний шлях, щоб пошвидше одержати блаженство в потойбіччі. У своїй книзі «Мій життєпис» отець Дмитро Блажейовський пише: «21 серпня 2009 року я зачав в Римі мій сотий рік життя та стараюся ще якось стало працювати, бо маю лемківську впертість, а на відпочинок не збираюся, бо казав нам, дітям, мій тато, коли ми хотіли відпочивати, що у гробі будемо відпочивати, але я зовсім не спішуся на відпочинок на цвинтар до гробу... Тому, mimo мого віку, хоч зачав сотий рік життя, ще стараюся весь час працювати». Більшість нами вшановуваних покійників для нас постають праведниками, а відтак користаються у Бога райськими почестями, але ми все одно оплакуємо їх смерть, розлуку з ними назавжди, завчасний відхід з життя. Ми оплакуємо їх і в той чи інший спосіб прагнемо все ж оприсунити їх серед нас. Підсвідоме наше переконання в тому, що потойбіччя навряд чи існує, формується саме недовір'ям бодай одного з покійних із потойбіччя в цей світ. А відтак крадається думка, а може його й немає, що то все витвір людської фантазії, зорієнтований на психологічне заспокоєння нас в тому, що твій земний шлях є самодостатнім, і на психологічне обнадійування тих, хто втратив близьку людину, в тому, що то ще не кінець. Релігія мормонів у цьому відношенні постає більш втішною. Вона пропонує своїм вірянам здійснити обряди запечатування сім'ї на вічність. В такий спосіб ця конфесія певною мірою гарантує, що людина, яка відійшла в світ потойбіччя, буде десь очікувати твого приходу до неї, що ваше сімейне життя буде продовжуватися і там у позаземному царстві.

Як на мене, людина безсмертна залишеними нею у безсмертя суспільно значимими наслідками її діяльності. Знову звернуся до праці отця Блажейовського, який вважає, що «свою автобіографію повинна написати кожна людина. Питаю себе, хто це буде читати і яку користь винесе для себе, щоб, читаючи мої спомини, замислилася над своїм життям, що вони зробили для України і для Церкви та для своїх ближніх і що ще могли би та що ще можуть зробити, щоб коли хтось візьме собі їхні спомини про їхню життєву працю, то знайде щось та значне це наслідувати, щоб самому не зникнути цілком безслідно з цього світу, але лишити по собі спомин такий, щоб можна було згадати по смерті, яка була його праця та що лишив по собі після смерті»

«*Лишив по собі після смерті*». Власне в цьому контексті ми й почали писати історію релігієзнавчої думки України. Перед нами стоїть завдання з'ясувати, хто із українських мислителів і який слід залишив в нашому релігієзнавстві. Почали ми ще з давніх часів, бо ж описанню подій постання християнства на наших теренах ми зобов'язані насамперед автору «Повісті врем'яних літ» Нестору Літописцю.

Головний редактор:

А. Колодний

Редколегія:

Л. Филипович

О. Недавня

П. Павленко

Засновник:

Українська Асоціація
релігієзнавців

(Центр релігійної інформації
та свободи)

Свідоцтво КВ № 4407 від
20.07.2000 р.

Державного Комітету
інформаційної політики,
телебачення і радіомовлення
України

Адреса редакції:

01001, Київ-1,

Трьохсвятительська 4,
к. 323.

Тел. (044) 279-04-18,

Факс: 279-48-12.

e-mail: uar-press@online.ua

Передплатний індекс:

2 1 9 5 3

**Каталог видань Журнали
України**

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

ЗМІСТ

Релігійне життя України	2
Супільне буття релігії і Церкви.	2
Православ'я	5
Світ і греко- та римо-католицизму	8
Протестантизм	10
Харизмати України.	11
Мусульмани в Україні.	12
Національні релігії	14
Нові релігійні течії	15
Містика	16
Релігія в сучасному світі	17
Релігія і світ	17
Католицизм	19
Протестантизм	21
Православ'я	21
Мусульманський світ	22
Індуїзм	25
Будизм	25
Нові релігійні течії	26
Інші релігії	27
Містика	28
Свобода совісті	29
<i>Ігорь Подберезский. Большинство и меньшинство</i> .29	
Хиджаб в Украине – тест на веротерпимость?	37
Науковезеспертна довідка про конфесійну природу караїмів і їх право на будинок кенеси в Києві.	42
Актуальна тема	46
Дні відкритих дверей і освячення Київського храму ЦХСОД	42
Чи обов'язково треба любити сусіда?	43
<i>Ігорь Рябо: «Мы всего лишь соратники у Бога»</i> .46	
Велика втрата українських релігієзнавців	51
Нові книги бібліотеки релігієзнавця	53
Релігійний атлас України	56
Вінниччина релігійна	56
Сторінка конфесії	71
Апостольська Православна Церква	71
Цікаво знати	78

РЕЛІГІЙНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНИ

СУСПІЛЬНЕ БУТТЯ РЕЛІГІЇ І ЦЕРКВИ

Той факт, що, на відміну від В.Ющенка, **В.Янукович як Президент не об'їздив в Пасхальну ніч храми декількох Церков**, знайшов схвалення з боку архієпископа Харківського УАПЦ Ігоря (Ісиченка). Збирання представників різних конфесій у Софійському соборі, відвідування храмів різних конфесій – це є виявом цезаропапізму. «Імператор Костянтин, ще сам не прийнявши християнство, збирав Вселенський собор і відіграв роль глави усіх конфесій у своїй державі. Я думаю, що така спокуса стоїть перед українськими високопосадовцями, й це часом значно простіше, ніж просто бути парафіянином однієї з конфесій. Як на мене, у цьому якраз перший крок Віктора Януковича зрозуміліший для вірян: він чітко позиціонувався як представник УПЦ. І дуже добре, щоб його виборці це засвоїли...» (Львівська пошта.- №31).

Архієпископ Ігор (Ісиченко) у своєму інтерв'ю газеті «Львівська пошта» (№31) слушно **вказав на неефективність діяльності Церков у сфері морального виховання**. «За ці двадцять років незалежності нашої держави ми звикли порівнювати стан Церкви, причому в таких екстенсивних вимірах – за кількістю парафій і громад – із станом советських часів. Для УАПЦ чи УГКЦ це дуже виграно, оскільки із нуля ми зросли до досить значних обсягів. Але щоразу, коли ми дивимося на плоди служіння Церкви, нас повинно це непокоїти, бо присутність Церкви у суспільстві визначається не тільки кількістю парафій і громад, монастирів і людей, які формально ідентифікують себе на соціологічних опитуваннях як християни, але тим, наскільки суспільство інтегрує у своє духовне життя християнські цінності, наскільки повсякденне життя суспільства будується на них. Ніхто не може заперечити мені такої жакливої думки, що за советських часів, навіть часів застою, наше суспільство жило більш морально, ніж тепер. У повсякденному житті мораль людей упала катастрофічно. І це в той час, коли ми маємо масу релігійної риторики. У чому причина цього? Ось де поле діяльності для Церкви».

За висловлювання Дмитра Табачника, єврея за національністю, проти українців, української мови, держави та церкви професор Прикарпатського університету **Геннадій Сіренко викликав його на 9 травня на дуель**. Зброя буде напівгаряча, право її вибору за ініціатором. Заяви Табачника щодо українців, коли він, живучи на їх теренах, їх обзиває бидлом, є нацистськими, а тому його на дуель викликано професором в День перемоги над нацистами. «Ось за це я кинув йому виклик, - каже Г.Сіренко. - Якщо Табачник має честь і гідність, то він прийде. Якщо ні – викличу на повторну дуель 27 травня. Якщо і цього разу злякається, вишлю йому бандероль із трусами. Раз не прийшов, значить обкакався». Лист із спеціальним повідомленням про дуель Сіренко відправляє Табачнику кожних два дні.

Арсеній Яценюк, якому не вдалося умовити В.Януковича призначити його прем'єр-міністром за рахунок зради на його користь групки нашоукраїнців, **вирішив сформувати свій «тіньовий» уряд** в додачу до вже наявного опозиційного уряду БЮТу і частково НУ-НСу. При цьому явно спрацьовує та характеристика, яку дає тепер Яценюку ужгородський мер Ратушняк – «хитрий єврейчик». То ж і не дивно, що, не набравши до свого уряду представників із депутатського корпусу, Сеня творить уряд, який нагадує новозавітний іудеохристиянський кагал спаситель-апостоли. У Яценюка в уряді відсутні міністри. Кураторів різних сфер суспільного життя у нього 12 і назвав він їх «апостолами». Всі вони з партії «Фронт змін» і відповідають за якісь напрямки діяльності. Зрозуміло, що якщо є 12 апостолів, то має бути й месія. Відтак ним постає сам Сеня.. Не біда, що на 5 років старший від Ісуса Христа в час його з'яви як Спасителя. Не стільки ж, але не далеко від цього. Голова правління Центру прикладних політичних досліджень «Пента» Володимир Фесенко з приводу цього слушно зауважив: «Ми ті «месіанські уроки» вже проходили. Суспільство їх належно не сприйме. То ж, думаю, не варто претендувати на статус месії та апостолів. Треба бути простішим». Поява декількох тіньових урядів на руку Януковичу. Сеня як працював, так і продовжує працювати на розбрат в опозиційних лавах. Бо ж в такий спосіб він більше конкуруватиме з іншими опозиційними сирами, ніж з владою, в чому б вони мали б бути єдиними. Чи то вияв «дитячої амбіційності», зарозумілості, а чи ж виконання чийогось замовлення (зрозуміло, що з оплатою)? (Із газет).

У Львові діти-сироти, які стали студентами, але не мають місця в гуртожитках і коштів, щоб оплачувати проживання десь на квартирі, **зможуть жити в соціальних отелях при монастирях УГКЦ**. Міська рада Львова прагне віднайти кошти на фінансування таких отелей, зокрема оплату комунальних послуг, оплату електроенергії, харчування. Останнє важливо, бо ж в отелях передбачене триразове харчування студентів. Соціальний отель надається студенту лише на час його навчання у вузі. Щоб збільшити кількість проживаючих в отелях, вирішують питання придбання двохярусних ліжок.

Київська міська Рада нагадує театр абсурду. Це засвідчує її сценарій щодо Будинку актора, який є за витоком кенасою громади київських караїмів. Будівля споруджена за проектом відомого архітектора В.Городецького. Мотив виселення: аварійний стан історичного об'єкту, який вимагає термінового ремонту й реконструкції. Але при цьому будь-які засвідчення того, що будівлю будуть ремонтувати – відсутні. Тут може повторитися той сценарій, який мерія розіграла із Національним союзом театральних діячів: його виселили нібито для ремонту, але ж після останнього будівля стала власністю вже якоїсь комерційної фірми. Таким було виселено й Союзу кінематографістів України. То ж кинув Черновецький око на прекрасну будівлю кенаси й вирішив у якийсь спосіб нею пожитися. Але при цьому варто рахуватися з тим, що будівля ця є законно власністю київської караїмської громади і насамперед їй має бути повернута. Тим більше, що громада вже заявила свої претензії на неї (ВВ. -№46).

Ініціативна група студентів Львова з метою черговий раз довести, що заяви політиків про розірваність України – міф, **запросила в рамках акції «Великдень разом»** на пасхальні канікули в столицю Галичини студентів із вузів східних міст країни. До Олі Сало, яка очолювала ініціативу, звернулися студенти з 12 міст із запитом десь на 50 місць від кожного. Прийшлося звернутися до всієї львівської громадськості

виручати, бо ж спочатку ініціативна група мала всього 50 місць. Гості разом із львів'янами брали участь у пасхальному богослужінні, разом посиділи за пасхальним столом, мали екскурсію по місту.

Одеська міська влада не прислухалася до прохання митрополита Одеської єпархії УПЦ МП про перенесення гуморини з 1 квітня на якийсь інший день, бо ж 1 квітня цього року вона припадала на Чистий четвер. В листі до мера Едуарда Гурвіца владика Агафангел писав, що під час «Гуморини» Одеса «наповнюється самою розгнужаною і сповненою непотребств веселістю, масовими гуляннями, що супроводжуються галасливими концертами, рясним вживанням спиртного і різними безчинствами». То ж все це буде «публічною і цинічною образою релігійних почуттів православних одеситів, прямим викликом святій православній вірі». На це звернення міська рада відповіла так: «Гуморини» вже 37 років, вона завжди проходила 1 квітня, до чого всі звикли. Обговорень з цього приводу в мерії не було. Ми глибоко шануємо чужі традиції і в жодному разі не будемо їх принижувати. В карикатурах і малюнках не буде нічого образливого для православ'я.»

На питання: «Як ви вважаєте, Єльцин був чи став віруючою людиною?», Леонід Кучма відповів так: «Чи був він віруючим? Ми про це з ним ніколи не говорили. А взагалі, то я не знаю людини, яка б ні в що не вірила і все відкидала. Треба у щось вірити, бо ж людина без віри не може жити. Гадаю, що Борис Миколайович також це розумів» (Факты. – 24 квітня).

Порада Патріарха Московського Кіріла для В.Януковича важливіша, ніж глави УПЦ МП митрополита Володимира (Сабодана). Певно тому перед своєю поїздкою за океан до США він заїхав з васальних почуттів за благословенням до свого московського покровителя. Янукович має з Кірілом особливий духовний зв'язок. Всі пам'ятають як останній миропомазав його на престол Президента, навіть спеціально припершись до Києва, хоч міг би і мав би це здійснити владика Володимир, бо ж Янукович є парафіянин його Церкви.

В буковинському селі Білоусівці поруч із православними українцями кілька століть живуть росіяни-старообрядці. Останні надто суворо дотримуються своїх традицій. Проте не завжди, як нині, вони жили з православними мирно. Був час, коли старообрядець не міг дати українцю навіть води напиться. Та й нині старообрядці зберігають вірність традиціям своєї віри, живуть в різних кутках села, хоч стосунки громад загалом мирні. Уже наявні сімейні пари, в яких подружжя різноконфесійне. Такою, зокрема, є сім'я Богданюків. Сергій і Світлана, одружуючись, в церкві не вінчалися. «Ми вирішили не порушувати традиції одне одного, не змінювати віру, - каже Сергій. – Ми щасливі, любимо одне одного. Чого ще треба? А в неділю кожний йде до своєї церкви. І в цьому немає жодної проблеми» (Експрес. – 23-24 березня).

Серед сотні викрадених автографів із Львівського архіву серед інших значаться й автографи митрополита Андрія Шентицького. Загалом тоді при викраденні було втрачено 600 одиниць архівних документів. Тут і більше ста грамот XVI-XVII століть, рідкісні світлини, комплекс метричних книг XVII століття. Обсяг викраденого – вантажна машина документів. Професор Я.Дашкевич розцінював

втрагу цих документів як гуманітарну катастрофу. Викрадачем вважається Дмитро Табачник (Експрес. – 25 березня). Навіть його однопартієць регіонал Борис Колесников звинуватив його в тому, що він «вміє «тирити книжки й картини і з так небагатьох українських музеїв».

В Україні існує традиція в один із післяпасхальних днів відвідати могилки родичів і близьких, згадати їх теплим словом. По-різному називають цей день – гробки, проводи, поминки та ін. Головне, що при цьому (або перед цим) прибираються могилки, фарбується огорожа, висаджуються нові квіти тощо. Проте Православну Церкву не влаштовує те, у що нині часто перетворюється ця традиція. «Сенс походу на кладовище – насамперед молитва, - наголошує глава літургійно-богословської комісії УПЦ МП архимандрит Філарет (Зверев). – Проте в наші дні відвідування могил перетворюється в якусь «масовку», «пікнік на межі», а також стало приводом покрасуватися перед односельчанами, щоб бути «як всі», а то й «краще всіх». Помолитися за померлих можна будь-де і в зручний час, а особливо у храмі Божому. А прийшовши на кладовище не слід робити те, що ображає Бога і пам'ять померлих. Так, нині традиційним «атрибутом» поминок стало розпивання алкогольних напоїв, виставлення чарок, виливання горілки не могилу. Все це є явним запереченням євангельських норм. Адже при цьому нами керує типова язичницька уява, що покійник має їсти і пити. Якщо ми все ж бажаємо пом'янути, то маємо все зробити по-євангельськи... Справи милосердя принесуть і нам самим, і душам померлих далеко більше користі, ніж «турпохід» на кладовище» (ВВ.-№62).

Багато шуму серед журналістів викликало вручення під час молебні в Кисво-Печерській Лаврі митрополитом Володимиром В.Януковичу персня-печатки імператора Візантії Костянтина IX Мономаха. Говорять, що нібито реліквія належала сину Ярослава Мудрого Всеволоду, а потім – Володимирі Мономаху. Науковці виявили сумнів щодо достовірності цієї версії. Справа в тому, що візантійські персні XI століття мали інший вигляд. Персні-печатки завжди робилися із дзеркальним зображенням. Відтак у монограмі К.М. букви мали б розміщуватися у зворотному порядку. Подібні персні мають до того ж не опукле, а заглиблене зображення. То ж підrobка очевидна навіть для нефахівців. Незрозуміло лише, як архимандрит УПЦ МП Гедеон мав так підвести митрополита, а через нього - і Президента, даруючи фальшивий перстень (Голос Православ'я. - №6).

ПРАВОСЛАВ'Я

В Києві 60% його мешканців відносять себе до православних, а ось до церкви ходять (по-різному – щотижня, раз на місяць, а то й один раз протягом року) лише 15%. Частіше – у дні великих свят. У Лаврі на вербну неділю сповідалося десь 1500 осіб, а в Михайлівському соборі – 1200. Православна Церква визнає лише особисту

сповідь, а не сповідь телефоном чи заочну або колективну. Священнослужителі-сповідники говорять про різні гріхи, в яких сповідаються віряни. Частіше - крадіжки, перелоб, обман, у жінок- аборт. (Сьогодні. – 2 квітня).

За часів архієрейства **владика Ігоря в Харківсько-Полтавській єпархії УАПЦ** з 1993 року у нього **виникало більше проблем з відносинах з помаранчевою адміністрацією**, зокрема коли заступником голови її в Харкові був Ярослав Петрович Юценко – племінник Президента. Відмовлялися реєструвати статути парафій, коли там було написано, що вони належать до УАПЦ оновленої, що головою парафії є настоятель. «Просто були спроби творити єдину Церкву за сценарієм, виробленим у Києві. З цього нічого доброго не вийшло, і сьогодні, на превеликий жаль, ми є набагато далі від Єдиної Помісної Церкви, ніж були в 2000 році... У багатьох викликає питання, щодо статусу нашої єпархії... Ви б знали, скільки від часу розколу УАПЦ проволкували на те, щоб ми або входили до Київського Патріархату, або реєструвалися як якась інша Церква. Ми цьому категорично опиралися і залишилися єпархією УАПЦ, але під тиском колеги Держкому релігії України були змушені зареєструвати статут Харківсько-Полтавської єпархії УАПЦ (оновленої). Таким чином єпархія зберігає перспективу контактів зі своїми рідними єпархіями УАПЦ, у центрі країни. Свій нинішній статус незалежності від Київського центру ми розглядаємо як перехідний» (Львівська пошта. -№31).

Стало відомо, що із тих двох «Чайок», якими їздив Перший секретар ЦК КП України **В.В.Щербицький, одну було передано митрополиту Філарету (Денисенку)**. Наявна спеціальна вірча грамота, де сказано, що «Чайку» передано для потреб «Києво-Печерської Лаври». Цим авто возили не тільки Філарета, а й священників Православної Церкви.

Через п'ять років в Києві з'явиться найбільший храм в Європі. Це буде кафедральний собор Воскресіння Христового УПЦ МП. Вміщуватиме він п'ять тисяч осіб. Так говорить реклама. Відтак він має перевершити своїми розмірами собор Святого Петра в Римі. У фундамент храму вмуровано кам'яний ковчег із мощами 15 святих, в тому числі й Андрія Первозванного і святої мучениці Варвари. Собор стане своєрідним духовно-просвітницьким центром для московсько-православних України. Для цього біля храму буде споруджено ряд спеціальних будівель. Будуть готелі для прочан, гімназія, будинок митрополита, музеї та галереї.

Церква Київського Патріархату особливо не захоплюється суспільним (так вона називає соціальне) служінням. Єпископ Євстратій у зв'язку з цим наголошує: «Аспект суспільного служіння Церкви на Заході почав часто переважати аспект богослужіння. Для себе я образно це уявляю так: у зображенні Христа Господнього горизонтальна перекладина є суспільним служінням, а вертикальна – богослужінням, рух людини від земного до небесного. Тільки в гармонії ці служіння можуть відбуватися повною мірою: коли є богослужіння і від нього походить суспільне життя. Коли ж суспільне служіння підміняє богослужіння, життя Церкви перетворюється на гонитву за парафіянином. Церква стає світською спільнотою, а не спільнотою святих, які служать Богові. Таким чином, Церква, тимчасово вигравши битву за численність вірян, програє війну, бо перестає бути Церквою» (Голос Православ'я. - №6). Певно цими міркуваннями пояснюється те, що в Церкві Київського Патріархату в порівнянні з іншими християнськими конфесіями надто незначним є соціальне служіння. А шкода! Із-за цього вона не має такого

авторитету як людинолюбної інституції, який мають протестантські, а то й неохристиянські спільноти. Вони не сподіваються при цьому на фаворизування їх владними структурами, а враховують дві сторони християнської любові: вертикальну – до Бога і горизонтальну – до ближнього. Лише тісна єдність їх в діяльності релігійної спільноти засвідчує їх дійсн повну християнськість. Саме із перетину вертикального і горизонтального служіння утворюється хрест (А.Колодний).

«Дуже великого лиха завдає церква Московського Патріархату із її отцем з Московської Церкви Дмитрієм Сидором. Той мільйон, що він одержав із Москви на агітацію, нехай заплатить як штраф за російський прапор! Щоб більше не порушував закон!» - це фрагмент із листа Марії Корж та її однодумців із закарпатського смт Великий Бичків до газети «Українське Слово». Марія Корж наголошує, що Закарпатська обора, де засіли Балого і балогівці шгучно культивує «Русинство». «Ми заявляємо, що не бажаємо бути русинами. Ми є українці! А наше Закарпаття хочуть поділити між сусідніми державами. А може ціле Закарпаття приєднати до Росії? Не даремно вивішує дехто у нас російський прапор!».

Глава УПЦ МП митрополит Володимир занепокоєний тим, що «світ із ще більшою завзятістю став заперечувати християнські цінності, що під гаслом гуманності і свободи відбувається витіснення християнських засад із суспільного життя. Величезна рекламна індустрія безупинно працює на те, щоб зробити гріх більш барвистим, яскравим, бажаним, привабливим. Для багатьох сенсом життя стає гріх у своїх різноманітних проявах. Прагнучи до нього, люди готові багато чим жертвувати, у тому числі й своєю совістю. Змагання заради досягнення хибних благ породжує розділення у всіх сферах людського життя; між людьми зростає відчуження, якого не повинно бути, тому що це суперечить Божественному замыслу про людину та духові євангельської любові».

Вінницьке обласне начальство швиденько приловчилося до нової влади і її уподобань. Відомо, що В.Янукович є парафіянином Церкви Московського Патріархату. Ось тому обласна адміністрація стала підтримувати переходи священників із Церкви Київського Патріархату в Московський. Таке, зокрема є в селі Стадниця, де місцевий батюшка чкурнув до московського верховенства. Водночас він при підтримці влади намагається і храм за собою забрати в Московський Патріархат. Все це здурало парафіян. Вони влаштували пікетування Вінницької обласної держадміністрації. «Я ж не в Москві живу! У нас інша країна! – наголошує парафіянин А.Белебух. – Коли була Російська Православна Церква, була зовсім інша країна. Зараз називається Україна, тому має бути Помісна Православна Церква!» (Голос Православ'я. - №7).

У зв'язку із висловленими на засіданні комісії Міжсоборної присутності в Києво-Печерській Лаврі головою Відділу зовнішніх церковних зв'язків Московського Патріархату митрополитом Іларіоном (Алфеевим) різними нісенітницями щодо природи і долі Київського Патріархату **Прес-центр останнього заявив, що «охочим втішати себе старими ілюзіями слід нагадати, що Київський патріархат виник не за президентства В.Юценка і що ідея автокефалії Української Церкви взагалі була проголошена понад 90 років тому. ... Слід нагадати, що всі заходи Московського Патріархату на знищення Київського Патріархату виявилися безуспішними. Його не зруйнували ані беззаконні «позбавлення сану», ані відступники, приваблені обіцянками посад і санів, ані вороже налаштовані**

можновладці, ані накладена у 1997 році незаконна «анафема», ані штучна зовнішня ізоляція від спілкування з іншими Помісними Церквами, ані масова пропаганда, здійснювана проти нашої Помісної Церкви всіма можливими засобами. Тому в Московській патріархії мають зрозуміти: Київський Патріархат буде існувати в Україні доти, доки наша держава є незалежною» (Голос Православ'я. - №7).

Утворити в Україні Єдину Помісну Православну Церкву, згідно заяви глави УПЦ КП Філарета, заважає Москва. Першою причиною такої позиції Білокам'яної є церковна. «Якщо Україна відокремитися від Московського Патріархату, тоді питання Третього Риму стояти не може, оскільки РПЦ втратить якщо не половину своїх віруючих, то значну частину. Згідно останніх даних МВС України і МВС РФ про участь віруючих а Пасхальних богослужіннях, в Україні на такому богослужінні було 11 млн осіб, а в РФ – лише 8 млн. Друга причина є суто політична. «Росія спить і бачить Україну у складі нової імперії начолі з Москвою. Єдиним засобом впливати на Україну є нині Церква. І це ми відчули особливо під час виборів» (ВВ. - №63).

СВІТ ГРЕКО- І РИМО-КАТОЛИЦИЗМУ

Все частіше на Галичині (чомусь не чуто про таке в східних регіонах країни) з'являються чуда з'яви образів Ісуса Христа, Богородиці, Миколая чи ще когось із святих або хреста чи то на пеньку, чи то на гілці, чи на колоді або ж на шибиці. Не згадуємо тут зустріч дітей (частіше чомусь священника) з Дівою Марією десь в лісі біля джерельця. Навколо цієї з'яви поширюється багато шуму, все це подається як якесь знамення, влаштовуються туди паломниці поїздки, виготовляються для продажу відкритки із зображенням «чуда» тощо. Вже сама Церква застерігає від цього. Бо ж часто до такого чуда можна використати українське прислів'я: що сіре – те й вовк. Одній людині здається, що то такий-то образ, інша, що була поруч, повірила їй в цьому, а вже наступних вони навияли на істинність свого бачення. Так, в Турку в квітневі дні раптом прохожі побачили на вікні кинутого будинку образ жінки, яка годує немовля. До зображення вже потяглися молільники. Як зауважив турківчанин Василь Васильків, «навіть серед священників немає одностайної думки, чи є зображення на склі об'явленням». Місцевий священник Тарас Біль говорить, що зображення на вікні безпідставно вважати чимось особливо важливим. «Мирянам потрібно насамперед молитися, а не шукати чудес там, де їх немає» (Експрес. -21-22 квітня). В квітні з'явилася також інформація про те, що в селі Болязуби на Тернопіллі на одному із пенків зрізаного дерева проглядається образ людини, який нагадує образ Ісуса Христа. Знову почалося паломництво. Приносять до пенька віночки,квіти, відривають від нього кусочки кори. При цьому чомусь не зауважують на тому, що не все сіре є вовк. Таку шапку, яка там є над головою зображення, Ісус ніколи не носив. Та й борода не співпадає з тією, яка є на Туринській плащаниці. До того ж, відомо, що до 7 століття християни взагалі не малювали образ Ісуса Христа. Образ на пеньку нагадує образ багатьох відомих людей. Як для мене, то він близький до обличчя Чехова. Та й волосся тут не таке, яке ми бачимо в Ісуса на іконах. Відтак фантазія болязубківки Ніни Ліщинської попрацювала не зовсім вдало, але її версію сприйняли ті, хто чекає якогось чуда у з'яві Спасителя. Церква розуміє, що так примітивізувати з'яву Бога чи якихось святих осіб на Землі може тільки примітивне буденне мислення,

мислення, яке бажає і знаходить чудо навіть там, де його немає. Священик храму Благовіщення Богородиці (УГКЦ) слушно наголосив: «Розумієте, важливо не робити з таких випадків об'єктів поклоніння. Потрібно розуміти, що не саме диво є важливим, а наша віра. Чудо – це засіб, яким Бог хоче привернути нашу увагу до його присутності в нашому житті. В Євангелії сказано, як Ісус Христос говорив людям про те, що вони ходять за ним тому, що хліб їли, який Він чудесно помножив, і наситились, а не тому, що вірують у нього. То ж ми маємо шукати Бога, а не чудо з'явлень». Отець Дмитро Лисак не бачив назване чудо, але зауважив, що лише після відвідин села можна буде сказати: «чи то образ Ісуса Христа, а чи ж люди просто придумали собі святе місце». Доцент кафедри фізіології та екології рослин Київського університету ім.Т.Шевченка Ольга Ольхович каже: «Усі дерева виділяють речовини, що називаються вторинними метаболітами. Йдеться про олії, пахучі речовини, смоли, нектар і таке інше. У найбільшій кількості вторинні метаболіти починають накопичуватися та виділятися, коли дерево старіє. Так-от, є версія, що саме на тих ділянках, де найбільше виділяються такі речовини, і з'являється темне забарвлення. Воно нагадує нам малюнок... У будь-якому випадку треба досліджувати пляму, що з'явилася на дереві. І лише тоді можна дійти певних висновків щодо природи її появи». У Збаражській духовній семінарії пропонують створити спеціальну комісію з участю єпископів для вивчення цих чуд(А.Колодний).

На питання: **хто є духовним батьком Віктора Януковича?** намісник Києво-Печерської Лаври архієпископ Павло відповів: «Раніше його духовним батьком був покійний схиархімандрит Зосима. Сьогодні при вирішенні багатьох питань президент радиться з Предстоятелем нашої Церкви Блаженнішим митрополитом Володимиром і Висопреосвященним Іларіоном, митрополитом Донецьким і Маріупольським. До духовників президента, наскільки я знаю, відноситься і оптинський старець Ілій» (Столичные новости. - №13).

Традиція випікання хліба зберігалася в Києво-Печерській Лаврі з року в рік. Припинили її з 1930 року минулого століття. І ось в квітні ц.р. цю традицію було відновлено. В приміщенні одного з корпусів монастиря обладнали пекарський цех сучасною піччю і камерами для виготовлення закваски. Усі роботи послушниками виконуються вручну. Хліб починають випікати вранці перед тим, як читають Євангеліє і Псалтир. Воду беруть із джерел Антонія і Феодосія, а борошно і олію постачають із власного підсобного господарства монастиря. Прісний хліб, випечений у Лаврі, використовуватимуть для проскур, які роздаватимуть під час богослужінь, а також для потреб монастиря. Кожен охочий зможе купити хліб в монастирських крамничках.

Греко-католицька Церква виявляє рейдерство щодо школи села Сердиця. Оскільки їй не вдалося вирішити з Православними Автокефалами питання про почерговість богослужіння в наявному в селі одному храмі, то вони вирішили нахрапом відхопити в школи шматок приміщення, палець об палець не вдаривши для побудови в селі свого храму. А де ж тут для них 10 Божих Заповідей??? Щось про ці Заповіді Церква забуває, коли питання стосуються її інтересів. В порушення Конституції і Законів про освіту й про свободу совісті вона, замість того, щоб розвивати свої недільні школи, нахрапно ввійшла в шкільні навчальні заклади із своїми фактично катехизаційними уроками. А тепер у Сердиці відхоплює для себе із шкільного приміщення спортзал і бібліотеку, ущільнює класи... «Не кради» -

повчають Заповіді Божі. А тут з'являється злодій в особі Церкви. Проти цього виступає весь педагогічний колектив школи, освітянське керівництво, батьківська громада... А Церква пре, як танк, на шкільні редути, колесить безсоромно по дітях. Є ще ж і Закон про невідчуження майна закладів освіти. Благо для Церкви, що вона знаходить підтримку від зклерикалізованого державного керівництва. А йому ж треба забезпечити собі підтримку Церкви на чергових виборах. То ж який їхав, такого й здибав (Львівська газета. – 1 квітня). У це не перший приклад анти правних діянь Церкви. До нас звертаються з Мостиськи, де в школі, в якій вчать й діти баптистів, насильно впроваджується місцевим батюшкою при підтримці вірян УГКЦ обрядова практика цієї конфесії. Нагадаємо ще про той погром громади ріднолвірів, який влаштували священники УГКЦ в Тернопільській області і про що ми писали в своєму часописі. Греко-католики забули своє буття в роки радянської влади, коли їх при підтримці московських православних гонили, громили в Сибір вивозили. Вони розглядають це як злочин. Навіть вимагають реабілітації своєї Церкви. Нині ж в регіонах свого домінування вони не далеко відійшли у своїй зневазі до інших конфесій від того, що колись творили з ними. Можливо й досвід певний з тих часів запозичують для себе. При всіх наших позитивних виявах у ставленні до УГКЦ, її рейдерство з нашого боку знаходиться лише осуд. До того ж, в ньому надто мало християнськості. Згадаймо, що Христос закликав любити не просто ближнього, а навіть ворога. А тут що маємо? Маємо понадхристиянську теологію. Знаючи ближче владика Гузара, його вроджену толерантність, гадаю, що все те твориться поза його увагою і поінформованістю (А. Колодний).

Провідною ідеєю життя митрополита А. Шептицького була єдність Христової Церкви та створення Української Держави, наділеної християнською душею. Львів оголосив конкурс на проект пам'ятника митрополиту. Це має бути високомистецький і водночас духовний пам'ятник однієї із найвизначніших постатей Вселенської Церкви ХХ століття. Пам'ятник буде споруджено або на Святоюрській площі або на території самого Собору св. Юра.

У Римі затвердили матеріали про життя митрополита Андрея Шептицького, які засвідчують, що він може бути справді проголошеним святым. Про це повідомив архієпископ Львівський Ігор Возьняк. Сьогодні справа беатифікації митрополита перебуває на стадії засвідчення чуда.

При церкві святого Юра у Львові існує спільнота молодих людей, які поставили собі за мету молитися разом із невиліковними, вмираючими хворими. Вони приходять до таких пацієнтів у лічницю Андрея Шептицького, моляться на вервиці. Молитви підтримують хворих духовно. Відтак молодь позбувається негативного ставлення до милосердя (Українська газета. – 1 квітня).

ПРОТЕСТАНТИЗМ

В канцелярії Союзу п'ятидесятників України відбулося засідання Ради євангельських протестантських церков. Рада створена в 2005 році як міжконфесійний консультативно-дорадчий орган. Нині до РЄПЦУ входить 8 найбільших протестантських спільнот, які разом мають 80% організацій всього протестантського співтовариства країни, а це більше шести тисяч протестантських громад із 7500 зареєстрованих/незареєстрованих в Україні. На засіданні йшла мова

про нинішні державно-церковні відносини, необхідність і шляхи співпраці Церков у духовній і соціальній сферах діяльності. Розглядався проект Концепції пастирської опіки військовослужбовців. Йшлося і про поповнення Союзу новими членами. Нині в ньому ВСЦ християн віри євангельської, ВСО євангельських християн-баптистів, Церква Адвентистів 7 дня, Українська Християнська Євангельська Церква, Братство незалежних церков ЄХБ, СВЦ християн євангельської віри, Асоціація місіонерських церков євангельських християн, Українська Лютеранська Церква.

Свідки Єгови при проведенні своїх щорічних конгресів в Україні практично в більшості своїй нехтують мовою корінного етносу, цебто українців. В минулому числі часопису відзначалося, що із 31 щорічного конгресу на теренах України вони лише три (ТРИ!!!) проводять українською мовою. Із трьох в Києві – жодного!!! Дожилися Столице! Якщо Партія регіонів ще говорить про якусь двомовність, то тут домінує мова сусіда, мова окупанта, мова тієї країни, в яку Свідків свого часу відправляли «на курорт». А може під час цього курорткування російська мова стала для них рідною і вони з нею повернулися в Україну і тут вже наворачують до неї і через неї своїх дітей і внуків? Може... За цих обставин - тоді вибачимося. Що поробиш – зросійщилися! І таке буває. ЧПроте це чогось не зауважив наш постійний дописувач із Тернопілля Іван Вішко. Він лише проінформував, що в березні пройшло 6 конгресів (по два в Тернополі, Запоріжжі та Горлівці) мовою жестів (у два рази більше, ніж українською). Китайською конгрес проходить 2 травня в Одесі (навіть китайською, а українською в Одесі – ні). В Києві два конгреси -17 і 18 квітня - пройшли англійською мовою (а українською – жодного). Спасибі Івану Вішці за таку інформацію. Стає зрозумілим, *хто є хто* для України в роки її національного відродження (А. Колодний).

Християнська Церква «Слово Життя» не сприймає давню традицію в один із днів після Пасхи обов'язково приходити на кладовище до могил своїх рідних і близьких. Пастор цієї Церкви із Мелітополя В. Токарев зауважує, що «традиційні масові походи на «Гробки» є не чим іншим, як давньою язичницькою традицією, пов'язаною з окультизмом, тобто звертанням до мертвих. Така практика є гріхом, про що написано в книзі Левіт (20:6)... Наводити порядок на могилах – наш обов'язок, але тільки не в неділю і не колективно». Пастор з Нової Каховки О. Шульга також наголошує: «Очевидним є те, що «кладбищенське спілкування» не буде формувати нашу душу і не допоможе нашим близьким, які пішли у вічність». Пастор Дмитро Бодю із Сімферополя також вважає, що гробки прийшли до нас із язичництва. За могилами покійників доглядати треба, але «немає ніякої необхідності замість церкви їхати на кладовище» (Добрая весть. - №4).

ХАРИЗМАТИ УКРАЇНИ

Колишній керівник «Леоне-банка» Роман П. засвідчив у суді, куди дівалися багатомільйонні кошти вкладників цієї піраміди. Він назвав трьох осіб, які одержували ці гроші. Двоє з них – москвичі (електронним платежем надходили гроші до них), а третій – громадянин Кіпру, де в офшорах скоріше всього вони й осідали. **У парафіян «Посольства Божого» гроші різними махіаторськими способами виманювала фігурант афери Інна К. і передавала їх названому керівнику «Леоне-банка».**

Сандей Аделаджа – головний пастор Церкви «Посольство Боже» **заклав перший камінь в будівництво храму своєї спільноти в районі Дніпрові Набережній в Києві**. За словами пастора, комплекс у вигляді ковчега з головною церквою і готелем із фітнес-центром, рестораном та підземним паркінгом, розміститься на площі 2,6 га. У Церкві буде один великий зал на 15 тисяч осіб і ще 35 невеличких, а також офісні приміщення, виставковий і спортивний зали. На будівництво вже зібрано 2 млрд доларів, два дає пастор, а на решту суми під будівництво будуть залучені інвестори.

Згідно обнародуваних в Інтернеті і пресі повідомлень, **серед відзначених подяками-нагородами Президентом В.Януковичем осіб, які допомогли йому прийти до влади, значиться керівник «Посольства Божого» Сандей Аделаджа**. Текст подяки зачитав пастор протестантської Церкви Донецька III скликання Володимир Шушкевич: «Широ дякую Вам за активну участь у президентській кампанії 2010 року, вашу самовіддану працю, високе почуття обов'язку і громадянську позицію, які стали головною запорукою нашої спільної перемоги». Як відомо з наших попередніх інформацій в часописі РП, пастор Сандей перебуває під судовим слідством у зв'язку з фінансовими аферами «Кінгз Кепітал» і «Грант». Віце-спікер Парламенту Микола Томенко направив звернення до Президента з проханням роз'яснення ситуації, адже не мають права особи, які не є громадянами України, брати участь у передвиборній агітації. Томенко просить сказати, на якій правовій основі Президент прийняв таке рішення, бо ж за кримінальними справами КК і ЧП він може бути притягнутий до судової відповідальності. Водночас соратники Януковича заявляють, що їм нічого невідомо про таку нагороду. Регіоналка О.Бондаренко каже: «Цю людину ніхто не бачив у наших штабах і не уповноважував агітувати. Враховуючи те, що президент – православний, то тяжко повірити, що Віктор Янукович співпрацював із пастором. Мені хотілося б бачити підпис на цій «подяці», чи не є то якась підробка». Водночас глава київської організації ПР В.Горбаль не виключає це, бо ж чисті бланки грамот від імені президента були видані всім обласним штабам. Тому може бути так, що хтось взяв такий бланк і використав його для нагородження Сандея. «Але партійного рішення про його нагородження від імені Віктора Януковича не було. Таку пропозицію висловлювали у київському штабі (!!!), але вона була тут же зарубана» Водночас у прес-службі «Посольства Божого» запевнюють, що нагородження все ж відбулося: «Церемонія нагородження відбулася. Ми вдячні Президенту за те, що він нагородив Сандея» (А.Колодний).

Церква «Посольство Боже» в квітні відзначила своє 16-річчя. Виступаючи зі сцени, розміщеної у величезному наметі біля станції метро «Осокорки» в Києві, пастор Сандей Аделаджа сказав: «Шістнадцять років тому в Церкві було лише кілька членів. Подивіться, скільки нас зараз! Нам пророкували швидку загибель, а ми нині святкуємо своє повноліття». Під час богослужіння говорилося про важливість сплати десятини. До того ж, кожний учасник свята мав ще сплатити по 25 гривень.

МУСУЛЬМАНИ В УКРАЇНІ

В приміщенні Держкомнацрелігій України **20 квітня відбулося засідання Ради представників духовних управлінь і центрів мусульман України**. В ході

засідання було підведено підсумок роботи Ради з часу її утворення, обговорено актуальні питання, пов'язані з організацією щогорічного Хаджу, а також досвід організації подібних поїздок в минулі роки. Наголошено, що участь офіційної делегації мусульман України в Хаджі – це не тільки питання духовного виміру, а й презентація нашої країни на міжнародному рівні. На засіданні головою Ради на 2010-2011 роки обрано муфтія Криму Еміларі Аблаєва. Було вкотре наголошено на відкритості діяльності Ради і на вільному доступі до участі в її роботі всіх мусульманських спільнот в Україні. Рада є добровільним представницьким консультативно-дорадчим органом мусульман нашої країни, утвореним з метою сприяння розвитку мусульманської умми в Україні, зміцнення взаємопорозуміння і взаємопогодженості в діяльності між всіма мусульманськими спільнотами України, координації діяльності та проведення діалогу між духовними управліннями та центрами мусульман з одного боку, та органами державної влади, з іншого (Саїд Ісмаїлов)

ДУМУ «Умма» та ВАОО «Альраїд» звернулися із закликом до ЗМІ, громадських і державних діячів не ототожнювати іслам та мусульман із тероризмом і терористами. «Людське життя в Ісламі оцінюється як вищий дар Творця, а Священний Коран прирівнює вбивство однієї невинної людини до вбивства всього людства». Тому подібні ототожнення сприяють лише розпалованню міжнаціональної і міжрелігійної ворожнечі, а зрештою – черговими трагедіями і конфліктами (Арраїд. - №3).

Станом на 1 січня 2010 року мусульманська спільнота України нараховує 1168 організацій, які опікує 503 священнослужителів (з них 48 – іноземці). Функціонує 7 духовних навчальних закладів із 262 слухачами в них, 125 п'ятикласних шкіл і видруковується 7 періодичних видань. Єдиної організаційної структури в масштабах країни мусульмани не мають. Їх репрезентують декілька мусульманських духовних центрів. Духовне управління мусульман Криму представляє кримських татар. Воно має 960 своїх організацій. Очоловане муфтієм України Ахмедом Тамімом Духовне управління мусульман України має 96 організацій. ДУМУ налагодило свою потужну видавничу діяльність, має знаний університет. Волжських татар представляє в Україні Духовний центр мусульман України. Він має 22 організації. Духовне управління мусульман «УММА» об'єднує 15 організацій.

«Маулуд Ан-Набі» в Україні. Всі мусульманські спільноти України урочисто відзначили день народження пророка Мухаммада. ДУМУ свої заходи провела у великому залі Президентського готелю. Зі сцени звучали віршики і пісеньки у виконанні дитячих колективів, а також прозвучали в пісенному виконанні прекрасного тріо мусульманські пісні. До присутніх в залі із словом-вітанням звернувся глава ДУМУ шейх Ахмед Тамім. В дні «Маулуда» Духовне управління мусульман України «Умма» провело ряд конференцій, зустрічей і заходів, присвячених дню народження пророка. В мечетях пройшли п'ятничні проповіді, а в ісламських культурних центрах тематичні уроки й лекції, присвячені спадщині і сунні Мухаммада. Протягом мусульманського місяця Рабуль-Авваль представники Духовного управління провели зустрічі із мусульманами Луганська, Красного Луча, Алчевська, Стаханова, Сніжного, Макіївки та інших міст, які збирали сотні мусульман і гостей, що цікавилися особливостями ісламської культури і релігії. Завершенням циклу заходів, присвячених «Маулуд Ан-Набі» став великий концерт в одному із театрів Донецька, що зібрав більше трьохсот глядачів. В

атмосфері духовності і братерства виступили з проповідями муфтії ДУМУ «Умма» Саїд Ісмаїлов, імами Донецька, Макіївки і Алчевська, вчені із ВУЗів Донецька й гості із міської Ради. Після традиційного читання Священного Корана, діти декламували твори ісламської поезії, ансамблі виконували пісні арабською і татарською мовами, демонструвалися відеоматеріали про Пророка Мухаммада і ісламські звичаї.

НАЦІОНАЛЬНІ РЕЛІГІЇ

17 березня згідно караїмського календаря розпочався новий рік –Йил-Баши. По-своєму його відзначила громада кримських караїмів Сімферополя. В бібліотеці ім. Пушкіна відбулося зібрання Асоціації «Къырымкъарайлар». Приводом для цього послужив видрук професором К. Ефетовим двох нових книг – «Колодцы памяти» та «Слова отцов». Книги написані за мотивами прислів'їв тюркських народів. Автором використані також прислів'я кримських караїмів. Присутнім було презентовано бібліографічний список «Къырымкъарайлар -2009», в якому названо 115 видруків з караїмознавства. Учасники зустрічі були обурені видрукованою в «Учёных записках Таврического университета» (том 22:филология) примітивною і недоброзичливою щодо корінних тюркських народів Крима статтею А.Маметова, який, як папуга, продовжує проголошувати вже спростовану концепцію

ототожнення кримських караїмів з євреями. Навіть гітлерівці знайшли засвідчення такого неспівпадіння і не вдавалися у минулу війну до винищення караїмів за етнічною ознакою. Так то ж були фашисти! А тут що маємо? (Къырым къарайлар. - №4).

НОВІ РЕЛІГІЙНІ ТЕЧІЇ

Фонд «Їжа життя» Товариства Свідомості Крішні діє вже не перший рік. Спочатку страждених годували в їдальні на вул. Турівській, потім перебралися на Новомостицьку. Тепер раз на тиждень розвозять вегетаріанську їжу мікроавтобусом і роздають просто неба на вулиці біля Територіального центру соціальної допомоги Подільського району Києва. Нікому непотрібні дідуся і бабусі задалегідь дізнаються, де то буде, й з пустою тарою збираються там, зайнявши чергу. Тут не відмовляють в добавках. Бідони з кашею спорожняють за двадцять хвилин. «В мене епілепсія, а ліки дуже дорогі. На продукти грошей немає, - каже одна із бабусь. –А цієї каші на тиждень вистачає. Їм потрошку. Часом супи готую». При цьому видають ще й талони на продукти. Раніше програма «Турбота», яка діяла при Подільській райраді, більше турбувалася про людей. В районі було три їдальні для нужденних, де вони могли щодня одержати перше, друге, третє. Люди були найжені і задоволені. Тепер цього немає. Благодійність із харчування перейшла до крішнаїтів (Голос України. - №43). Нині в Україні працює 30 крішнаїтських центрів безкоштовної роздачі їжі. Найбільші з них – в Києві, Харкові, Дніпропетровську Донецьку, Одесі, Львові та Алчевську.

Відомо, що **кожний послідовник Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів в молодому віці має 1,5-2 роки провести на місії.** Як правило, місіонерство їх проходить в іншій країні. Місіонерів-мормонів можна зустріти на вулицях різних українських міст. Вони ходять по двоє і вирізняються майже однаковим одягом й бірочкою, на якій частіше написано «Старійшина». Мормонські місіонери Джерета Гамільтон і Бранка Вуадра відзначають загалом толерантність у ставленні до них українців. Якщо й є випадки грубості і навіть сварливості, то вони поодинокі.. Хлопці, окрім Києва, побували в Львові, Чернівцях, Івано-Франківську, Рівному, Житомирі. «Ми захоплені вашими архітектурними пам'ятками. Ми привичаїлися до вашого життя і ментальності. «Ми не уявляємо свого життя без української кухні: вареників, борщу, кулеші. Сумуватимемо за Україною» (Експрес. – 18-25 березня).

Приїхавши в Україну, **індійський Махайога Пайлот Баба, просвітлений майстер, привернув тут увагу деякого із прихильників Сходу.** Пайлот Баба розповідає, що Україна його особливо привабила. Він тут побачив багато світлих душ, із яких з часом постануть великі майстри. В цьому році у Кхумба-Меле в Індії, де знаходиться табір Пайлот Баби, з'явилося невеличке російсько-українське поселення. Тут гостювало декілька сотень вихідців з Росії та України. Дехто осідав тут на декілька днів, а дехто був тижнями, навіть місяцями, займався йогою, медитував, брав участь в різних ритуалах, одержував благословення Лакшмі, слухав лекції відомих Гурджі Індії (Газета по-киевски. – 9 квітня).

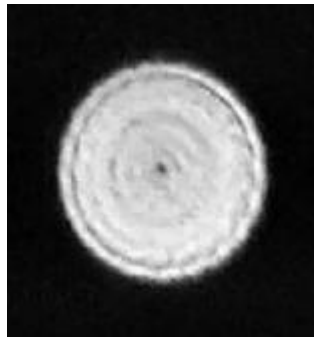
В Україні працює сотня місіонерів Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів. Кожний з них має свою думку про українців. Цікаву висловив Міхаел Крістьянсен: «Вразили побілені дерева... В Україні люди - як апельсин. Зверху тверда шкірка, а всередині м'які і добрі. Американці не такі щирі. Зустрічають з усмішкою, запитують: «Як ти?». Насправді ж – це маска. Їм ти байдужий».

Церква Живого Бога стала тим чинником, який об'єднав ромів селища Середнє на Закарпатті. В таборі Іванівка їх тут тисяча. В центрі селища є церква і школа. Очолує табір 47-річний Леонід Брежинський. «Раніше в таборі було багато п'яниць, - розповідає він, - а відколи збудували церкву, люди побожні зробилися. Ті, що перелобствували, навернулися в сім'ї, що крали – перестали цим займатися. Тепер у таборі п'яницю не знайдете. Люди живуть ліпше, ніж при Союзі. Тепер є можливість займатися бізнесом, одержувати виплату на дітей. Але бідних ще багато».(Газета по українськи. –Квітень).

МІСТИКА

Запорізькі уфологи сфотографували прибульців у місті Синельниково. Вони помітили яскравий об'єкт, який поступово опускався на землю, а потім сховався у чагарники. Через пару секунд звідти вийшло два тіла, які світилися. Гуманоїди спочатку стояли непорушно, а потім почали наблизитися до уфологів. Вступити в контакт з ними не вдалося, бо земляни знепритомніли від побаченого і від лазера, який направили на них прибульці. На фотографіях запорізьких уфологів видно гуманоїдів. Чомусь над Синельниковим часто з'являються літаючі тарілки. Припускають, що інопланетяни чомусь обрали цю місцевість для себе як станцію пересадки. В цьому районі наявний геологічний розлом.

РЕЛІГІЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

РЕЛІГІЯ І СВІТ

В цьому році відзначається 95-та річниця вірменського геноциду. Україна не визнає його, щоб не зіпсувати свої відносини з Туреччиною. Відповідно й Вірменія не визнає український Голодомор як геноцид, щоб не зіпсувати свої відносини з Росією. Вірменія – це перша християнська держава у світі. Османська імперія, до якої було включено християнську Вірменію, дивилася на неї як на «внутрішнього ворога». Історія цього народу – це постійна боротьба між сусідами-загарбниками за шмат його території. Тривалий час землі Вірменії кусками знаходилися в колоніальній неволі Туреччини і Росії. У самозбереженні народу величезну роль зіграла його Апостольська Церква. «Геноцид вірмен став прелюдією до наступних жахів: двох світових війн, незліченних регіональних конфліктів і навмисно організованих кампаній з винищення людей, у результаті яких втратили життя мільйони віруючих», - наголосив Папа Іван Павло II.

Ізраїль цього року на свою пасху перекрив доступ до східного Єрусалиму й територій, де зосереджено найбільше християнських святинь. Заборона існувала до 6 квітня, а відтак християни з різних країн світу не змогли потрапити до місць, пов'язаних з Ісусом Христом. В ніч з 1-го на 2-ге квітня ізраїльська авіація завдала ракетних ударів по сектору Газа. Терор проти Палестинців посилюється на період пасхи. Це нібито була відповідь за обстріл палестинцями ізраїльської території.

Всі знають 38-метрову статую Христа-Спасителя в Ріо-де-Жанейро (Бразилія). Вона є однією із знаменитостей світу. І ось тепер на іншому боці затоки Гуанабара навпроти статуї Ісуса Христа буде зведено 20-метрову статую Богородиці, яку вважають покровителькою Бразилії. Статуя буде збудована на височині 310 метрів над рівнем моря. Її виготовлять із бронзи, викладеної скляними пластинами, які відбиватимуть сонячне проміння різними кольорами. Біля підніжжя пам'ятника буде зведено храм, розрахований на 10 тисяч віруючих. Монумент буде повертатися до людей піл час богослужінь. Вартість звершення проекту оцінили в 25 млн доларів.

На відкриття виставки «Учасники Великої Вітчизняної війни проти Бандери» в Український Дім приїздив польський ксьондз Тадеуш Ісаковіч-Залеський, який у 2008 році виступив із закликem засудити «геноцид поляків на Волині». Він часто критикує польську владу і католицьку ієрархію за те, що вони мляво реагують на «героїзацію націоналістів на Україні» та не звертають увагу «на страждання поляків у Західній Україні». Ксьондз звинувачує УГКЦ в тому, що вона «з проповідницькувала своїх вірних до убивства поляків». У таких випадках кажуть: бреші, але знай міру (Свобода. –Квітень).

Президента Польщі Качинського разом з дружиною поховано в кафедральному соборі на Вавелі в Кракові. Це унікальний національний некрополь, де поховані польські королі, а також поети Адам Міцкевич та Юлій Словацький, політичні діячі Тадеуш Костюшко, Юзеф Понітовський та Владислав Сікорський і Юзеф

Пілсудський. Незважаючи на супротив цьому, рішення церкви про поховання Качинських поруч із Пілсудським оголосив митрополит Краківський кардинал Станіслав Дживіч. За словами кардинала, глава держави загинув героїськи, він летів в Катинь віддати данину пам'яті мученикам від імені всього польського суспільства.

Він заслужив на такі почесті як своїм життям, так і своєю смертю. Відтак питання про місце його поховання не повинне розділяти поляків. І це так вже й сталося. Після собору Святої Божої Матері Леха і Марію Качинських провели в останній путь по Королівському тракту на Вавельський пагорб до замкового комплексу. Там вони були поховані під Вежею Срібних Дзвонів – у кафедральному соборі св. Станіслава і св. Вацлава. В крипті, де поховали Качинських, буде меморіальна дошка з іменами всіх, хто загинув у катастрофі під Смоленськом. Дух єднання запанував над Польщею, коли о чотирнадцятій годині 17 квітня після «Реквієму» Моцарта всі прочитали спільну молитву. Урочисто лунав дзвін Сігізмунда, який звучить тільки у найважливіші для країни дні.

Британець Альберт Губей став найщедрішим жертводавцем в історії всіх християнських церков. 83-річний мільярдер ще на початках своєї бізнесової кар'єри запрягав Всевишньому, що коли розбагатіє, то на схилі літ подарує йому все нажите. І ось він передає католицькій церкві 690 мільйонів доларів. Якщо додати до цієї суми раніше дані транші на користь церкви, то загальна сума пожертви Губея буде вже більше мільярда фунтів стерлінгів. До того ж, його коштом на острові Мен, де він постійно мешкає, збудовано декілька храмів (Україна молода. – 25 березня).

Космонавт Георгій Гречко по-своєму став релігійно-віруючою людиною. Він розповідає: «До Бога я прийшов ще в дитинстві. Батьки відправили мене до бабусі – у Чернігів. Де мене й застала війна. І я провів в Україні майже три роки. Мама була далеко, таго – також. І не було на кого сподіватися. Лише на Бога. Адже кожен день міг бути останнім. Думаю, що під час війни всі люди вірили. Це вже потім віра якось притулилася... А ось повернувся я до Бога якось цікаво. В якийсь момент подивився збоку на своє життя: двічі на мотоциклі ледве не розбився (бракували сантиметри до смерті), п'ять разів тонув, один раз повис на скелі в горах, із парашутом у мене були випадки, коли стропи переплуталися, і т.д. Усе це згадав і зрозумів: у мене було, скажімо, десять шансів померти, а я вийшов зі смертельно небезпечних ситуацій неушкодженим. Ну майже неушкодженим, але жи-и-вим! І я дійшов висновку, що це не завдяки мені (я з легковажності якраз створив усі ці ситуації), а якийсь зовнішній силі. Інакше не можна було виграти десять із десяти! Ну такого не буває! Значить, хтось мене оберігав. Хто? Бог, ангели... Ось так через багато років я знову повернувся до віри» (Експрес. – 8-15 квітня).

Відому 38-метрову статую Христа-Спасителя в бразильському місті Ріо-де-Жанейро, яка віднесена до семи нових чудес світу, **розмальовано графіті аерозольною фарбою.** Нині монумент знаходиться на реконструкції. Встановлені риштування якраз і використав злочинець. Вандали вивели на голові статуї чорною фарбою слова «Кіт із хати – у мишей свято!» та «Де поділася інженер Патрісія?». Скульптуру Христа - Спасителя будували в 1922-1931 роках. Щороку до неї приїздять близько 2-х мільйонів туристів. Графіті офіційно заборонені у багатьох країнах світу, бо ж випадки псування ними історичних пам'яток є непоодинокі.

КАТОЛИЦИЗМ

У місті Турин католицька церква вперше за останні 10 років відкрила доступ до Туринської плащаниці. У це 4-метрове полотно, за переказами, Йосип Арімафейський загорнув тіло Христа, коли зняв його з хреста. Щоб не допустити зайву товканину, бажаючим побачити плащаницю радять записуватися заздалегідь на одержання безкоштовних перепусток. У перші дні вже записалося 600 тисяч осіб із різних країн світу. Плащаниця зберігається в туринській кафедрі з 1578 року. Зацікавленість нею зросла після 1898 року, коли фотограф Екондо Піа зробив знімки реліквії і виявив на негативах зображення людського обличчя. Вирішили тоді, що це є лик самого Ісуса Христа. Суперечки про справжність плащаниці ведеться з того часу. Наразі католицька церква не засвідчує і не заперечує, що реліквія є саме тим полотном, що вкривало тіло померлого Ісуса Христа. У кінці 80-х років ХХ століття радіовуглецевим методом плащаницю дослідили незалежно три лабораторії (Арізона – США, Цюріх – Швейцарія та Оксфорд – Англія) й датували виготовлення її XVI століттям. Раніше плащаниця зберігалася в Софійському соборі Константинополя. Після того, як Візантію окупували хрестоносці, плащаниця зникла і з'явилася знову через 150 років. Її нібито зберігали тамплієри.

Зовнішньополітичне відомство Великобританії опозорилося у зв'язку з організацією візиту в країну Папи Бенедикта XVI. У березні до електронного листа у зв'язку з візитом Папи співробітники МЗС одержали жартівливий додаток, озглавлений «Ідеальний візит буде включати...». Там сказано, що важливим було б, якби Понтифік взяв участь у відкритті клініки абортів, благословив гей-шлюб, оголосив про початок виробництва презервативів під егідою Ватикану та ін. Пропонується організувати співочий дует Папи з королевою, ночівка Папи у муниципальному житлі, дається перелік гімнастичних вправ для Папи, говориться про спонсорування Ватиканом мережі клінік хворих СПІДом тощо. Дізнавшись про «дипломатичний шедевр» співробітників свого відомства, міністр закордонних справ Великобританії Девід Міллібенд назвав його «колосальною помилкою в оцінках», необачним, наївним і образливим, дурацьким внутрішнім документом.

19 квітня виповнилося 5 років понтифікату Папи Римського Бенедикта XVI. З цієї нагоди у Ватикані відбувся у присутності всіх кардиналів обід, під час якого Понтифік поділився думками про церковні справи і подякував за підтримку його

діяльності. За час своєї каденції Папа вже здійснив кілька вдалих візитів до зарубіжжя. Тут відзначають його візит до Туреччини і підписання екуменічної декларації із Константинопольським патріархом Варфоломієм. Бенедикт XVI опублікував три енцикліки й видав Апостольську Конституцію, призначив 38 нових кардиналів.. До неприємностей часу діяльності Понтифіка відносять скандали із домаганням дітей служителями Церкви, сексуальні насильства з боку представників духовенства.

Нині на Заході розпочалася атака на Католицьку Церкву і її главу Папу Бенедикта XVI. Як зазначає біограф Папи Івана Павла II, ворожі їй сили «акцентують увагу на помилках деяких представників ієрархії – і користуються такою нагодою аби знищити вчення Церкви» (Католицький вісник. - №8). Декан колегії кардиналів, колишній державний секретар Ватикану Анджело Содано наголошує, що християнська спільнота «відчуває себе зраненою, оскільки її намагаються залучити до протистояння, звинувачуючи у насправді тяжких провинах кількох священників – цим самим індивідуальна провина й відповідальність останніх перетворюється на колективне звинувачення, що створює насправді незрозуміле напруження. .. Якщо якийсь церковнослужитель і схибив – не можна і не слід узагальнювати. Звичайно, ми страждаємо, і Бенедикт XVI вибачився кілька разів. Але ж не провина Христа, що Юда був зрадником. І хіба ж це провина єпископа, якщо його священник винен у скоєнні серйозних проступків? І це, звичайно, не є провиною Папи Римського» (Там само).

Впродовж наступних десяти років **Ватикан оцифрує тисячі рукописів із своїх архівів.** Це зроблено з метою спростити доступ до ватиканської бібліотеки, який нині не є легким. Це сприятиме також збереженню інформації, бо ж час, незважаючи на ретельне збереження рукописів, все одно руйнує їх. Бібліотека Ватикану є однією із найстаріших у світі й налічує нині близько 75 рукописних книг (це більше 40 млн сторінок. Серед них, наприклад, «Ватикан. Кодекс 1209 року» – один із найповніших текстів Біблії, що зберігся до нашого часу. Є тут «Таємна історія» середини VI століття Прокопія Кесарійського. Тут є й ті видання, які інквізиція заносила до «Індексу заборонених книг». Зрозуміло, що не все Ватикан відкриє для широкого читача, дещо залишить для особливо довірених осіб церкви.

Отець Майкл Кенні, щоб не забирати багато часу у вірян перед роботою, ввів 15-хвилинне ранкове богослужіння. Починає літургію він до того ж ще й дуже рано. Скоротив він і час своєї проповіді. У результаті кількість парафіян збільшилася у 10 разів. Практику Майкла Кенні вже перейняло багато священників. З наступного року керівництво Ірландської церкви буде рекомендувати її для всіх храмів.

Журналісти The New York Times оприлюднили інформацію про замовчування вищими ієрархами Католицької Церкви, зокрема і нинішнім Папою, фактів сексуальної розбещеності серед священників. У цьому зв'язку вони описують справи священника Лоуренса Мерфі. Він був звинувачений в розбещеності близько 200 хлопчиків протягом 1950-1974 років у школі для глухих дітей у штаті Вісконсин(США). Хоч Церква і знала про цей злочин священника, але його не позбавили сану. Церква не повідомила про злочин світську владу. Розслідуваннями Конгрегацією вір в 1981-2005 роках керував кардинал Йосип Ратцінгер. До рук журналістів попало внутрішнє листування з цієї теми. У 1996 році розслідування припинили за вказівкою кардинала Ратцінгера (Високий замок. – 26 березня).

Недружелюбно зустріла Папу Бенедикта XVI в день початку його 84-го року життя столиця Мальти. На шляху до центру столиці з міжнародного аеропорту в місті Лука стоїть скульптурне 3,5-метрове зображення фалоса. Мер міста закликав міську владу або зняти скульптуру, або ж хоч чимось просто накрити. Влада не дослухалася заклику. То ж чи додало це Папі святкового настрою? «Середньоморську колону – стилізоване зображення ерегованого чоловічого статевого органа – створив і встановив в аеропорту «Лука» у 2006 році скульптор-авангардист Пол Велла Ерїтсен. Митець відмовився приховати велетенський різнокольоровий стояк, назвавши критиків скульптури «неуками» і «кретинами». Як він сказав, маємо «сучасне зображення давньогіпетського символу». Скульптор похвалився, що він створив на приватні замовлення в Австрію та Німеччину не одну подібну скульптуру, бо там, дивись, люди «не такі темні», як на Мальті.

ПРОТЕСТАНТИЗМ

Англійканський **єпископ Роберт Еванс пропонує всім**, хто бажає звернутися з молитвою до Бога, надіслати йому повідомлення електронною поштою або за допомогою інформаційної стрічки ресурсу. Такий вид послуг парафіянам доступний щоденно. Сторінка вже має понад 60 своїх прихильників.

Під час цьогорічного пасхального богослужіння, коли християни одягали свої кращі костюми, біля 5 тисяч пасторів США вийшли на пасхальну проповідь босоніж, щоб нагадати в такий спосіб про глобальні злидні і необхідність допомоги в забезпеченні взуттям 300 млн осіб у всьому світу. Спонсором цієї акції виступила місія «Ноги самарянина», яка збрала 3 мільйони пар взуття, щоб розподілити його серед нужденних по всьому світу. Але служіння «Неділя без взуття» - це лише початок 10-місячної кампанії зі збирання коштів для поширення одного мільйона пар взуття. Кульмінацією цієї ініціативи буде розподіл взуття у 50 містах США у день народження Мартіна Лютера Кінга в січні 2011 року (Добрая Весть. - №4)

ПРАВОСЛАВ'Я

Кіріл прагне протягом 2-3 років стати однією із найвпливовіших фігур російського політикуму. Для цього він користується не надто приємним для світської влади розвитком подій: економічною кризою, наростанням політичного протистояння та ін.. Цим його намірам сприяє зближення з Януковичем і вірогіддаські наїзди останнього до Білокам'яної. До того ж, ця «дружба» сприятиме (на що розраховує Кіріл) утриманню в структурі Московського Патріархату Українського Православ'я, яке останнім часом все більше дрейфує до незалежності.

Патріарх РПЦ Кіріл заявив, що мат і п'янство Господь не сприймає. Він закликав трудівників не материтись і не випивати на робочих місцях. Кіріл вважає, що ефективність праці залежить від внутрішнього настрою людини і атмосфери в колективі. «Коли ми лихословим на роботі, ми цим руйнуємо здорову тканину людських відносин. Давайте навчимося не лихословити на робочих місцях, розмовляти не як пітекантропи між собою – жестами і матом, а нормальною російською мовою», - зауважив Патріарх. П'янство на робочому місці – це «відмова

від відповідальності перед Богом». Владика закликав кожного бачити у своїх колегах «предмет любящей заботы», бо ж він переконаний в тому, що «здорові міжособисті відносини в трудовому колективі більшою мірою визначають продуктивність праці, ніж рівень зарплати».

Глава відділу зовнішніх церковних зв'язків Московського Патріархату митрополит **Іларіон вважає, що нині в Україні складається сприятлива ситуація для подолання православного розколу.** Про це він заявив на засіданні комісії з питань протидії церковним розколам, нещодавно створеній РПЦ і очолюваній з волі патріарха Кіріла главою УПЦ МП митрополитом Володимиром. Іларіон зазначив, що процедура повернення «розкольників» у церкву не повинна бути принизливою для них, а «наша робота зі зцілення розкольників повинна проходити в душі християнської любові. Нами має рухати жаль». Засідання комісії відбулося в Києві. Призначенням главою комісії митрополита Володимира Кіріл зайвий раз підкреслив, що Українській Церкві не то що автокефалія, а й навіть автономія не світить. В заступники Володимирі Кіріл підсунув одеського Агафангела – доброго наглядча і корегувальника. Маючи українофобські настрої, він ніколи не погодиться на автокефалію православ'я в Україні.

МУСУЛЬМАНСЬКИЙ СВІТ

В Німеччині все активнішою постає боротьба проти зовнішніх виявів належності і виявів ісламу. Німецький суд відхилив заклики заборонити будувати на території мечеті Ватан в місті Білефельд мінарету висотою 16,2 метри, бо ж його будівництво «не суперечить будівельним нормам і аж ніяк не посягає на права сусідів». Гостра дискусія розгорілася і щодо спорудження 17-метрового мінарету в місті Бад-Ліпшпрінге. Анонімний лист погрожував громаді розправою і закликав її припинити будівництво.

У США судять 46-літню Колін Лароуз, яка стала символом «нового обличчя» ісламського тероризму. Її звинувачують в підготовці терактів, зв'язках з ісламськими екстремістами й підготовці вбивства скандального шведського карикатуриста, який в 2007 році намалював собаку із головою Мухаммеда. Цей факт засвідчив те, що посібниками терористів нині стають не якісь там психи, емігранти чи фанатики-мусульмани, а чистокровні американці, зовнішній вигляд яких взагалі знімає будь-яку підозру. Та ж Колін Лароуз рано вискочила заміж, потім – ще раз. Звинувачувалася у підробці банківських чеків, водінні авто в стані оп'яніння... Потім стала зразковою дружиною якогось Курта Гурмана і водночас, прийнявши іслам і змінивши своє ім'я на Фатіму, вербувала в інтернеті терористів-смертників (переважно жінок європейської зовнішності), збирала кошти для «страждених братів-мусульман», стала допомагати ісламістам організовувати теракти в Європі та Азії. Якщо суд визнає провину Колін Лароуз, то її чекатиме штраф у розмірі один мільйон доларів і пожиттєве ув'язнення.

Не можна говорити, що всі формування бойовиків на Північному Кавказі є об'єднаннями ісламських фундаменталістів і всі теракти, які відбуваються в Росії, списувати на іслам. Терористичні формування поповнюють ті, хто став жертвою міліцейського свавілля, що на Кавказі часто трапляється, хто незадоволений рішенням суду, кого незаконно поруйнували під час так званих

антитерористичних зачисток та ін.. Потрібно, щоб до влади на Кавказі приходили не клани, що має місце нині в Чечні, а люди, які можуть говорити на одній мові зі своїм народом.

У мусульман не прийнято відзначати день народження. Вони прагнуть звиряти своє життя з Кораном, з життям пророка Мухаммада, а там відсутні вказівки відзначати день початку твого життя. Проте це не означає, що іслам проти такого відзначення, можливості зібратися в цей день родичів і друзів, зрозуміло – без вживання алкоголю. Просто Коран не зобов'язує до цього. А ось у буддистів тут все навпаки, оскільки ця релігія вітає будь-які святкування.

Відповідальність за теракт в Московському метро, коли загинуло 39 осіб і біля ста було поранено, взяв на себе лідер північно-кавказьких бойовиків Доку Умаров. Вибухи Умаров назвав ударом-відповіддю і акцією помсти за ту різницю, яку влаштували російські окупанти з мирним населенням Чечні та Інгущетії, прийнявши тих, хто в лісі в горах збирав черемшу, за «бандформування». Умаров пообіцяв розширити атаки на Росію: «Війна прийде на ваші вулиці і ви відчуєте її на власних життях і власній шкірі». Доку Умаров очолює боротьбу мусульман за чистий іслам і утворення на Півночі Кавказу мусульманської держави. Він проголошує себе еміром «Кавказького Емірату». ФСБ Росії призначила нагороду в 1 млн доларів за його голову. Теракт в метро – помста за ліквідацію 24 березня лідера ваххабітського підпілля Кабардино-Балкарії Анзора Астемірова. Ось уривки з його висловлювань: «Якщо мусульманин виступає проти мусульман на боці невірних, то ставлення до них має бути таким же, як і до невірних»; «Визнання окремої людини невірною означає, що її можна вбити, її майно халяля (дозволяється брати), його дружини відразу ж вважаються розлученими і батьки не залишають йому спадщину»; «Насамперед потрібно знати, що жити на ворожій території (територія, де не діють закони шариату – РП) заборонено. Дозволяється це тільки як виняток моджахедам, які виконують бойові завдання»; «Будь-яка допомога кефірам (тим, хто не вірить в Аллаха – РП) проти мусульман є куфром і виводить людину з ісламу»; «Сьогодні джихад на шляху Аллаха є обов'язковим для кожного мусульманина, який живе на Землі»; «Утворення мирних джамаатів (об'єднань мусульман з метою вивчення Корану – РП) в Росії є не чим іншим, як зрадою». (Сьогодні. – 6 квітня).

План побудови великої мечеті в центрі Варшави викликав протест з боку варшав'ян-християн і польської громадськості. Столиця обклеєна плакатами із закликами до протесту. На них, зокрема, звучить заклики: «Стоп мечеті радикалів у Варшаві!». На інтернет-сайті www.euroislam.pl організатори акції заявляють: «Усе вказує на те, що за кілька десятків років країни Західної Європи по черзі поставатимуть перед перспективою домінування іммігрантів-мусульман, які в переважній більшості не асимілюються. Ми не погоджуємося з ісламізацією Польщі». 27 березня у Варшаві відбулася масова протестна демонстрація, організована товариством «Європа майбутнього». Керівник товариства Ян Вуйцік заявив: «Ми протестуємо, бо Мусульманська ліга Польщі пов'язана з Мусульманським братством – організацією, яка об'єднує радикальних ісламських фундаменталістів та відома своїми антисемітськими гаслами. Їхньою головною місією є створення в Європі ісламської держави, а це – антидемократична мета». Будується в польській столиці не тільки мечеть, а Центр мусульманської культури з бібліотекою й мультимедійним залом, галереєю мистецтв. Поруч з мечеттю збудують модерний 18-метровий мінарет. Правда, голова Мусульманської ліги,

виходець із Кувейту Самір Ісмаїл запевнив, що голос муедзіна з мінарету буде чути лише всередині будівлі.

У Голландії в Амстердамі почав діяти перший на Заході секс-шоп для мусульман під назвою «Ель-Асіра»(=спільнота). Голландські ЗМІ привітали його відкриття і розцінили це як вияв інтеграції мусульман у західне суспільство. Спонуку відкриття цього магазину пояснив один із його власників мусульманин-ортдокс із Марокко Абдель азіз Ураг. «Я знаю, що серед мусульман є великий попит на еротичні товари, - сказав він. - Люди привозять їх із Близького Сходу та країн Півн. Африки. Вони є найкращими весільними подарунками для молодих пар із правовірних ісламських країн». У відкритому в Амстердамі секс-шопі годі сподіватися на порнографію чи вібратори. Такі «іграшки» не приймає ісламський світ, бо ж вони принижують нібито гідність чоловіків. Тут в асортименті всілякі пігулки, зілля та інтимні мазі, що заохочує і поліпшує статеві відносини. Широкий вибір презервативів, які іслам, на відміну від католицизму, не забороняє.

Згідно останніх досліджень, **сигарети можуть утримувати певні елементи свинячої крові. Це має принципове значення для мусульман.** Професор університету Сіднея Саймон Чемпен що думку засвідчив наслідками досліджень в Нідерландах. Ця заява має неабияке значення для мусульман, особливо якщо враховувати їх недавні фатви проти паління.. Мусульманські вченні одностайні в тому, що паління шкідливе для сповідників ісламу. Зокрема тому, що Коран забороняє витратити кошти на непотрібні речі й вдаватися до таких дій, які ставлять під загрозу життя.

29 березня на станціях московського метро відбулися два теракти. Загибло 40 осіб, поранило – біля 130. Однією смертницею-шахідкою була 17-річна, яка саме в такий спосіб помстилася за свого чоловіка – лідера бойовиків Дагестану Умалат Магомедова, вбитого під час спецоперації 31 грудня м.р. Мотиви смертниці Маріам Шаріпової – шкільної вчительки з двома дипломами про вищу освіту – психологічну і математичну - невідомі. Вона також нібито поза волею і відомом батьків вийшла заміж за лідера ваххабітів Дагестану Магомеда Ваголова. Можливо, що він її сам послав на смерть. В Дагестані підготовка смертниць поставлена «на потію». Мотиви смертниць: помста, особисті проблеми, виправлення скоєного безчестя, навіювання відповідними спільнотами, втрата сім'ї та рідним (Газета по-київски.- 7 квітня).

«Ізраїльтяни говорять, що Єрусалим (Аль-Кудс) – єдина і неподільна столиця Ізраїлю. Це – безумство, - заявив прем'єр-міністр Туреччини Реджеп Ердоган при відкритті саміту Ліги арабських країн в Лівії 27 березня. Він підкреслив, що Єрусалим є священним місцем для мусульман всього світу. «Аль-Кудс – знищив в оці кожного мусульманина. Ми не будемо байдуже дивитися на ізраїльські напади на священне місто і мусульманські святині в ньому» (Аррайд. №3).

У Франції вже діє заборона носити мусульманські хустки у громадських школах. Голландія, Італія та Данія також нині готують подібні законопроекти. А Швейцарія та Австрія наразі вивчає їхній досвід з метою й собі запровадити аналогічну заборону.

Міністри арабських країн, які зібралися в Лівії на саміт Арабської Ліги, домовилися зібрати 500 млн доларів для підтримки палестинців в Єрусалимі. Вони вважають, що обов'язок кожного мусульманина – сприяти полегшенню страждань своїх братів і сестер-мусульман в тих частинах світу, де мусульман пригнічують, а особливо в Палестині. Газета «Аррайд» (№3) наголошує: «Самое

меньшее, что мусульмане могут сделать, - это просить Аллаха облегчить страдания их мусульманских братьев и сестер в Палестине и укрепить их в противостоянии с оккупантами».

БУДДИЗМ

Шаолінський монастир прославився своїм бойовим мистецтвом. Проте останнім часом ченці захопилися комерційною діяльністю. Правління монастиря влаштує платні покази змагань із кунг-фу, продаж книг з описанням секретів кунг-фу і китайської медицини. Став платним вхід на територію монастиря, екскурсії по монастирю. Одна екскурсія коштує 100 юанів (=116 грн). В Шаоліні живе майже 15 тисяч осіб, 14,5 тисячі з яких займаються бойовим мистецтвом, а 0,5 тисячі – мають ресторани, крамниці. Суд не зареєстрував торгову марку «Шаолінська медицина», під вивіскою якої шаолінці хотіли виготовляти (зрозуміло, з добавками лікувальних трав) для продажу локшину швидкого приготування і продавати розфасовану каву. Монастир вже налагодив продаж одягу для медитацій, пахошів, свічок, а також шаолінських футболок.

В'єтнам – унікальна азійська країна. На його прапорі ще збереглася золота зірка, що засвідчує те, що країна буде соціалізм. Повсюди червоні прапори і портрети Хошиміна. Під час відвідин буддистських храмів туристів вражає те, що тут завжди висить портрет «дідуса Хо» поруч зі статуєю Будди (Експрес. - 2-4 квітня).

ІНДУЇЗМ

Раз в три роки на берегах Гангу проходить Кумбха-мела – релігійний фестиваль, який по черзі відбувається в Аллахабаді, Уджайні, Насіці і Харідварі. Господарем «Кхумби-2010» стало місто Харідварі. За сотні і тисячі кілометрів до нього приїздять десятки мільйонів паломників заради омовіння у водах святого Ганга. Існує повір'я, що якщо ти скупаєшся в Ганзі, то в тебе не лишиться ніяких гріхів і ти житимеш, нібито продовжуючи життя заново. Містечко для пілігримів у цьому році під час Кумба-мела розтягнулося на 6 кілометрів. Тут можна все побачити. Люди в барвистому одязі, жінки із торбами на головах, йогів у позі лотоса. Всю ніч чути спів мантри «Харе Крішна...». На зауваження одного із туристів, що вже ніч і пора спати, дівчина в сарі відповіла: «Це - святе місто! Тут думають про Бога, вселенську гармонію, а не про зручності для туристів». Бачиш різноманіття вертепів. Всі вони зображають якісь епізоди із життя Богів. На Кумбха-мелу приїхала тисяча аскетів садху. Всі вони виглядають надто колоритно. Навколо голови чалма із власного волосся. По-іншому сніп волосся носити не можна, бо ж довжина його - метри. Найбільш колоритні тут наги. «Одягнуті вони в небо,- так говорять індуїсти. – Якщо в Європі ти будеш ходити голим, то тебе забере поліція. Тут тебе нагодують ще й попросять благословення». До Ганга приїздять і світлі душі, і ті, хто практикує чорну магію. В життєрадісній Індії будь-який ритуал – свято (Газета по-українськи. - 9 квітня)

НОВІ РЕЛІГІЙНІ ТЕЧІЇ

Квітень 2010 року – ювілейний місяць для Церкви мормонів. Якось традиційно до українського ґрунту, ми і в світовому контексті розглядаємо Церкву Ісуса Христа Святих останніх днів як нову релігійну течію. А може сама вона словами своєї назви «останніх днів» дає підставу для такої рубрикації. Але ж, відомо, що коли перед засновником конфесії Джозефом Смітом постала проблема вибору віросповідання серед багатьох поширених тоді у США, то сам Господь порадив йому не спішити. **Відтак ЦІХСОД дійсно є новою, відродженою, як вона так вважає, християнською конфесією.** 6 квітня 1830 року в будиночку Пітера Утмера в Фейсті (штат Нью-Йорк) Джозеф Сміт зібрав 56 чоловіків і жінок. Пророк описує заснування Церкви так: «Відкривши збори урочистою молитвою нашому Небесному Батькові, ми звернулися до наших братів, щоб, згідно з попередньою заповіддю, дізнатися, чи приймають вони нас як їхніх вчителів у тому, що стосується Царства Божого, і чи вони згодні, щоб ми продовжували і були зорганізовані в Церкву, згідно із згаданою заповіддю, яку ми отримали. Ці пропозиції були прийняті одногласно». Джозеф Сміт і Олівер Каудері висвятили себе в старійшини, благословили причастя і рознесли присутнім членам Церкви. Охрещених конфірмували і дали дар Святого Духа. Засади, на яких відбувалися перші збори Церкви, зберігаються нею і сьогодні. В березні-квітні 1830 року була вперше видрукувана і священна праця конфесії «Книга Мормона», із-за чого послідовників віросповідання називають часто мормонами. Відтак Церкві Ісуса Христа Святих останніх днів в квітні виповнилося 180 років. Нині вона є вже світовим релігійним феноменом. Кількість її членів перевищила 13 мільйонів, послідовники є в 160 країнах світу (А. Колодний).

Московський районний суд Мінська звинуватив церкву «Нове Життя» у забрудненні довкілля нафтопродуктами. За нанесену шкоду природі Церква має сплатити штраф 253 млн білоруських рублів. До цього вона повинна ще сплатити 8 мільйонів 750 тисяч рублів за те, що вона просто завдала шкоди. Разом це складає десь 100 тисяч доларів США. Вирок винесено без запрошення представників Церкви для обстеження забрудненої ділянки. При цьому не було прийнято до уваги те, що цю земельну ділянку забруднили нафтопродуктами попередні власники. У листі на ім'я Президента Білорусі Олександра Лукашенка пастор Церкви В'ячеслав Гончаренко пише, що «віруючі не вважають себе винуватими, бо ж Церква не має таких промислових засобів, експлуатація яких спричинила б такі забруднення». В листі наголошено, що саме віряни громади розчистили той смітник, який був тут раніше, а відтак тим більше не заслуговують штрафу.

В США заарештовано дев'ятьох членів правої християнської релігійної воєнізованої організації «Хутарі» (Hutaree). Спочатку у штаті Мічиган затримали сімох учасників секти, а ватажка спільноти, 44-річного Девіда Браяна Соуна, вилунали разом із його сином в іншому штаті. Члени угруповання називали себе «християнськими воїнами» або «воїнами Ісуса». Вони зберігали вибухівку, зброю, вчили інших членів секти виготовляти бомби і приведенню їх в дію. Головним завданням своїм сектанти вважали боротьбу із антихристом і мусульманами. На сайті «Хутарі» сказано: Ісус Христос попереджає – настане день, коли на Землі з'явиться антихрист, то кожний істинний християнин зобов'язаний бути готовим до боротьби із цим злом». Владу, особливо поліцію, фанатики розглядали як

представників Антихриста в цьому світі. На квітень секта планувала вбивства поліцейських і напад на їх же похоронну процесію з використанням саморобних бомб. «Воїни Христа» погрожували й мусульманській спільноті, яка в Мічигані надто чисельна. «Хутарі» вважає одним із своїх головних ворогів уряд США. Арештованим пред'явлено звинувачення у підготовці збройного антиурядового повстання. Сектанти розглядають співробітників правоохоронних органів «піхотинцями» американського уряду, яких слід ліквідувати. Кінцева мета групи звучить дещо абстрактно – побудова «нового світлого порядку». Члени «Хутарі», які проходили бойову підготовку з 2008 року, вважали, що їхні дні стануть каталізатором масштабного антиурядового повстання

Подружжя пара Марк Хедлі і його дружина Клер, які провели півжиття в спільноті саснтологів, вирішили добитися від неї компенсації у розмірі мільйона доларів за багаторічну рабську працю. Подружжя твердять, що ще в підлітковому віці вони попали в саснтологічний релігійний орден Dra Org, який використовував їх як рабів. Марк Хедлі твердить що він піддавався психологічному контролю з боку кіноактора Тома Круза, який також є саснтологом. (Мир. -№14)

ІНШІ РЕЛІГІЇ

В Судані надто живучими є тотемістичні вірування. Так, тут багато почестей віддають корові. За ними доглядають навіть краще, ніж за дітьми. Батьки дають новонародженим імена, пов'язані з цією твариною. Замість води дітлахи вмиваються коров'ячою сечею. Вона надто допомагає при інфекційних хворобах. Сечу доливають до молока і п'ють вранці під час сніданку. Використовують її і при виготовленні солодошів.

В свято сінтоїської релігії Онбашира, яке в Японії відзначається один раз на сім років, вирішується питання оновлення, чого нібито бажають всі японці, згідно існуючого повір'я, бога природи. В цей день японці вибирають якусь гору, спилують там 16 найвищих дерев й починають тягнути їх дружно до ближнього поселення. Стовбур дерев не легкий, але це сприймається як свідчення того, що на них невидимо сидять якісь сили. При цьому й самі віряни прагнуть на якусь хвилю примоститися на стовбури й з'їздити на них, як на санчатах, вниз. Все це відбувається у квітні. А ось в травні будевже встановлення ідолів, виготовлених із цих стовбурів, у тих селах, в які вони були спущені.

В африканській країні Буркіна-Фасо ще живучою є релігія фетишизму. Особливо багато послідовників фетишизму біля другого міста країни Бобо-Діуласо. Група українських туристів вирішила ближче пізнати цю релігію первісної форми. Поширений тут ритуал спалювання півнів, яким фетишисти прагнуть задобрити богів – покровителів цієї території. У водоймищах можна побачити негритянок, які, піднімаючи голову до неба, щось шепочуть. Опісля із плетених корзин витягують тушки курей і кидають у воду. Виявляється, що це їжа для сомів, які у Буркіна-Фасо вважаються священними. Фетишисти вірять, що душі померлих родичів переселяються у плазунів, сомів і крокодилів. Саме тому вони підгодовують їх і всіляко оберігають (Експрес. – 12-14 березня).

В останню годину свого життя відома Ванга заявила, що 2010 рік буде підготовчим до 1012 року – року екзамєну людства. «Те, що об'єднувалося, розпадеться на кусочки... Це буде поруч з Росією. І за океаном» - Гадають, що тут мова йде про розпад Євросоюзу, а то й США. «Могутній дракон накладе свою лапу на весь світ» - Скоріше це – Китай, який нині вже вибивається у світові лідери. «Відбудеться відродження СРСР» - Гадка скоріше про об'єднання колишніх республік Союзу, зокрема Білорусі, Росії і Казахстану. «Людство має два роки для виконання 10 заповідей Божих, припинення воєн» - Рік 1012 дещо небезпечний. В цьому році закінчується чомусь календар майя. Астрономи обцяють «великий врожай» астероїдів. У давньоіндійському тракті говориться про завершення Епохи П'ятого Сонця. Ванга радить всім об'єднатися, щоб протистояти загрози.

Російська Катинь – це прокляте місце для поляків. Сама її назва означає «кат». Тисячі поляків тут були розстріляні в 1940 році. Загинув цвіт Другої Польської Республіки. Через 70 років тут знайшла свою смерть вся польська еліта. Під час похорон чети Качинських у краківському Вавелі у багатьох в руках були транспаранти з написом «Катинь – це чорт!». Чимало поляків вважають, що це місце в Росії прокляте. Хоч російська влада нібито й щиро висловила свої співчуття з приводу трагедії, всіяко сприяла применшенню горя поляків різними дозволами і співчуттю у вирішенні проблем обстеження і перевезення, але в свідомості багатьох поляків все ж є якась відчуття недовіри до офіційної версії. Вони знають, що Качинський був незручний для росіян, виявом чого є хоч би те, що він летів в Катинь не тоді, коли там офіційно вшановувалися жертви, не забажав летіти до Москви, а звідти добиратися вже до Смоленська-Катині. Під час похорон в Кракові один поляк по імені Гжегож сказав: «Не хочеться вірити, що в катастрофі знову винні росіяни. Але ми надто добре знаємо історію...» (Експрес. -20-21 квітня).

Ігорь ПОДБЕРЕЗСКИЙ

БОЛЬШИНСТВО И МЕНЬШИНСТВО

В нынешней России демократию часто понимают почти исключительно как обязанность меньшинства подчиняться большинству и как право большинства (оно в России всегда подавляющее во всех смыслах) диктовать свою волю меньшинству. Большинство у нас следует рецепту одного из персонажей Ильфа и Петрова: "Теперь, значит, как пожелаем, так и сделаем".

Между тем, в наше время зрелость демократии определяется не тем, что осуществляется воля большинства (в каком-то смысле она и так всегда осуществляется, за исключением, пожалуй, случаев прямой оккупации), а защищенностью прав меньшинства и, главное, личности. Во всяком случае, об этом говорит Конституция РФ, статья 2 которой гласит: "Человек, его права и свободы являются высшей ценностью. Признание, соблюдение и защита прав человека и гражданина – обязанность государства".

Большинством, конечно же, нельзя пренебрегать никогда. В политике, к примеру, за ним должно оставаться последнее слово. Но не так в области права, и тем более в области веры. "Преследования сектантов требует православное большинство населения" – это не довод, а явное потакание беззаконию.

Если бы в области права во всем следовали требованиям большинства, то до сих пор существовала бы пытка как способ дознания, равно как и разнообразные и изощренные виды казни. Большинство всегда кровожадно, и даже в известных своей гуманностью скандинавских странах, где давно отменена смертная казнь, при опросах оно высказывается за ее возобновление. Однако не возобновляют – и правильно делают.

В России же само существование меньшинства нередко воспринимается как вызов существующему порядку вещей, как вызов власти, которая у нас является абсолютной (а не инструментальной) ценностью. Ее берут не "для чего-то" (как на первых порах объявляли большевики – для установления всеобщего счастья), а ради нее самой. Ее цель – не пустить к власти других.

Такова суть азиатской политической культуры, которая явно предпочитает единомыслие. Еще совсем недавно его именовали у нас "морально-политическим единством советского народа", воспевали и насаждали всеми силами. Требования и мысли, и верить – одинаково рьяно претворялись в жизнь. В свое время создатели бессмертного Козьмы Пруtkова предложили "Проект введения единомыслия в России", полагая, что удачно сострили. В 1917 году шутки кончились: проект стали осуществлять на практике ценой великой крови. И ностальгия по той поре время от времени дает о себе знать и сейчас.

Тогда ничего не вышло – но дело коммунистов, похоже, продолжают нынешние ревнители полного торжества одной веры. История нашей страны, в том числе и совсем недавняя, неопровержимо свидетельствует – не многообразие, а единообразие таит в себе самую большую опасность, и его насаждение представляет величайшую угрозу ее существованию.

Человек обязан следовать истине, и никакое большинство не вправе требовать от него поступать вопреки совести. Когда в Грузии президентом избрали Гамсахурдия, по мнению многих человека сомнительных достоинств, философ и мудрец Мераб Мамардашвили нашел мужество сказать, что если его народ за Гамсахурдия, то он против народа.

Божественная истина (как, впрочем, и научная) не добывается путем голосования, она исходит свыше, от Самого Бога. И не большинство, а верность Ему и вероучению, его правильное толкование и соблюдение заповедей Божьих определяют, считают верующие, правоту и праведность, получают милость Божью. Как сказал некий православный автор "Один человек, плюс Дух Святой – вот и большинство".

А "Дух дышит, где хочет" (Ин. 3:8), Он может быть в большинстве, может быть в меньшинстве, может быть только в одном человеке. А может оставить весь народ, хотя Бог всегда сохраняет остаток ("Я сберегу остаток", – обещал Господь (Иез. 6:8)).

И всякий, внимательно читавший Библию, знает, что Бог не на стороне больших батальонов, Он, похоже, вообще большинство не жалует. И христианина пребывание в большинстве должно не столько радовать, сколько настораживать.

Заповеди Христа на этот счет совершенно недвусмысленны и не допускают двойного толкования: "Не бойся, малое стадо! ибо Отец ваш благоволил дать вам Царство" (Лк. 12:32). И еще: "Входите тесными вратами, потому что широки врата и пространен путь, ведущие в погибель, и многие идут ими" (Мф. 7:13).

Конечно, встречаются люди, противопоставляющие себя большинству по вздорным причинам (иногда психического свойства), но не о них сейчас речь. А о тех, кто находит нужным заявлять о своих религиозных убеждениях по соображениям совести. И даже если его религиозные взгляды разделяют немногие, наша Конституция дает ему это право: "Каждому гарантируется свобода совести, свобода вероисповедания, включая право исповедовать индивидуально или совместно с другими любую религию или не исповедовать никакой, свободно выбирать, иметь и распространять религиозные и иные убеждения и действовать в соответствии с ними" (Ст. 14).

Причем это право дается верующим всех конфессий и специально оговаривается, что ни одна из них не может иметь особого статуса:

"1. Российская Федерация - светское государство. Никакая религия не может устанавливаться в качестве государственной или обязательной. 2. Религиозные объединения отделены от государства и равны перед законом" (Ст. 28).

Не так уж мало в России людей (и верующих, и неверующих), которые считают, что никакие другие статьи нашего Основного Закона не попираются так часто и так открыто, как эти две.

Оглоблей их!

Часто это делается под предлогом борьбы с сектантством. Но что такое сектантство? Почему с ним надо бороться, где и какими методами?

Начать приходится с печальной констатации – до сих пор не найдено сколь-нибудь четкого определения, приемлемого даже не для большинства, а для сколь-нибудь значительного числа экспертов, религиоведов или просто интересующихся людей. И, говорят самые дальновидные из них, такого определения быть не может в принципе. А недалевидные и все профаны исходят из нехитрого положения: "Секта –

это же так ясно! Сектанты – это все прочие, не разделяющие моего учения, уклонившиеся от него!"

Юридическое определение секты невозможно – к такому выводу пришли цивилизованные страны. И, тем не менее, интуитивно ясно, что без понятия "секта" ни простые верующие, ни богословы, ни религиоведы, ни интересующиеся обойтись не могут.

"Секта" чаще всего воспринимается как "нечто отсеченное", "отделившееся". О точности такой этимологии можно спорить, но она вполне приемлема – тут выигрывает созвучие слов "секта" и "отсекать". Но не стоит забывать, что в свое время и христианство воспринималось как иудейская секта – именно так его назвал Плиний-младший.

Тут все зависит от того, откуда смотреть. Русская Православная Церковь Московского патриархата считает староверов сектантами, раскольниками. Но с точки зрения старой веры это как раз РПЦ МП откололась от веры истинной и является сектой – во всяком случае, именно так многие староверы в Рунете называют РПЦ МП.

У них есть своя логика, и никто не вправе запретить им делать это – равно как никто не вправе запретить РПЦ МП считать староверов раскольниками. Поэтому в каком-то смысле абсолютно все конфессии могут быть признаны сектами с точки зрения какой-то другой конфессии.

Именно поэтому ни одна конфессия не вправе судить другую. Иметь свое мнение о другой конфессии она, конечно же, вправе, равно как и высказывать его – в соответствующей форме, с соблюдением законов и, желательно, приличий. Но если государство признает это мнение как предпочтительное, а то и вовсе общеобязательное, то оно само является первым нарушителем Конституции, ее статьи 28, провозглашающей равенство религий.

По данным на начало 2009 г. в России зарегистрировано более 23 тыс. религиозных объединений, 55% из которых принадлежат к РПЦ МП, 17% мусульманам, 2% представляют иудаизм и буддизм. Эти религии по закону считаются у нас традиционными, но есть еще зарегистрированные, не считающиеся традиционными, и великое множество незарегистрированных религиозных организаций. Фактически они, конечно, не равны между собой, первенствующее положение РПЦ МП несомненно, но Конституцией все они признаются равными перед законом.

Ни Конституция, ни какой бы то ни было закон не входят и не могут входить в анализ правильности или неправильности той или иной религии, она только запрещает делать какую бы то ни было религию обязательной или общегосударственной. На Западе считают, что светское государство не компетентно судить о том, что есть религия, а что таковой не является, оно – плохой богослов, вообще никакой не богослов. Оно лишь следит за тем, чтобы служители религий занимались только отправлением культа, а не иной деятельностью (предпринимательской, например) под прикрытием веры, а приверженцы не нарушали общественный порядок.

Но оно обязано обеспечить соблюдение законности и в религиозной жизни. Его голос не должен звучать в вероучительных спорах, но оно обязано пресекать нарушение законов служителями всех существующих в стране религий и при этом, разумеется, проявлять элементарную добросовестность и всех судить одинаково – по закону, а не по традиционности. Государство должно не "политику проводить" в отношении тех или иных конфессий, а вести со всеми ими уважительный диалог – если они действуют в рамках законности.

Не получается. Россия, считают многие, все больше и больше утрачивает черты светского государства, каковым она является по Конституции. Вместо того чтобы быть "арбитром на поле", государство само норовит забить гол в ворота "нетрадиционных конфессий". Но если в футболе судья сам забивает голы, то это, вообще-то, свинство, а не футбол, и примерно так же многие верующие оценивают политику государства в отношении религий, что никак не способствует его укреплению. Если государство считает каких-то своих граждан второсортными на том основании, что они не исповедуют традиционных религий, то и они не воспринимают свое государство как первосортное, что никак не способствует консолидации общества.

Разумеется, вопросы веры не безразличны государству (тем более – устоявшимся религиям), но эти вопросы, по нашему Основному закону, относятся, прежде всего, к ведению самого человека, индивида. Никто не вправе решать эти вопросы за него, навязывать ему свое мнение – напомним еще раз статью 2 Конституции, цитировавшуюся выше. По закону он может быть кем угодно – и государство обязано обеспечить ему все условия для свободного отправления своего культа при условии соблюдения законов.

Сектант - точно такой же гражданин Российской Федерации, как и не сектант, государство и его служащие (включая гаранта Конституции) обязаны обеспечивать соблюдение его прав как и православному, мусульманину, иудею, буддисту или протестанту. С огорчением приходится констатировать, что это положение пока недоступно пониманию не только среднестатистического россиянина, но и практически всех государственных служащих, в том числе в правоохранительных структурах, стоящих – по идее – на страже закона.

Что все-таки делать с "сектами"?

Есть мнение, что под предлогом поддержания "духовной безопасности" государство у нас фактически ведет открытую борьбу против практически всех религий, кроме одной. Апелляция к соображениям безопасности в России обладает какой-то магической силой, – ради нее у нас идут и всегда шли на любые нарушения права.

Надо сказать, что злоупотребление понятием "безопасность" очень беспокоит Совет Европы. В июле 2003 года на встрече ОБСЕ по свободе религии и вероисповедания в Вене была принята резолюция, в которой сказано:

"Настоятельно рекомендовать государствам не злоупотреблять понятием "национальной безопасности". Его нельзя трактовать расширительно. В частности, нельзя вводить ограничения на свободу совести, обосновываемые противозаконной практикой адептов тех или иных религий или идеологическими соображениями, в частности необходимостью защиты "культурной идентичности".

У нас такие ограничения вводят, и еще как вводят, хотя Россия вроде бы признала документы ОБСЕ по этим вопросам и обязалась их выполнять. Но – не получается.

И все же – как быть тогда с тоталитарными или деструктивными сектами, о которых так много говорят? Если нет общепринятого понятия "секта", то еще меньше шансов на появление приемлемого для всех понятия "деструктивная" или "тоталитарная секта".

Начнем с известного всем добросовестным религиоведам факта: нет в сектах ничего такого, чего нельзя было бы найти в почтенных и уважаемых конфессиях, даже

традиционных, даже доминирующих. Многие религиоведы, чиновники, юристы (включая журналистов, которые тоже далеко не ангелы) старательно замалчивают неприглядные стороны жизни "традиционных религий", хотя безобразий на верующую душу в них творится в среднем не меньше, чем религиозных меньшинствах – это религиоведческая trivía.

Да, некоторые действия, скажем, харизматических церквей непривычны – их очень любят показывать наши разоблачители, в нарушение закона снимающие такие действия скрытой камерой. Но вот отчитка одержимых в православном храме вызывает точно такую же реакцию – людей и наземь бросает, и в судорогах они бьются, и пена изо рта идет. Так что подобный фильм можно и об РПЦ МП снять (в свое время и снимали).

"Сектанты" разрушают семьи? А сколько семей разрушили возмнившие о себе священнослужители из традиционных церквей, те же православные младостарцы? Сентенции вроде "С этим разведись, за этого выйди замуж – так Бог велит", – вещь самая обычная.

Загляните в Рунет – сколько родителей там проклинают РПЦ МП за то, что она "заманила наших дочерей в монастырь, и мы не знаем, что там с ними делают"? При желании и из таких фактов можно было бы сделать далеко идущие выводы (их в свое время тоже делали).

Да, опасные секты действительно существуют – достаточно вспомнить американский "Орден солнечного храма", члены которого совершили массовое самоубийство в октябре 1994 года. С самого начала должны настораживать секты сатанистов – а такие есть и в нашей стране. Равно и сами члены таких сект должны быть готовы к тому, что их встретят настороженно. Сатана – воплощение зла в сознании многих народов, и громкое заявление о приверженности сатане – это сознательный вызов, он не должен оставаться незамеченным.

Надобность в усиленном надзоре за деятельностью таких организаций несомненна. Но этот надзор должно осуществлять государство тоже на основе закона, а если его отдать под надзор какой-то одной конфессии, то очень скоро чуть ли не все прочие окажутся не более чем "деструктивными" или "тоталитарными" сектами. Именно это, полагают многие, и происходит в России.

Все же есть сферы деятельности, где как раз так называемые "секты" добились лучших результатов. Как бы ни относиться к Адвентистам седьмого дня и к их медицинским запретам, нельзя игнорировать тот несомненный факт, что в США – стране очень высокой медицинской культуры – продолжительность жизни адвентистов на 10 лет превышает среднеамериканскую, и без того чрезвычайно большую.

С точки зрения многих верующих России (и не только) саентология – есть не что иное, как ересь. Но надо признавать очевидные факты: в деле реабилитации наркозависимых как раз саентологи добились самых впечатляющих результатов, и не грех познакомиться с их опытом, а не твердить только о попытках заманить попавших в беду людей в "сектантские сети".

Борьбой с так называемыми "сектами" у нас занимаются люди отчаянной храбрости, которые несколько не боясь выставить себя полными невеждами, а Россию – на всеобщий позор и осмеяние. Дело доходило до того, что "Армию спасения" – одну из самых гуманных организаций, получившую Нобелевскую премию мира, - в Москве запретили как опасную военизированную секту (на деле представители организации

отказались дать взятку московскому чиновнику, о чем "спасатели" поведали в Интернете).

Даже "Анонимных алкоголиков" – самых успешных борцов с пьянством, у нас ухитрились изобразить коварными "ловцами душ". Представители нашей исторической Церкви открыто заявили, что они категорически против того, чтобы помощь людям, попавшим в сети любой зависимости, оказывали кто бы то ни было, кроме них. Из чего, между прочим, неизбежно следует, что их интересует не столько судьба несчастных, сколько собственное влияние.

Между тем дело реабилитации очень трудное, с лету его не осилишь – тут нужно терпение, умение, навыки. А их нет, как показал опыт наркологической работы на местах. В Екатеринбурге, например, сообщали СМИ, основным методом лечения служила дубинка и какого-то несчастного забили до смерти.

Разумеется, не следует думать, будто все так называемые секты ничего, кроме пользы, не приносят. Тут полно шарлатанов, иногда наносящих прямой ущерб здоровью людей, что неудивительно при том чудовищном легковерии, которое существует в России (у нас ничего не стоит убедить человека пить собственную мочу "для исцеления").

Здесь надо проявлять величайшую осторожность и разборчивость – без контроля компетентных структур тут не обойтись. Но именно компетентных. У нас же дело борьбы с "деструктивными сектами" по соображениям той же "безопасности" отдано под контроль и надзор РПЦ МП. И все дело свелось, считают многие верующие "по-своему", к гонениям на них – в том числе и на православных, не признающих юрисдикцию РПЦ МП.

Но еще наши староверы давно сказали: "Праведна не та Церковь, которая гонит, а та, которую гонят", в точном соответствии со словами Христа: "Если Меня гнали, будут гнать и вас..." (Ин. 15:20) Так что и здесь достигают обратного эффекта – гонениями и преследованиями лишь укрепляют решимость держаться своего учения, даже если оно и неверное.

У нас сложнейший порядок регистрации религиозных объединений, всем неправославным чинят препятствия, далеко выходящие за рамки здравого смысла. Для осуществления религиозной деятельности требуется масса всякой отчетности, непредставление которой у нас тоже становится основанием для закрытия.

Но закрытие той или религиозной организации дело очень серьезное, оно требует тщательного рассмотрения и затрагивает такие глубины человеческого существования, что его можно доверить только чрезвычайно авторитетному и чрезвычайно компетентному органу. У нас же любой клерк вправе потребовать закрыть религиозное объединение, если ему не представили какую-то бумажку, которую и представлять по закону не обязаны. Как выразился один автор, это вроде смертной казни за переход улицы в неполюбованном месте.

Откуда это пошло?

На Западе сектоборчество тоже встречается. Саентологам, скажем, досаждают в некоторых вполне цивилизованных странах. Собственно, там и зародилось антикультистское движение, аналог и, в некотором смысле, родоначальник нашего антисектанства. Это движение возникло как реакция на распространение новых религиозных движений (НРД), которое, естественно, обеспокоило многих – и, прежде всего, родителей. Противники НРД имели основание для беспокойства, но они явно

демонизировали их и считали уход в НРД результатом психологического воздействия, зомбирования, промывки мозгов, насилия над личностью.

Там разработали теорию и практику выведения человека из "сектантского плена", из состояния зомби – теорию и практику дезомбирования. И впали в другую крайность. Скоро выяснилось, что лекарство хуже болезни – вещь довольно обычная в практике исцелений.

Добросовестные религиоведы вынуждены были признать несомненный факт: самая опасная секта – это как раз секта борцов с сектами. Если в секту человек, пусть по ошибке, приходит сам, не теряя своего "я", то в процессе так называемого "дезомбирования" сектоборцы подвергают его опаснейшему психологическому воздействию, часто приводящему к катастрофическому результату, к утрате собственного "я".

От таких результатов борцы отмахиваются с легкостью необыкновенной, особенно в России, заявляя: "Опоздали, ничего не удалось сделать, лукавый оказался слишком силен". У них есть только самоуверенная убежденность, что Всевышний на их стороне, и ничего не делает, не спросив у них. А этой самоуверенностью пользуется не кто иной, как враг Всевышнего и человека.

Противники НРД в США организовались в Сеть информирования о культах (CAN). На первых порах общественное мнение и СМИ были на их стороне, а родители детей, ушедших в НРД, платили немалые деньги "спасителям". Американские сектоборцы развернули бурную деятельность, разработали и бездумно применяли методику дезомбирования и депрограммирования, не чураясь насилия. В частности, они, похищали молодых людей у их гуру, подвергали их насильственному "лечению" в результате которого многие попадали в психиатрические лечебницы. Скоро сектоборцев стали привлекать к суду, а крупнейшие церкви Америки осудили деятельность CAN.

"Сеть" проиграла ряд судебных процессов, общественное мнение обратилось против нее, антикультистское движение в США сильно ослабело, хотя и не угасло совсем, а центр антикультизма переместился в Европу. Там появились государственные органы, ведающие делами религиозных меньшинств, но их главная задача состоит в налаживании сотрудничества между государством и этими меньшинствами – так это, по крайней мере, декларируется.

Во Франции, например, действует "Межминистерская комиссия по борьбе против сектантских злоупотреблений". В этой стране, как и в России, нет юридического понятия "секта" (его введение автоматически нарушает принцип равенства религиозных объединений, деление их "на сорта") и действует уведомительный порядок создания религиозных объединений, а правоохранительные органы должны вмешиваться в религиозную жизнь, только когда есть факты прямых правонарушений.

Но случается, что "Межминистерскую комиссию" критикуют за слишком суровое отношение к религиозным меньшинствам, и поговаривают об излишнем рвении в этом вопросе спецслужб, так что "не мы одни". Вдобавок в Европе есть немало организаций, ведущих непримиримую борьбу с "сектами", что, однако, уравновешивается деятельностью правозащитных организаций, которым на Западе не чинят препятствий.

Среди западных сектоборцев своим рвением выделяются датские антикультисты и скандально известная "Европейская федерация исследовательских центров информирования о сектах" (FECRIS), против которой возбуждается множество

дел по нарушению прав верующих. Именно эта организация тесно сотрудничает с российскими сектоборцами, объединенными в "Российскую ассоциацию центров изучения религий и сект" (РАЦИР), обслуживающую, прежде всего, РПЦ МП.

Привлечение этой Ассоциации к вопросам регулирования религиозной жизни в России означает нарушение базового принципа межконфессиональных и государственно-конфессиональных отношений: "Ни одна конфессия не имеет права судить другую". Как это часто бывает в послепетровской России, и в данном случае – в Европе заимствовали не самое лучшее, и, как водится, с опозданием лет на 30. То, что на Западе воспринимается как сомнительное маргинальное течение, у нас вдруг становится магистральным и получает солидную государственную поддержку и симпатии.

FECRIS и РАЦИР провели в мае 2009 года в Санкт-Петербурге конференцию "Тоталитарные секты и право человека на безопасное существование", суть которой ясна из названия. Там много говорили об опасности сектантства и о сотрудничестве зарубежных и отечественных сектоборцев. Подобные антисектантские конференции и прочие сборища такого же рода проходят у нас регулярно и пользуются явной благосклонностью властей, которые у нас не умеют жить по Конституции и по закону.

Огорчительно не только нарушение юридических норм. Для верующих христиан главное все-таки – соблюдение заповедей Божьих, изложенных в Библии. А в ней – прямой запрет на деятельность, которую ныне именуют сектоборчеством. Придется привести длинную цитату из Евангелия от Матфея.

Христос говорит: "Царство Небесное подобно человеку, посеявшему доброе семя на поле своем; когда же люди спали, пришел враг его и посеял между пшеницею плевелы и ушел; когда взошла зелень и показался плод, тогда явились и плевелы. Придя же, рабы домовладыки сказали ему: господин! не доброе ли семя сеял ты на поле твоём? откуда же на нем плевелы? Он же сказал им: враг человека сделал это. А рабы сказали ему: хочешь ли, мы пойдем, выберем их?"

Но он сказал: нет, - чтобы, выбирая плевелы, вы не выдергали вместе с ними пшеницы, оставьте расти вместе то и другое до жатвы; и во время жатвы я скажу жнецам: соберите прежде плевелы и свяжите их в снопы, чтобы сжечь их, а пшеницу уберите в житницу мою" (Мф. 13:24-30).

Сказано четко: домовладыка (т. е. Сам Бог) не доверяет людям борьбу с плевелами, ибо они, в своей неразумной ревности, обязательно выдернут и пшеницу, а потому оставляет за Собой право отделить одно от другого.

Это не значит, разумеется, что верующие не могут высказать отрицательного отношения к тому, что им видится как сектантская ересь. Но одно дело изложение своего мнения, и совсем другое – конкретные "действия по искоренению". Их же в России предпринимается великое множество, тут слишком много "усердия не по разуму".

Надо, конечно отстаивать свое вероучение, но надо и помнить, что Бог не только во мне и моих единоверцах. Тут можно вспомнить Л.Н. Толстого, нашего великого искателя истины (впрочем, так и не нашедшего по моему мнению ее, ибо не признавал он божественности Иисуса Христа), которому, несмотря на его великие заблуждения, дано было увидеть многое, в частности понять, что "церкви как церкви, как собрания, утверждающие свою непогрешимость, суть учреждения противохристианские" (Толстой Л.Н. Собрание сочинений. - Т.14. - М., 1911. - С. 366).

Убежденность в своей правоте совершенно необходима для любой религии, но право на эту убежденность (а не на саму правоту!) надо признавать и за другими. Если же такого признания нет, то общество превращается в "дом разделенный", который "не устоит", что подтвердила история нашей страны в минувшем веке.

И не дай Бог, она повторится.

Опубликовано в евангельской газете "Мирт" (№4(69) – 2009.

***

ХИДЖАБ В УКРАИНЕ – ТЕСТ НА ВЕРОТЕРПИМОСТЬ?

Рассматриваемое в Окружном административном суде города Киева дело за право мусульманки из крымского города Бахчисарая Сусанны Исмаиловой сфотографироваться для паспорта в мусульманской одежде – хиджабе является правовым прецедентом в современной Украине. Дискуссия о праве мусульманки носить хиджаб, всё чаще, становится предметом обсуждения на страницах мировой прессы.

Что же такое хиджаб? Религиозная одежда или дань моде? Представляет ли она угрозу для государства? Носить или не носить, запретить или разрешить... Эти вопросы стали актуальными и для современной Украины. Для начала необходимо разобраться в сути и разновидностях религиозной одежды, которую носят мусульманки. *Хиджаб* – это платок, покрывающий голову и шею, при этом лицо женщины остаётся открытым. Это наиболее распространённый вид женской мусульманской одежды, которая уже не редкость во многих странах мира. Для многих мусульманок – это не только символ религиозности, но и образ её жизни. *Никаб* – ещё один из видов мусульманской одежды, который носится совместно с хиджабом, покрывает лицо, оставляя открытыми лишь глаза. *Чадра* – одежда, покрывающая женщину с головы до ног. *Паранджа* — одежда, также полностью скрывающая женщину, лицо при этом, закрывается покрывалом из густой сетчатой ткани.

Если никаб, чадра и паранджа характерны для таких мусульманских стран, как, например, Саудовская Аравия, Кувейт, Иран, Ирак и некоторых других, то хиджаб становится достаточно привычной одеждой женщины-мусульманки, распространяющейся как в Европе, так и во многих других странах мира, где проживает мусульманское население. Не обошёл этот процесс и поликонфессиональное Украинское государство, где с первых дней её независимости происходит бурный процесс возрождения религий всех народностей, проживающих на её территории. Этот процесс сопровождается всплеском возрождения духовности, религиозного и национального самосознания.

Что касается Крыма, то он имеет свою специфику и исторические корни. Это регион проживания подавляющего большинства мусульман Украины, где ислам стал реальным фактором общественной жизни. На полуострове стремительно увеличивается число соблюдающих мусульман, живущих не по искажённому «традициям», а непосредственно по Корану и Сунне. Возрождающийся в Крыму ислам постепенно становится образом жизни нового поколения мусульман-крымских татар. Женская мусульманская одежда - хиджаб является не просто головным убором, как представляют функционеры милицейских ведомств Украины, а повседневной одеждой верующей мусульманки, ношение которой предписано

ей религией. Паспорт мусульманской женщины, где её фото с непокрытой головой будут рассматривать люди, не являющиеся её близкими людьми (что запрещено Кораном и Сунной), для верующей будет являться отказом от выполнения религиозного предписания, ниспосланного Всевышним, что является, практически, отходом от постулатов веры и греховным поступком. Ещё можно было бы понять, если женщинам запрещалось бы фотографироваться для паспорта в никабе, чадре или парандже, которые покрывают лицо женщины, но фотография женщины в хиджабе скрывает её лицо не больше чем иная женская причёска! К тому же, насколько мне известно, женщинам – служительницам православных монастырей не создают особых препятствий для фотографирования на паспорта в религиозных головных уборах. Вот почему, конфронтация государственных институтов власти с мусульманским сообществом по данному вопросу не будет способствовать гармонизации ни межконфессиональных, ни государственно-мусульманских взаимоотношений в Украине.

Государство декларативно отделило себя от Церкви (религии), хотя, как я представляю, в жизни это, практически, не осуществимая задача. Верующие, к какой бы конфессии они не относились, являются членами нашего общества и живут жизнью государства, находясь в сфере влияния государственной политики, его законов, проблем, успехов и ошибок. Не будем лукавить, объявив о светскости государства, государственные чиновники не отошли от практики лоббирования интересов «своей» конфессии (в Крыму, в отличие от других регионов Украины, это особенно чётко прослеживается в поддержке ими Церкви Московского Патриархата), вот почему первое протестное обращение в судебные инстанции вырвалось именно с Крымского полуострова, волею судьбы ставшего одним из крупнейших мусульманских регионов Украины. Статья 35 Конституции Украины декларирует: «Каждый имеет право на свободу мировоззрения и вероисповедания ... », надо понимать, что на эти свободы имеет право и женщина, гражданка данного государства, для которой хиджаб - это одежда, предписанная её религией.

В настоящее время в Крыму действуют два женских медресе, ученицы которых носят хиджабы и навряд ли его уже когда-нибудь от него откажутся. Поэтому получение паспортов по достижении совершеннолетнего возраста может стать для них серьёзной проблемой. Кроме того, сотни, а то и тысячи женщин принимают для себя ответственное решение придерживаться этого религиозного предписания. Борьба за право на фотографию для паспорта в хиджабе приобретает в Украине уже массовое и консолидированное действие. Беспрецедентный в украинском судопроизводстве иск вызвал широкую поддержку среди соблюдающих мусульманок Крыма, как известно, на стороне истца Сусанны Исмаиловой выступили сотни украинских мусульманок, считающих, что приказ министра внутренних дел, являющийся, по сути, внутренней инструкцией, ущемляет их гражданское право на вероисповедание, гарантированное Конституцией Украины. Землячество крымских татар в Киеве обратилось к Духовному управлению мусульман Крыма с просьбой посодействовать в решении вопроса относительно права мусульманок фотографироваться на паспорт в хиджабе.

Однако недавно произошёл интересный и обнадёживающий факт. Министр юстиции Украины во время брифинга, состоявшегося 26 января 2010 года, на вопрос журналистов по этому поводу сказал: «Мы исходим из того, что конституционные права граждан являются определяющими для понимания того, как должны действовать органы исполнительной власти, в частности в таких конкретных вопросах. Министерство юстиции считает, что если ведомственные документы МВД по этому поводу содержат

ограничения, то эти ограничения должны быть пересмотрены и отменены... Мы – многонациональная, многоконфессиональная страна и должны уважать – собственно, это предусмотрено в Конституции – чувства верующих». По заявлению министра, Министерство юстиции будет работать вместе с МВД над тем, чтобы устранить существующие препятствия. Судя по всему, получение паспорта с фотографией в хиджабе - проблема вполне разрешимая. Остаётся всего лишь с пониманием отнестись к религиозным потребностям мусульманского сообщества собственной страны и адаптировать некоторые положения подведомственных актов к положениям, задекларированным в Конституции Украины.

*Айдер Булатов,
руководитель крымского научного центра исламоведения*

***

Духовна Рада християнських конфесій Одеської області оприлюднила своє Звернення щодо судової вакханалії, влаштованої головою Одеського окружного адміністративного суду Глуханчук О.В. з приводу безпідставного рішення Державної акредитаційної комісії України про заборону освітянської діяльності в Одесі Християнського гуманітарно-економічного інституту. Духовна Рада вважає, що ДАК не мав юридичного права приймати таке рішення, оскільки ХГЕУ не є підконтрольною Міносвіти України організацією, а влаштована ним перевірка ХГЕУ була сфальсифікована. Духовна Рада християнських конфесій вимагає припинити беззаконня щодо знаного не тільки в Україні, а й у світі університету. Серед підписантів документу єпископ-ординарій Одесько-Сімферопольської дієцезії Б.Бернацький, єпископ АПЦ Єрмоген, єпископ незалежних церков ЄХБ А.Тесленко, єпископ церкви ХВС С.Крученко, старший пастор АСД А.Никитюк та ще керівники восьми інших християнських організацій області.

В Німеччині загострюються суперечки на релігійному ґрунті. Вперше тут на міністерську посаду номіновано німкеню турецького походження. Міністерство соціальних справ федеральної землі Нижня Саксонія очолила Айгюль Озкан. Ще навіть не зайнявши міністерське крісло, Айгюль заявила, що треба забрати із шкіл релігійну символіку, зокрема розп'яття. Але з міністром не погодилися її однопартійці із Християнсько-демократичного союзу. Вони навіть порушили питання правомірності членства в ХДС мусульманки. Правда, Озкан водночас висловилася проти носіння в школах традиційних мусульманських жіночих хусток.

УПЦ МП, активним парафіянином якої є Президент В.Янукович, надто агресивно налаштована щодо конфесій, названих нею сектантами. Архієпископ Павло, настоятель Києво-Печерського монастиря, зокрема наголосив: «Секти негативно впливають на суспільство. Будь-яка секта – це ворожнеча з Богом і з людиною. Заманоючи в свої сіті, сектанти крадуть у людей сподівання на вічне життя. Поза Церквою спасіння немає. Вона – це Ноїв ковчег, який покликаний спасти загине людство. На мою думку, треба накласти табу на небезпечну діяльність тих новоспечених структур, які заборонені в інших країнах. Чому в Україні вони одержали сприятливий ґрунт для руйнації духовності й особистості? Хай заморські вовки в овечих шкірах повертаються туди, звідки прийшли». (Столичні новості. - №130.

Два роки тому **Міністерство праці і соціальної політики України** внесло професії **ворожки, астролога та хіроманта до Державного національного класифікатора професій**. Відтак і почали професіонали з названого фаху не тільки діяти легально, всіляко рекламуючи себе через ЗМІ, телевікторини, а й навіть вигадувати різні комерційні проекти, засновувати школи з підготовки названих фахівців. Між ними вже навіть з'явилася конкуренція. Особливо у діяльності ворожбитства відзначилися жінки ромської національності. Вони вже не тільки хапали тебе за рукав з відповідними пропозиціями десь на вулиці, а й почали обходити помешкання із своїми пропозиціями і водночас «конфіскацією» всього, що зручно для них лежить. Виманювання грошей стало здійснюватися через різні схеми по телевізору. Означені фахівці виманювали у людей без гарантії достовірності наслідків своєї «праці» великі суми грошей. На їх вудочку попадалося багато в нашому дещо містифікованому суспільстві. Враховуючи останнє, група парламентаріїв внесла до Верховної Ради законопроект, яким забороняється діяльність таких «фахівців» і вилучення легалізованих професій із відповідного міністерського документу. Підготувати проект закону про заборону названих професій – знахарів, ворожок, екстрасенсів, хіромантів, астрологів, віщунів тощо - спонукали скарги і звернення від людей, які стали жертвами незаконно діючих фахівців із названих професій.

Архієпископ Харківський і Полтавський УАПЦ Ігор (Ісиченко) не думає, що у зв'язку з приходом до влади проросійського Президента ієрархія УПЦ МП значно перекроїть релігійну карту України. «Я не думаю, що будь-яка політична сила сьогодні буде відкрито запрошувати релігійну організацію у владу, і не думаю, що будь-яка Церква буде настільки безвідповідальною перед своїм майбутнім, що в цю владу піде, пов'яже себе з нею міцно. Думаю, що конституційна засада свободи совісті у нас існуватиме й надалі, сподіваюся, що і структура Верховної Ради після наступних виборів зміниться на позитивну, якщо ці вибори не відбудуться надто швидко. Може змагання різних гілок влади допоможе дотримуватися закону – чого у нас дотепер не було... На ваш подив скажу, що нам зміна політики не загрожує. Гіршого, ніж було, уже не буде. Вірю, що нова адміністрація, дбаючи про позитивний імідж передусім для себе, подбає про те, щоб не допустити таких штучно створюваних релігійних конфліктів, які виникали у попередній період. Я покладаю надію на те, що із зміною президентської адміністрації зміняться підходи до розв'язання релігійних проблем. Вони стануть більш прагматичними, не буде того романтизму, який переходить у волонтаризм» (Львівська пошта. - №31).

Глава Харківсько-Полтавської спархії УАПЦ владика Ігор зазначає, що на місцях в Україні є протеговані Церкви. Це і Церква Московського Патріархату, і Київського, і УГКЦ. Протегована релігійна спільнота «намагається увійти у владу і діяти руками влади. Покладаючись на неї, вона надіється, що державна освіта компенсує брак катехизації в церкві, що держава буде допомагати здійснювати місію серед неохочих чи невірних замість священнослужителів, яким не до того» (Львівська пошта. - №31)

Беручи до уваги ухвалу Львівської міської ради про визначення статусу репресованої за Українською греко-католицькою церквою, **сесія Львівської міської ради прийняла рішення про звільнення від орендної плати за землю у частині платежів, що надходять до бюджету**, одинадцять релігійних організацій та громад. Від сплати, зокрема, звільнено УКУ, Львівську духовну семінарію Святого Духа, монастир святого Йосафата отців редемптористів, управління монастирів Селезіанського згромадження та ін.

Група депутатів ініціювала закон, який забороняє ворожбитство, цілительство.

Закон цей зорієнтований проти тих, які часто світяться із своїми пропозиціями на шпальтах газет. А як тоді бути із православними священиками-екзорцистами? Чим їхня діяльність відрізняється від діяльності тієї ж знахарки? Вона також читає християнські молитви, ставить біля себе різні іконки, а то й тримає в руках хреста. То ж «ізнання нечистого», до чого вдаються священики-екзорцисти, є тим же шахрайством і також має підлягати забороні. З приводу екзорцизму єпископ Римо-Католицької Церкви Станіслав Широкоградюк висловився так: «Шкода одного хлопця із Житомира. Пошив собі сорочку із сатанинською символікою, якісь обряди проводив... Як не прагнули ми йому допомогти – не змогли. Не лякайтеся. Всі хрещені під захистом Господа і, щоб стати одержимим, потрібно йти до сатани назустріч: провідали екстрасенса, побавитись спиритизмом, і диявол уже сам починає грати вами» (Сьогодні.- 24 квітня)

Бюро з питань демократії, прав людини і праці Держдепартаменту США опублікувало щорічну Доповідь про стан прав людини у світі, в тому числі й в Україні. Окремий розділ документу присвячений питанням свободи релігії. В ньому сказано, що Конституція і законодавство України захищають свободу релігії і що Уряд країни діяв у відповідності з цими правовими документами. Проте в Україні є ще факти труднощів у реєстрації деяких релігійних меншин і зокрема нетрадиційних релігій, в придбанні і оренді ними власності. Хоч в Україні і відсутня якась єдина державна релігія, але на місцях має місце більша підтримка органами влади релігійної більшості. Наголошено на наявних труднощах з одержанням ділянок землі для будівництва храмів УГКЦ в Києва Сімферополі, Ялті, Житомирі та інших містах. Хоч законодавство України й обмежує діяльність іноземних релігійних організацій, проте фактів використання цього законодавства з метою якогось обмеження діяльності таких організацій в 2009 році не було зафіксовано. В Документі відзначається, що діяльність державних і громадських організацій країни спрямована на толерантизацію міжконфесійних відносин, зменшення орендної плати при використанні релігійними організаціями державної власності. Прийнято документ, який полегшує реєстрацію іноземних священиків, зменшено тарифи оплати природного газу. Уповільнення процесу реституції Документ пояснює економічними труднощами країни, хоч подеколи місцеві органи влади і протидіють поверненню релігійним організаціям їх культових приміщень (А.Колодний).

Комісія із внутрішніх справ парламенту Бельгії одностайно схвалила законопроект, який забороняє жінкам з'являтися на роботі і в публічних місцях в паранджі. Заборона не поширюється на носіння паранджі мусульманками вдома. Законопроект підтримали всі політичні партії. За появу в паранджі у публічних місцях передбачено високі грошові штрафи, а чоловікам, які змушуватимуть своїх дружин чи доньок закривати обличчя за межами дому, навіть ув'язнення до одного року. При позитивному голосуванні парламенту Бельгії буде першою країною в Європі, в якій паранджа (повністю закриває обличчя) та нікаб (мусульманські хустки, які залишають відкритими лише очі, потрапляють під повну заборону. За появу в паранджі або нікабі жінки будуть штрафуватися на 15-25 євро або відправлятися до в'язниці на 7 днів. В Бельгії нині мешкає десь 500 тисяч мусульман. Радикальні представники їх планують своє звернення до Європейського суду з прав людини. Опитування з цього питання у Франції засвідчили, що 70% французів підтримують подібне рішення свого парламенту, хоч Конституційний суд заявив, що це суперечить Конституції країни.

АКТУАЛЬНА ТЕМА

Дні відкритих дверей і освячення Київського храму ЦІХСОД

21 квітня 2010 року оголошено дати проведення публічних днів відкритих дверей і освячення Київського Українського храму Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів. Усі бажаючі запрошуються відвідати храм під час днів відкритих дверей, які будуть тривати з суботи 7 серпня 2010 року і по суботу 21 серпня 2010 року (за винятком неділі). Офіційно храм буде освячено в неділю 29 серпня 2010 року.

Зображення Київського Українського храму

Київський Український храм – це перший храм Церкви у Східній Європі й 11-й на Європейському континенті. Він буде служити приблизно для 31 тисячі членів Церкви, які проживають в 13 європейських країнах. Вже стало звичаєм, що перед освяченням Святі останніх днів відкривають двері своїх храмів для їх публічного огляду. Очікується, що багато тисяч відвідувачів прийдуть до цього храму саме під час днів відкритих дверей, щоб оглянути його ззовні і зсередини й дізнатися про ті релігійні обряди, які в ньому відбуваються.

–Ми дуже раді, що зможемо запросити своїх друзів і сусідів до нашого храму, щоб вони могли подивитися на нього й більше дізнатися про цю священну будівлю, -

сказав старійшина Вольфганг Х. Пауль, президент Східноєвропейської території Церкви. – Ми знаємо, що багато людей проїздило повз храм під час його будівництва, намагаючись зрозуміти, з якого метою його будують. Невдовзі ми зможемо вітати їх у храмі й пояснити, чому храм в ЦІХСОД називають «домом Господа»”.

Храми Святих останніх днів відрізняються від каплиць, де члени Церкви збираються в неділю на богослужіння. Храм називають «домом Господа», де вчення Христа стверджуються в обрядах укладання шлюбу, хрищення та інших, що об'єднують сім'ї на вічність. У храмі члени Церкви більше дізнаються про мету життя й укладають завіти йти за Ісусом Христом і служити своїм ближнім. На відміну від тисяч звичайних будинків зборів Церкви, відкритих для відвідування кожній людині будь-якого віросповідання, яка хоче прийти на недільну службу, храм після його офіційного освячення буде відкрито лише для членів Церкви, які активно виявляють свою віру.

Про побудову Київського Українського храму було оголошено Президентом Гордоном Б. Хінклі, колишнім провідником Церкви, 20 липня 1998 року. Служба, присвячена початку будівництва, відбулася 23 червня 2007 року. По завершенню будівництва він стане 134 діючим храмом Церкви у світі. Офіційно храмова робота у Київському Українському храмі почне виконуватися з 30 серпня 2010 року.

За більш докладною інформацією звертатися до Катерини Сердюк - заступника директора Ради зі зв'язків з громадськістю по роботі зі ЗМІ. Тел.: (050) 381-44-78. Електронна адреса: SerdyukKA@ldschurch.org; Web-site: www.ldschurch.com.ua Управління ЦІХСОД – в Києві по вул. Терещенківській, 19а (тел. 461-96-01).

***

ЧИ ОBOB'ЯЗKОВО ТРЕБА ЛЮБИТИ СУСІДА?

Прийшла до влади в Україні синьо-біла регіоналістська команда. Вона всіляко прагне реанімувати утверджену ще в радянські часи ідею братства росіян і українців, непорушність їх дружби і взаємну любов. Це вже знову ледь не обов'язком має бути кожного українця. Але почнемо говорити про цю «любов» дещо здалеку.

Я живу в комунальному десятиповерховому будинку. Відтак лише у моєму під'їзді маю сорок квартир. В них живуть мої сусіди. Декого з них я добре знаю, спілкуюся з ними, але більшість – не знаю і навіть на вулиці їх не впізнаю. Відтак з сусідом можна жити поруч без обов'язкових виявів якоїсь любові чи зневаги до них. Так само й держави і народи можуть існувати поруч, але відносини між ними не обов'язково мають виражатися в якихось виявах любові. Більше того, якщо я знаю те, скільки лиха приніс в минулому моєму народу якийсь сусід, то вибачте, ніхто мене не змусить виявляти мою закоханість щодо нього, навіть синьо-білі, які лише третиною голосів повноправних виборців посадили свого в президентське крісло. Я не зраджу свій народ за подачки, до чого вдався дехто з тих, хто був з нами, національними демократами, а тепер вірнопопослушно й гучно виконує роль рупора влади. Тут я бачу не лише Ганю Герман, Жванію, Плюща, Головатого, декого іншого, а й навіть Івана Драча. Відоме патякання Табачникав Москві щодо українців і галичан відбувалося в прямій

присутності Івана Федоровича. А він? Мовчав. То ж вилізти на шапку, стрибнути й вбитися!

Але перш ніж говорити про любов до Росії, давайте познайомимося бодай з короткою і сухою історичною логікою культурного діалогу України з нею впродовж останнього півтисячоліття. Назвемо лише декілька (наголошую: декілька, бо їх було не менше, ніж взятих років) характерних подій цього часу. 1686 рік – насильницьке поглинення Московською патріархією Київської митрополії; 1689 рік – заборона друкувати будь-що в Києво-Печерській Лаврі без дозволу Москви; 1708 рік – руйнування за наказом Петра I гетьманської столиці Батурина і замордування всіх його жителів; 1720 рік – указ Петра I про заборону друку українською мовою; 1755-1786 роки – п'ятиразова заборона Синодом друкувати українські книжки; 1769 рік – указ Синоду про вилучення українських букварів; 1784 рік – зросійщення початкової освіти в Україні; 1786 рік – заборона церковних відправ українською мовою; 1817 рік – закриття Києво-Могилянської Академії; 1847 рік – арешт і заслання на 10 років Тараса Шевченка; 1862 рік – закриття українських шкіл для дорослих; 1863 рік – Валувський указ про заборону друку книг українською мовою; 1876 рік – Емський указ Олександра II про заборону завезення з-за кордону книг українською мовою, заборону друку українською мовою і українського театру; 1881 рік – заборона на виголошення церковних проповідей українською мовою; 1888 рік – указ Олександра III про заборону вживання української мови в офіційних установах і хрещення дітей українськими іменами; 1895 рік – заборона українських книжок для дітей; 1907 рік – закриття урядом української преси; 1914 рік – заборона святкування 100-річчя Шевченка; 1914 рік – заборона в окупованих російською армією Галичині та Буковині вживання української мови, видрук книг, газет і журналів українською мовою, розгром товариства «Просвіта», зруйнування бібліотеки Товариства ім. Шевченка, депортація багатьох тисяч українців до Сибіру; 1921-1923 роки – голод у степових районах України, спричинений політикою «воєнного комунізму» (загибло 1,5 млн українців); 1929 рік – арешт багатьох визначних діячів української науки і культури, церковних діячів; 1929-1930 роки – виселення сотень тисяч українських селян до Сибіру та на Далекий Схід; 1930 рік – ліквідація Української Автокефальної Православної Церкви, арешт митрополита М. Борецького; 1930 рік – судовий процес у Харкові над 45 діячами української культури – Спілки визволення України; 1932-1933 рік – організація більшовицьким режимом Голодомору в Україні, внаслідок якого загинуло десь 8 мільйонів українців; 1933 рік – погром українців на Кубані; 1934-1941 роки – арешт і знищення за звинуваченням у націоналізмі 80% української інтелігенції; 1937 рік – масовий розстріл на Соловках ув'язнених українських письменників та діячів культури; 1938 рік – запровадження в школах російської мови як обов'язкової; 1939-1941 роки – широкомасштабні репресії в західних областях і депортація населення регіону до Сибіру; 1941 рік – процес 59-ти членів ОУН у Львові; 1946 рік – ліквідація Української Греко-Католицької Церкви, ув'язнення всього її єпископату; 1947 рік – організована призначенням 1-м секретарем ЦК КП(б)У Л.Кагановичем чистка серед української інтелігенції, звинуваченої в націоналізмі; 1949 рік – друга чистка за звинуваченням в українському націоналізмі; 1949 рік – скасування України Греко-Католицької Церкви в Закарпатті; 1954 рік – переміщення більше 100 тисяч юнаків і дівчат з України до Сибіру та Казахстану з метою освоєння цілинних земель; 1958 рік – визнання не обов'язковим вивчення української мови в російських школах України; 1959 рік – вбивство Степана Бандери; 1961 рік – суд у Львові над членами Української робітничо-

селянської спілки, яка обстоювала право виходу України із СРСР; 1962 рік – судовий процес над Львівським Українським національним комітетом.

Не стану продовжувати цей перелік виявів «любові і дружби» Росії щодо українців за останні 50 років. Вони масштабні і більшості наших читачів відомі. Сльцині піднімався щоранку і дізнавався, а як там в Україні, чи вона ще «не втекла» від Росії. Гадаю, що так само болить голова і в російського владного тандема «Медведєв-Путін», хоч вони вголос це не говорять, а всліяко діють в тому напрямку, щоб економічно, церковно і політично таки накинути ошийок на Україну, щоб вона ніколи його зняти не могла. Нині він є у вигляді білорусо-російського владного дуєту Януковича-Азарова. Відтак російська влада постійно працювала і працює над тим, як продовжити колоніальне перебування України в межах Російської імперії, якими шляхами зросійщити українців, формувати їх малоросами. Згадаймо ув'язнення 60-70-х років м.ст., коли, назвемо це так, із «Стусового племені» мало хто повернувся живим в Україну із таборів Соловків чи Сибіру, із ГУЛАГів. На Байковому кладовищі Києва бачимо однотипні хрести над могилами Стуса, Тихого, Марченка та інших жертв ГУЛАГів. Я в ті роки лише раптовою втечею з Чернівців до Житомира уник цієї долі.

Хочу наголосити й на останньому kindжалі, який зі згоди лише третиною українців посадженого в крісло Президента України білоруса Януковича, росіяни у вигляді чорноморсько-морської бази в Севастополі ще на тридцять два роки приставили під живе тіло українського народу. Бо хто в Чорному морі – цій замкнутій калюжі – може загрожувати інтересам Росії з її військовим арсеналом, окрім України в її прагненні здобути зрештою повну незалежність від російського колонізатора?

То ж чи можу я після півтисячорічного геноциду Росії щодо мого народу любити її? Ніколи і нізащо не зраджу Україну. Скажуть, як так можна жити поруч і ненавидіти сусіда? Прошу зауважити, що я не вжив слово «ненавиджу». Але я можу жити поруч з Росією так, як живу у своєму під'їзді із деякими сусідами: я їх просто не знаю і від цього нічого не втрачаю (певно так само, як і вони). Можуть сказати, що в переліченому вище винуватцями є владні структури Росії, а не простий народ. Може воно й так, але ж до влади їх приводили й утримували, не виражаючи якості протести проти їх беззаконня щодо сусідів, ті ж громадяни країни, яких ви називаєте безвинними. Чи чули ми виступи-невдоволення росіян проти тих безчинств, які творять їх вояки щодо вільнолюбного чеченського народу? Ні. А ось коли в порядку відплати за таке їх мовчання чеченці десь втіють теракт (в тому ж московському метро), то тут уже чуємо одноголосе їх засудження. Себе треба засуджувати!!!

Я тут не згадав про погром Московією нашої Козацької республіки, нищення самостійності України в роки так званої громадянської війни, про влаштований двома колонізаторами – німецьким і російським – всесвітньої бійні на українських землях в 1939-1945 роках, винищення при цьому щонайменше 20 мільйонів українців. Відтак геноцид щодо українців Московія чинила не лише в 1932-1933 роках – роках Голодомору, а протягом багатьох століть, коли все коїлося так, щоб знищити українців як націю, як суб'єкт історії. То ж почуття мої до них вимірюються формулою: катюзі по заслугі. Останні зради найвищими представниками влади України (разом з названими цей Литвина) інтересів українства, вільне гендлювання нашими теренами з метою вдоволення імперських забаганок віковичного колонізатора спонукають мене до висновку, що це від того, що нами керують не українці, навіть не малороси, а прихоськи – білорус, росіянин і єврей (в освіті).. Вони ніколи не зможуть зрозуміти душу українця. Для них наша історія є чужою. Від них можна очікувати ще більшого

зла, янщо ми мовчатимемо й не виявлятимемо супротив цьому. Але з їхнього боку то не зрада, бо зраджують рідне. Ото ж гадаю, що керувати Україною мають все ж не приходьки, а українці! Так само, як і Церквою в Україні! Навіть той же митрополит Володимир, а не зайд Агафангел. Хіба можна очікувати від Одеського митрополитаросіянина (а тим більше московського шовініста Кіріла) щось добре щодо України, якщо він вважає, що Одещина – то Новоросія, що потрібно відродити Російську імперію із царем на чолі. Щодо Одеської єпархії добре спрацьовують слова Тараса: «Добра не жди! Не жди сподіваної волі! Цар Микола її приспав!».

Поет закликав: «Заходиться вже будить!». Колонізатора не любити треба, а судити його в міжнародних судах за ті біди, до яких призвело український народ їх багатостолітнє владарювання на його теренах.

Професор А.Колодний

***

**Протоіерей Игорь Рябко:
«МЫ ВСЕГО ЛИШЬ СОРАБОТНИКИ У БОГА»**

Без преувеличения можно сказать, что статьи протоиерея Игоря Рябко – всегда событие. Пишет батюшка легко, интересно, смело. Ему 41 год. За плечами – школа, армия, Запорожский педагогический университет и Владимирская семинария, аспирантура Высшей школы педагогики. В настоящем – служение в Покровском соборе г. Запорожья, руководство кафедрой религиоведения и теологии в Запорожском классическом частном университете. В конце 2009 года отец Игорь защитил кандидатскую диссертацию на тему «Механизмы взаимодействия государства и Церкви в Украине». Отсюда первый вопрос:

– Отец Игорь, зачем священнику научная степень?

– Научная степень дает возможность говорить на равных с миром, у которого свой язык символов и понятий, преподавать в высшей школе, вести научную работу. Иустин Философ носил свой философский плащ не из тщеславия, а из желания послужить Христу. Это была своеобразная научная степень, утвержденная «античным ВАКом». Это давало святому Иустину возможность быть услышанным.

– Другими словами, хорошее образование расширяет возможности и аудиторию пастыря. Отчего же учеба в вузе не является для священников обязательной?

– Наверное потому, что образование у нас является синонимом специализации и профориентации. Поскольку деятельность священника

направлена на приходское служение, то он получает и соответствующую узкую специализацию в семинарии. Профессионально преподавательский уровень практически всех семинарий на несколько голов ниже даже самых посредственных высших школ. Сугубо богословская направленность такого обучения не дает возможности развития необходимого сегодня общекультурного уровня пастырей. Наверное, это в некоторой степени объясняет тот факт, что многие священники не могут найти точки миссионерского соприкосновения с окружающим миром и замыкаются на сфере требоисполнительского удовлетворения религиозных потребностей населения.

– Патриарх Кирилл по этому вопросу отмечает, что результативность трудов пастыря измеряется не количеством совершенных треб, а числом воцерковившихся людей, женщин, отказавшихся от абортот, и семейных пар, передумавших разводиться после беседы со священником. Кстати, Вы когда-нибудь проводили для себя такие подсчеты?

– Нет, не проводил, и думаю, вряд ли такой подсчет возможен. Мысль Патриарха совершенно ясна. Служение священника измеряется плодами реального доброделания, а не литрами выкропленной святой воды или тоннами сожженного ладана. Нужна внутренняя нацеленность пастырской работы именно на сотереологию (спасение), а не на требоузрочатость. Хотя, на мой взгляд, не нужно и противопоставлять эти понятия. Если священник горит желанием послужить Христу, то требы как раз один из самых удобных способов реализации этого желания. Именно тогда, когда люди сами обращаются к священнику, появляется возможность сказать им слово. Может быть, никто его об этом и не просит, и даже слушать не намерен особо. Но это уж их дело. А наше дело – сеять, говорить. Глядишь, кто-то и услышит.

Когда я еще не работал в вузе и у меня было больше возможности служить и требничать, в каждой требе я видел, в первую очередь, именно возможность миссионерства. Подумайте, когда больше всего открыты сердца людей, когда они видят всю суетность нашей жизни? На погребении своих усопших. Или освящение квартиры. Ведь можно спросить, поговорить, постучать: а как насчет освящения души? Может, там тоже если не капитальным, то хотя бы косметическим ремонтом заняться надо. Люди начинают новую жизнь, венчаются – неужели нечего сказать напутственного, чтобы они запомнили и руководствовались этими советами в своей семейной жизни? Нет ни одной требы, понимаете, ни одной, которая так или иначе не давала бы священнику возможность реализовать то, ради чего он рукополагался, – спасение душ, вверенных ему Христом.

– Но где лучше говорить о Боге? В храме? Туда приходят уже заинтересованные люди. На улице? Но сектанты так напугали наш народ, что любое упоминание о религии воспринимается сверхнастороженно. Есть ли миссии своя территория?

– Разговор о Боге уместен везде. Вопрос должен стоять не о месте, а о состоянии слушающего. Бывает, и в храме человек не способен, не готов к разговору о спасении души, потому что в тот момент его интересует, например, сколько нужно поставить свечек, чтобы налоговая отцепилась. А случается, что и на улице люди подходят к раскладушкам сектантской литературы, спрашивают о чем-то важном. Значит, и по дороге с работы человек может быть на такой волне,

что его потянет на разговор о Боге. Только вот специально для этого в храм человек не всегда может зайти. Да и будет ли там батюшка, готовый ждать и разговаривать, – это тоже вопрос. Поэтому любые социальные проекты: телефон «духовной линии», выставка книг и журналов у перехода – всё, что хотите, можно делать, лишь бы помочь человеку найти Бога.

– А что сильнее воздействует на человека – сила слова или дела веры?

– Я бы не стал разделять эти понятия, так как одно вытекает из другого. Дела веры, а именно подвиг веры, т.е. подвижническая жизнь, дает силу словам. Слова не могут иметь той самой силы, о которой вы спрашиваете, если их будет произносить пустой человек, без содержательного подвига веры. Конечно, мы знаем пример из русской классики, когда «картежник, шулер, карьерист и крепко на руку нечист» о «доблести высокой говорит, в глазах огонь, лицо горит – а мы все плачем». Я думаю, что и среди маститых митрофорных протоиереев можно найти таких жалких «златоустов», но вот беда: сердце всё равно почувствует, его не обманешь. А тихие, может быть, не слишком ораторски изысканные слова подвижника будут глубже ложиться в сердце, чем самая витиеватая проповедь щеголеватого батюшки, стилизованного по внешнему антуражу под «новых русских».

– Вы преподаете религиоведение, религиозную этику, духовную педагогику в светском вузе. Как воспринимают Вас студенты? Священническая одежда чаще располагает их к общению или ставит преграды: мол, сейчас начнется морализаторство...

– Одежда священника – это тоже одна из форм воздействия на аудиторию. Пробовал преподавать по-разному: и в светской, и в священнической одежде. И не специально для эксперимента, а просто так получалось. Здесь есть свои плюсы и минусы. Если говорить о религиоведении, то, читая лекции в рясе, я рискую кому-то показаться конфессионально пристрастным, и поэтому возможно возникновение недоверия к моей оценке других традиций. Зато без рясы я чувствую, что интереса ко мне, как к преподавателю, всё же меньше. Когда говорит священник, его мнение, как правило, обладает большим авторитетом. К тому же возникают вопросы, которые выходят за рамки изучаемого предмета. Поэтому, чтобы глубже воздействовать на слушателей, духовному лицу лучше вести разговор в соответствующем сану облачении. Важно не понравиться аудитории, а вызвать доверие, уважение, дружбу. Без авторитета не может быть успеха в преподавании.

– Студенческая аудитория особая, поэтому миссионеры часто используют язык, жесты молодых, рассказывают анекдоты. Существуют ли здесь табу? Как, не имея достаточного опыта, не перейти границу, уберечься от профдеформации?

– Молодежный сленг – необходимый эмоциональный материал, который нужно использовать так же, как бусы аборигенов или язык жестов глухонемых. Но, естественно, есть границы, которые нельзя переходить. Во-первых, использование материала подобного рода возможно, если оно логично и оправдано в контексте занятия и может способствовать достижению цели урока. Во-вторых, пошлые анекдоты, безнравственные примеры, конечно же, не должны звучать из уст пастыря, поскольку он не сводим к самому себе: в его лице

студенты видят, прежде всего, представителя Православной Церкви. И если он будет рассказывать им анекдоты про Чапаева и Анку, то его поймут неправильно. В работе с любой аудиторией может сработать закон взаимопроникновения: практикующий психиатр становится немножко психом, воспитатель детсада – ребенком, работник исправительной колонии – уголовником. Среда накладывает свой отпечаток, потому что нужно говорить на понятном для нее языке. Миссионеры говорят с миром не языком Святых Отцов, и не языком Евангелия, и даже не языком Пушкина и Достоевского. Это сленг мира, притом не только языковой, но и понятийный, что более опасно. Можно начать жить теми же интересами, которыми живет мир и которые Иоанн Богослов описал, как «похоть плоти, похоть очей и гордость житейская». В таком случае нужно возвращаться к истокам. Принимать душ, погружаться с головой в отрезвляющую Церковную традицию, дающую правильные духовные и смысловые ориентиры. Когда приходится ходить по болотам, оврагам и лесным чащам мира, нужно периодически подниматься на церковную возвышенность и смотреть туда, где всходит Солнце Правды, чтобы и самому идти в правильном направлении.

– Отец Игорь, можно ли зажечь веру?

– Нет, невозможно. Если сердца благодать не коснется, то это напрасный труд. Вспомните Евангелие, книгу Деяний. Господа Иисуса Христа не всегда слушали, иногда гнали, даже сбросить со скалы хотели. Апостолов тоже преследовали за проповедь, били, покушались на жизнь. Кто смог услышать, тот стал учеником, христианином, а сколько озлобилось, не захотело слушать? Нет, если Спасителю и апостолам это далеко не всегда удавалось, то не нужно думать, что мы круче. Но и смущаться не следует. Наше дело – сеять. А будет ли плод, это не наше дело, а Садовника. Стучать по камню или по дереву Евангелием – бесполезный труд. Слова Христа о метании бисера перед свиньями тоже сказаны по этому поводу.

– Тогда вопрос: возможно ли воцерковление в стенах вуза? Заметна ли разница между первокурсником и выпускником?

– Да, разница заметна. Магистры, заочники и студенты старших курсов – это уже взрослые люди, готовые на жизнь смотреть серьезно, имеющие свой опыт жизни, и часто нелегкий. Поэтому они восприимчивы к «разговору о главном». Они не понаслышке знают, что такое «бурное житейское море», и им самим нужны и ориентир, и якорь, и надежда. А вот первый курс – это всегда сложно, поколение пепси-колы и гламура, смотрящее на мир через обложку глянцевого журнала, бесконечных телешоу, отупевшее от плоского юмора и интеллекта СМИ... С ними говорить о чем-то серьезном рано. Они еще и не понимают толком, что такое жизнь, не говоря уже о том, зачем она им дана. С ними нужен «молочный» разговор о том, что такое хорошо и что такое плохо.

– Патриарх Кирилл считает, что если к священнику не ходит молодежь, то это однозначно говорит о проблемах священника, а не молодежи. К тому же многие ребята уходят из храма, т.к. не находят себе применения в общине. Как удержать молодых на приходе?

– К сожалению, это одна из многочисленных приходских болезней и показатель недалекости его настоятеля. Во времена советских гонений на религию задача Церкви сводилась к удовлетворению религиозных потребностей граждан страны. Нужно было отслужить, потребничать и разойтись. Советский

Союз давно распался, но жизнь приходской общины осталась та же. Вот где процветает нелепый консерватизм. Мы разучились жить общиной, соборной жизнью, когда приход – это не просто **соборание захожан**, а духовная семья, в которой есть работа и забота всем – и большим, и малым. Если бы мы смогли вернуться к истокам и прихожане стали бы собираться вместе не только на службу, но и для совместного решения приходских проблем, для выработки стратегии миссионерской работы да и просто для человеческого общения, тогда каждый смог бы найти в храме свое место и применение. И молодежь имела бы общие интересы, общалась бы в кругу единомышленников, и не надо было бы кого-то удерживать, они сами держались бы друг за друга. Но если священник послужил, окрестил, посвятил – и укатил, а прихожане помолились – и разошлись, тогда что может там удержать молодежь? Именно от настоятеля зависит создание крепкой общины. Ведь не зря же говорят: «Каков поп, таков и приход». И это правда. Я не раз убеждался, что личность настоятеля определяет и духовный, и интеллектуальный градус жизни прихода. Младостарец собирает вокруг себя толпу экзальтированных фанатиков, бизнес-поп – элитарных спонсорозахожан, духовный священник – людей духовных, а интеллигент – интеллигенцию. Лучшее сочетание – когда в достойном пастыре соединяется и духовность, и интеллект. Как правило, так и бывает, но бывает, увы, редко.

*Беседу провела Татяна МАТЯШ
(Газета «Одигірія». - 2010. - №2)*

ВЕЛИКА ВТРАТА УКРАЇНСЬКИХ РЕЛІГІЗНАВЦІВ

Свідомість ніяк не може змиритися з тим, що 19 квітня на 63 році життя пішов від нас назавжди Заслужений діяч науки України, академік АПНУ, доктор історичних наук, професор Володимир ПАЩЕНКО, якого ми, релігієзнавці, між собою називали просто Володею. Хоч його службовий злет всі пов'язують із Полтавським педагогічним інститутом/університетом, де він пройшов шлях від старшого лаборанта (1975 рік) до ректора (1990-2008 рр.), але формування Пащенко як науковця і значною мірою зростання його до ступні роки фундатора релігієзнавчої школи з дослідження буття релігій і церкви в умовах соціалістичної дійсності він зобов'язаний Інституту філософії НАН України, Українській Асоціації релігієзнавців. Саме в цьому Інституті Володимир Олександрович після закінчення філософського факультету Університету ім.

Т.Г.Шевченка знаходився в аспірантурі, захистив кандидатську дисертацію з проблем ціннісної природи релігії. Потім – захист докторської дисертації, присвяченої вивченню буття релігій в умовах соціалістичного суспільства. В.А.Пащенко є автором більше 370 видруків різного формату і змісту. Серед них біля десяти монографій, зокрема «Українська Автокефальна Православна Церква. Важкий шлях до визнання» (1993), «Держава і Православ'я в Україні: 20-30-ті роки ХХ століття» (1994), «Православ'я в Україні: державно-церковні відносини 20-30-х років ХХ століття» (1995), «Православ'я в новітній історії України. В 2-х кн.» (1997,2001), «Греко-католики в Україні» (2002), «Більшовицька держава і православна церква в Україні» (2004), «Православна Церква в тоталітарній державі» (2005), «Гончарова правда про духовність» (2006) та ін. Проте Володимир Олександрович не виявляв егоїзм у сфері своїх наукових зацікавлень. Він активно залучав до дослідження того чи іншого аспекту означеної широкої проблеми молодих науковців і аспірантів очолюваного ним вузу. Відтак формувалася релігієзнавча Школа Пащенко, діяльність якої в нпостане своєрідним пам'ятником йому, виявом його безсмертя. Помітний слід залишив Володимир Олександрович на стезі релігієзнавчої науки України. Він був Почесним науковим співробітником Відділення релігієзнавства Інституту філософії НАН України, членом Правління

Української Асоціації релігієзнавців (очолюючи водночас її Полтавський осередок), членом Спеціалізованої наукової ради із захисту релігієзнавчих дисертацій, членом редакційної колегії квартальника «Українське релігієзнавство» й багатьох інших релігієзнавчих видань, опонентом при захисті релігієзнавчих дисертацій. За успіхи в своїй навчальній і науковій роботі В.А.Пашенко був лауреатом багатьох іменних премій, різних українських і зарубіжних нагород.

В пам'яті всіх, хто знав Володимира Олександровича Пашенка, він залишиться на довгі роки як творча, успішна, привітна, скромна, доброзичлива, життєрадісна, працьовита українська людина. Хотілося побільше бути з ним, спілкуватися з ним із різних питань як історії, так і сьогодення України. Він щиро любив свою Полтавщину, гордився тим, що він полтавець. Він вмів дружити й віддаватися дружбі повністю. Ми любили його і з болем в серці сприйняли звістку про його передчасну смерть. Його нам не вистачатиме. Від імені Української Асоціації релігієзнавців, науковців Відділення релігієзнавства ІФ НАН України ми поклали вінок на могилу колеги, виголосили прощальне слово і висловили співчуття університету і сім'ї покійного з приводу тяжкої втрати. Сподіваємося, що, як це пообіцяв і ректор Полтавського національного інституту Степаненко Микола Іванович, Пашенківська школа істориків релігії продовжить в цій навчальній установі своє життя, що у вузі на основі Пашенківської лабораторії наукового пошуку відкриють зрештою підготовку фахівців з історії релігії. Першою гілкою вшанування пам'яті Володимира Олександровича будуть Пашенківські історико-релігієзнавчі читання, які ми проведемо в Полтаві десь 21-23 жовтня ц.р.

*За спільноту українських релігієзнавців
професор Анатолій КОЛОДНИЙ*

НОВІ КНИГИ БІБЛІОТЕКИ РЕЛІГІЄЗНАВЦЯ

- Релігієзнавство України. Книга друга: Релігієзнавча наука років незалежності.** – К., 2010. В книзі українське релігієзнавство розглядається в його історії і нинішньому стані. Основна увага приділяється розробці українськими науковцями проблем конфесійного релігієзнавства. Книгу написано науковими співробітниками Відділення релігієзнавства Інституту філософії НАНУ.
- Смирнов М.Ю. Очерк истории российской социологии религии.** - М-СПб, 2008. – В книзі розглядаються основні періоди в розвитку російської соціології релігії (російська соціальна думка 18-поч.20 ст. ;соціологічний підхід до релігії в 20-50-х роках м.ст.; радянська соціологія релігії; сучасна російська соціологія релігії; соціологія НРТ), дається характеристика найпомітніших вітчизняних персоналій та авторитетів у сфері соціології релігії. Книга містить бібліографію російської соціології релігії.
- Дисциплінарне релігієзнавство. Навчальний посібник. За ред. проф. А.Колодного.** – К., 2010. Авторський колектив вийшов за усталений перелік релігієзнавчих дисциплін. На основі науково обґрунтованого визначення критерію їх структурування, в праці, окрім філософії релігії, психології релігії, соціології релігії та історії релігії, розкриваються особливості ще й таких релігієзнавчих дисциплін як політологія релігії, культурологія релігії, правологія релігії, етимологія релігії, етнологія релігії, конфесіологія релігії та ін. Розглядається також специфіка практичного релігієзнавства.
- Дорога до себе. - К.-Л.,2009; Дорога до ближнього. – К.Л., 2010. Ці книги належать перу глави УГКЦ Любомира Гузара.** В них він дає відповіді на непрості актуальні питання морально-етичного і суспільного характеру. В першій книзі йдеться про владу і багатство, Церкву і молодь, еміграцію і ставлення до чужинців, моральність у політиці. В другій книзі кардинал ділиться із читачами думками на теми: що таке любов, чи можна назвати любов'ю нерозділене почуття, яє будувати стосунки між різними поколіннями. Читаючи книги, відчуваєш, що Любомир Гузар є людиною майбутнього часу і пропонує таку систему відносин, які будуть в наступному. М.Маринович оцінює книгу так: «У розмові з патріархом відчувається, можна сказати, зіткнення рафінованого інтелектуалізму журналістів із мудрістю духовника, через серце якого пройшли мільйони людських сповідей і зізнань».
- Мудрий Софрон. Нарис історії Церкви в Україні. Аудіокнига. – 2010.** Книги владики з історії Церкви читачі давно знають. Тепер вони перекладені на мову диску. Текст гарно ілюстрований, легко сприймається на слух.
- Символ Віри. Радіопроповіді з Ватикану. –Львів, 2008.** Книга вміщує тексти тих радіопередач з Риму, які звучали в озвученні отців І.Патрило, С.Мудрого, М.Любачівського, М.Марусина, М.Ваврика. Тексти подаються в розділах Бог Отець, Бог-Син, Бог – Дух Святий. Церква Христова в радіопередачах поставала як установа спасіння. Розкривається зміст «Символу віри».

Савченко Віктор. Україна масонська. – К., 2010. Автор наголошує на тому, що масони є всюди. Саме вони створили Нову Європу і формували світогляд українців. Брати-масони були творцями сіст і законів, української літератури, університетів, партій і наукових теорій. Масонами були гетьман Розумовський, Котляревський. Гулак-Артемівський. Франко, Грушевський, Пеллора... Можливо навіть Сковорода і Шевченко. Автор окреслює кількісний і якісний склад лож, які були на теренах України. Вони не зникли. Можливо навіть ті, хто бахвалиться утвердженням свободи в країні, що дало можливість оговтатися ворогам української незалежності, також із масонського гнізда. Таємна організація масонів не піддається зовнішньому вивченню.

Онфре Мішель. Трактат атеології. Фізика метафізики. – К., 2010. Трактат присвячений жорсткій критиці трьох світових монотейзмів – іудаїзму, християнства та ісламу. Ці релігії поєднує одна похмура пристрасть – генеалогічний потяг до смерті на противагу потягові до життя. Автор доводить, що «культура смерті» монотейзму суперечить демократичним і республіканським цінностям свободи, рівності та братерства.

Іслам і сучасний світ. Збірник праць.-К., 2010. Книга вміщує праці молодих науковців, які виявляють різні підходи до вивчення феномену ісламу та мусульманських спільнот. Зокрема багато статей в збірці присвячено історії ісламу на українських теренах.

У спецфондах Київського університету ім. Т.Шевченка **професор М.Тимошик знайшов досі невідомий твір Івана Огієнка.** Він присвячений історії рідного містечка митрополита Іларіона Брусилова, що на Житомирщині. Праця готується до друку. Як відомо, останні роки життя Іван Огієнко пов'язав з канадським містом Вінніпегом. Тут владика й похований.

Россия и мусульманський мир. – 2010. - №1, №2 та №3. Бібліотека релігієзнавця одержала ці числа науково-інформаційного бюлетеня. В кожному числі вміщено різноманітні статті. Насамперед розкриваються проблеми ісламу спричинені глобалізацією, міжцивілізаційними протистояннями. Розкриваються шляхи радикалізації ісламу. Більшість статей присвячено стану ісламу в тому чи іншому регіоні Росії, переважно в Кавказькому регіоні.

Блажейовський Дмитро. Мій життєпис. Про виховання і українські проблеми. – Львів, 2009. Відтворюючи свій столітній життєвий шлях, отець водночас висловлює свої оригінальні погляди на історію України і місце в ній Церкви, на долю українства, з проблем виховання українського патріотизму та ін.. Не зі всім можна погодитися, але в особі отця Дмитро ми маємо патріота України, людину, яка самопожертвенно працює на збереження українства.

Шкраб'юк Петро. Монаший чин отців Василіян у національному житті України. – Львів, 2005. Автор розкриває природу василіанського чину, який завжди був опорою УГКЦ, прямо чи опосередковано виражав релігійні, культурні та політичні устремління українського народу. Монографія відзначається своєю проблематикою та фактологічною насиченістю. Мета книга – піднесення національної свідомості українців.

Недельська Юлія. Православний мирянин: життя в сьогодні. –К., 2010. Індивідуальна монографія наймолодшого кандидата наук з релігієзнавства присвячена описанню життя православних мирян, його проявів і

трансформації за умов секуляризованого суспільства сучасної України. В праці проаналізовано суперечність між традиційно-усталеними вимогами православ'я до способу життя своїх послідовників і реальним виявом православними своєї конфесійної приналежності, вибірковим сприйняттям та практичною реалізацією ними вимог Церкви.

Сторки Алан. Ісус і політика: протистояння властей. – Черкаassy, 2008. В книзі розглядається питання політичних поглядів Ісуса Христа. При цьому аналізується культурно-політичне отовчення Спасителя. Актуалізується тема: Ісус – правитель світу, політичний характер його воскресіння.

Українське релігієзнавство. -№53. – К., 2010. В черговому випуску бюлетеня двадцять статей авторів із різних міст України видрукувані в розділах «Практичне релігієзнавство», «Конфесіологія релігії», «Богословське релігієзнавство» та «Історія релігії в Україні». Схвальним є те, що значна частина статей написана докторами наук або докторантами.

Автономія Поместной Церкви. Матеріали симпозиума. – Одесса, 2009. В збірці вміщено статті з таких питань як автономність в біблійній та історичній перспективі, вчення про природу та структуру помісної церкви і союзу церков, практичні аспекти автономності помісної церкви. Також розглядають недоліки автономії, зв'язки помісної церкви із місіонерськими й іншими християнськими організаціями, нові форми церковної співпраці в епоху постмодерну.

ВІННИЧЧИНА РЕЛІГІЙНА**

Церковна історія давньої Вінниці. Вінниця, як населений пункт, виникла в третій чверті XIV століття на скелястому лівому березі Бугу. У 1362 р., скориставшись тим, що українські землі були послаблені внаслідок тяжкої татарсько-монгольської навали, територію Поділля захопило Литовське князівство. Для захисту своїх завоювань від татар та для посилення своєї влади над місцевим населенням великий литовський князь Ольгерд дав місцевим феодалам вказівку споруджувати фортеці. За свідченням літопису, вони "всі городи Подольськія умурували и всю землю Подольскую осіли". Серед таких "умурованих" міст літописець згадує і Вінницю. Це перша письмова згадка про місто, хоч, як поселення, воно існувало задовго до цього.

З 1598 р., вже за часів Речі Посполитої, до Вінниці було перенесено центр Брацлавського воєводства. В останній чверті XVI ст. в межі Нового міста перенесено було й кілька церков, які, за описом 1552 р., знаходилися в Старому Місті. Опис 1552 р. свідчить, що в той час в замку була Покровська церква, а в переліку міських дворів згадуються двори "попів" - "Миколинського", "Покровського", "Косьмо-Даміанівського", -"Воскресенського" і "Спаського". Отже, слід припустити, що в той час були у Вінниці храми з такими назвами.

Православна церква на Поділлі у часи перебування його у складі Великого князівства Литовського очолювалась ім'ям Константинопольського патріарха. Але це підпорядкування було досить формальним, бо патріарх взагалі не мав своїх представників у національних церквах. Ще у XV ст. галицьке і подільське духовництво знаходилось у віданні київського митрополита. Він призначав у міста протоієреїв, які мали керувати міським та сільським духовництвом. Без них не могло відбутися обрання священика, а без їх рекомендації - посвята в ієреї. У другій половині XV ст. сліди підлеглості київському митрополиту зникають. Місце митрополита займають намісники львівського старости. Ім надавалась влада митрополита в управлінні церквами та монастирями. Вони розглядали справи, що стосувались церкви: від них залежало призначення намісників в Галицьку Митрополію, до якої належало і подільське духовництво.

Такий стан церкви продовжувався до 1522 р. При Сигізмунді I за настійною вимогою української шляхти, братств, міщан знову відбулось підпорядкування галицького і подільського духовництва Київському митрополиту.

У 1569 р. українські землі, за умовами Люблінської унії, увійшли до складу Речі Посполитої. Розпочався наступ на православ'я. Наслідком його стала Берестейська

церковна унія 1596 року. Безпосередніми приводами до унії були: невдоволення українських православних єпископів тим, що у церковні справи дедалі більше втручалось міщанство; бажання цих єпископів звільнитися від підлеглості східним патріархам; намагання верхівки українського православного духовництва добитися рівності з католицькими єпископами, які засідали в польському сенаті та мали ряд інших переваг. За умовами унії частина українських ієрархів визнала владу римського Папи, прийняла основні догмати католицької церкви, зберігши проте православні обряди та відправу українською мовою. Уніатське духовництво, як і католицьке, звільнялося від податків, уніатська шляхта одержувала право обіймати державні посади нарівні з католицькою шляхтою, а уніати-міщани зрівнювалися в правах з католицьким міщанством. Польський уряд вважав унію обов'язковою для всіх православних на території Речі Посполитої. Православна релігія опинилася у становищі незаконної. Унія насаджувалась силою.

Видатну роль у боротьбі проти національно-релігійного гніту відіграли православні церковні братства. Виникли вони ще в XV ст. і спочатку являли собою організації міських жителів, що ставили за мету надання матеріальної допомоги своїм парафіяльним церквам. Але в період наступу польської шляхти й католицизму на українські міста, характер діяльності братств змінився. До їх складу входять тепер, окрім міщан, дрібні українські шляхтичі та представники православного духовства. Залишаючись формально організаціями церковними, братства поступово перетворюються в центри об'єднання політичних сил українського народу для боротьби проти панської Польщі та католицизму. У визвольній боротьбі українського народу та розвитку його культури помітну роль відіграло і Вінницьке братство Косьми і Даміана, що виникло після Люблінської унії. З останньої чверті XVI ст. воно утримувало у Вінниці школу, в якій навчалися діти міщан.

В 1630-1632 рр. Вінницькі єзуїти відкрили у місті школи граматики, поетики та риторики. У протигагу цим школам при Вінницькому братському (Вознесенському) монастирі в 1632 році зусиллями відомого дяча української церкви і культури Петра Могили та брацлавського підсудка М.Кропивницького було засновано Вінницьку православну колегію, яку в актах часом називали ще Православною академією. Ця академія зробила вагомий внесок у справу поширення духовної освіти серед українського населення та розвитку української культури в цілому. В колегіумі-академії працювали Кальнофойський, Івашкевич, Літопольський та інші викладачі, що виховували учнів у дусі православ'я та патріотизму. На уроках вони викривали ворожу діяльність щодо українців єзуїтів, брали активну участь у боротьбі із католицькою шляхтою. Між учнями православної та єзуїтської колегії, що розташовувалась в будівлях сучасного архіву, точилися бійки. Це давало владі привід для звинувачень у „бунтах та свавіллі у Вінниці" і начебто утискуванні єзуїтів та їх учнів. Внаслідок цього деякі монахи Вознесенського монастиря та професори православної колегії були оголошені "бунтівниками", а колегія зазнала переслідувань. Тому, у 1639 р. П.Могила перевів її до Гошанського монастиря на Волині.

Під тиском визвольної боротьби українського народу польський король змушений був дати дозвіл Вінницьким міщанам на будівництво другого монастиря - жіночого (перший - Вознесенський, чоловічий). Але, даючи цей дозвіл, король Владислав IV у грамоті 1635 р. вимагав, щоб "будівлі, дзвіниці, школи цього монастиря не заподіяли ніякої шкоди католицькому костьолу, що міститься поблизу насупроти". Жіночий монастир було споруджено на схилі р. Бог проти "Мурів". Його фундатором

* В кожному новому числі часопису рубрика "Релігійний атлас України" надається авторам з кожної області України з коротким описанням ними історії релігійного життя регіону, поданням інформації про його сучасну конфесійно-церковну карту.

** Автор трьох перших частин матеріалу – завідувач відділу у справах релігій Вінницької обласної державної адміністрації Ігор Салецький. Останній підрозділ матеріалу написали Є.Заремба і А.Колодний.

був православний вельможа Михайло Кропивницький. В часи унії монастир був василіанським, а з 1795 р. - православним. У 1848 р. він з Вінниці був переведений до містечка Браїлів. У 1651 р. Вознесенському монастирю довелося сховати в своїх стінах козацького полковника Івана Богуна під час його боротьби з військами воєводи Калиновського.

Проте, за Андрусівським перемир'ям 1667 р. між Росією та Річчю Посполитою, Правобережна Україна вкотре перейшла під владу польського короля. Знову почався наступ на православну віру. Унія привела до поділу подільської церкви, яка стала залежати від двох кафедр. Духівництво, яке прийняло унію, стало звертатись в церковних справах до львівських архієреїв, а православне підтримувало стосунки з Переяславськими єпископами, Київськими митрополитами. У 1742 р. уніатський архієпископ Львівський і Кам'янецький Йосип Шумлянський випросив у короля універсал, за яким після померлих православних священників ставились уніатські. Православні пастирі, які не погоджувались прийняти унію, усувалися від служби, у них відбирали ключі від церкви і разом із сім'ями виселяли із сіл.

Незважаючи на утиски православної віри, мав місце опір і на Поділлі. У межах сучасної Вінницької області, незважаючи на всі зусилля уніатів, православні церкви існували в значній кількості. Їх було в протопах: Ямпільській - 55, Комаргородській - 60, Браїлівській - 55, Краснянській - 40, Вінницькій - 60, Гранівській - 52, Рашківській - 44, Немирівській - 56, Брацлавській - 70. Разом - 492 церкви.

У XVIII ст. у місті Вінниця було три церкви, перетворені на початку століття на уніатські: Космо-Даміанівська церква, при якій працювала єдина уціліла у Вінниці братська школа; невеличка церква при жіночому василіанському монастирі та церква Покрови, яка згоріла або, певніше, - була спалена єзуїтами 1788 р. Адже ця церква заважала єзуїтам, бо саме біля неї, на великій площі, знаходився цвинтар єзуїтського парафіяльного костюлу, на якому ховали "простий люд". 1772 року православні, скориставшись появою у Вінниці російських військ, відібрали в уніатського духівництва церкви. Однак, Холмський уніатський єпископ М.Рилло знову повернув їх греко-католикам. Православні Подільського і Брацлавського воєводства у 1770 р. послали до Санкт-Петербургу Краснянського протопопа Івана Базилевича. Він повідомив Св. Синод, що гоніння на православну віру продовжуються.

Експансія католицизму знаходила постійну підтримку магнатсько-шляхетських органів влади. Вона проявлялася у нових законодавчих заходах уряду Речі Посполитої, спрямованих проти некатоліків (дисидентів). Рішенням польського сейму католицька церква оголошувалась панівною, перехід в інші віросповідання кваліфікувався як злочин. Згідно з його постановами 1773 і 1775 рр., православні феодали позбавлялися права обиратися послами в сейм, обмежувалося коло державних посад, що їх могли займати некатоліки, ліквідовано змішаний суд. Активізувала свою діяльність верхівка уніатської церкви.

Рішенням Варшавського церковного конгресу від 4 квітня 1776 р. православне населення Правобережної України обкладався спеціальним податком, так званою харитативою, яка складалася з грошової та натуральної частин. Права православної братської школи були настільки обмежені, що 28 травня 1788 р. члени братства Кузьми і Дем'яна продали будинок православної школи. Так, було закрито у Вінниці українську православну школу, що працювала протягом двох сторіч. Польський магнат Ф.Потоцький заснував у своїх маєтках на Правобережжі понад 100 уніатських храмів з умовою повної залежності священників від його управителів.

Політика національного гноблення особливо наполегливо проводилася феодалами в галузі освіти. В школи приймали дітей лише панівного класу. Навчання проводилося винятково польською мовою. Шляхетський уряд вбачав у школі важливий засіб духовного поневолення українського народу. Не визнавалися, як і раніше, українська культура й мова.

Політика насильства, жорстокої експлуатації та асиміляції зумовили появу і посилення руху населення Правобережжя за возз'єднання з Росією. У липні 1771 р. депутація від православних Поділля прибула до Петербургу і звернулася до царського уряду з "Проханням жителів Малоросії про прийняття в російське підданство". Царський уряд почав вживати дипломатичні заходи до захисту православного населення Польщі.

Тяжіння до православ'я вельми поживало 1768 р. (Колівщина) і набуло особливої сили 1772 р. внаслідок обнародування рескрипту імператриці Катерини II, у якому російським військовим загонам було наказано захищати релігійну свободу українців. Після зверненого до уніатів заклику переяславського єпископа Іова повернутися до віри предків, багато священників добровільно воз'єдналися з Православною Церквою. Решту нерідко примушували самі парафіяни, виганяючи зі своїх церков вірних уніатів (настоятелів). Так, на Старому Місті міщани оголосили себе православними і вигнали з Миколаївської церкви ревного уніата священика Д.Крубовича.

Проте внаслідок зміни політичних обставин російський уряд 1773 р. послабив своє покровительство православним підданим польської держави. Тоді католики й послідовники грецького (уніати) обрядів вжили своїх заходів для нового навернення православних до унії. 15 травня 1773 р. у П'ятничанах підписку про приєднання до унії дали 44 священика, серед них був настоятель Вінницької Покровської церкви Вольський.

З часом під тиском уряду Катерини II для населення Правобережної України відкрилася православна єпархія (1786 р.), залежна від Синоду. Ватикан і католицько-уніатське духівництво висловили незадоволення діями урядових кіл царської Росії. У протестаціях польському сейму вони висловили побоювання, що відкриття єпархії викличе ще більшу ненависть народу до шляхти і католицьких ієрархів, "підкріплюючи і підсилюючи його бунтівний дух".

Приєднання до Росії і утворення Вінницько-Брацлавської єпархії. Перший поділ Польщі (1772 р.) не торкнувся земель Правобережної України. За другим поділом (1793 р.) Правобережжя було включено до складу Росії. 8 квітня 1793 р. у присутності генерал-поручика російських військ Гудовича і полковника Львова, в соборній Вінницькій Космо-Даміанівській церкві присягу на вірнопідданство Росії склали духівництво і шляхта Вінницького повіту.

В імператорському указі від 13 квітня 1793 р. було зазначено: *"Не оставили Мы обратитъ внимание Наше на монастыри и церкви издревле православные греко-российского исповедания, в тех губерниях находящиеся"*. Було прийнято рішення про створення на території Мінської, Ізяславської та Брацлавської губерній нової єпархії. 15 травня 1793 р. було призначено архієпископа. Ним став єпископ Віктор з Київської митрополії. У травні 1794 р. він звернувся з грамотою до всіх уніатів краю із закликом про повернення до віри батьків. Грамота закінчувалась словами: *"Гонения исчезли. Прибегните в объятия Церкви, Матери вашей, да насладитесь тишиною совести, да*

ишествуете путем истины, ведущим вас к состоянию благодати и да исполняет каждый из вас при исповедании истин православной веры".

Такий пастирський заклик не залишився без уваги. Досить швидко уніати, як духовні, так і миряни, повернулись до православ'я. У лютому 1795 р. архієпископ Віктор повідомляв Св.Синоду, що "тисяча сімсот церков з однією тисячею тридцятьма двома священиками і з мільйоном мирян прийнято в обійми Православної Церкви "Императрица Катерина II, враховуючи те, що тільки в одній Брацлавській губернії тисяча чотириста сорок дві церкви, розпорядилася заснувати на Поділлі самостійну епахію з назвою "Брацлавської і Подільської". У повному зібранні законів Російської імперії зберігся цей указ від 12 квітня 1795 р.: *"Попечения наши о распространении благочестия в пределах Империи нашей, с Божиею помощию толикий успех имели, что, как известен Св.Синоду, более миллиона из народа российского, под обладанием польским бывшего и ныне к древнему его отечеству под державу нашу паки присоединенного. Лестию и насилем с пути правого в соединение с римскою верою совраченного, оставя заблуждение их, к истинной Матери их, Православной Восточной Греко-Российской Церкви добровольно соединилоя. Да и нет сомнения, что и прочие их единоплеменные таковому же спасительному примеру последовать будут. При сем расширени православия, умножении благочестивых церквей, для лучшего управления дел духовных, признали мы за нужное учредить в первое время одного местного архирея, с содержанием против второклассных епархий, под названием Брацлавского и Подольского, дав ему место под архиреем Новгород-Северским".*

В цей же день, 12 квітня 1795 р., оприлюднено ще один указ цариці. За цим документом єпископом Брацлавським і Подільським призначався архімандрит Ставропігального Донського монастиря Іоанікій. Спочатку резиденцією нового єпископа був Шаргород, а згодом - Кам'янець-Подільський. Указом було засновано консисторію і створено 13 духовних правлінь. Серед інших було започатковане й Вінницьке. Йому було підпорядковано 143 православні церкви.

Після створення духовних правлінь Іоанікій вирішив для зручності в керівництві єпархією поділити її на благочинні округи і запровадити особливу духовну посаду - благочинних, які мали бути найближчим керівництвом низового духовництва. Було дано розпорядження про збори духовництва в містах і за допомогою духовних правлінь вся єпархія була поділена на благочинні округи. Цей поділ існував все ХІХ ст. Обрані благочинні представлялись єпископу для отримання настанов про діяльність в новій посаді. Ці інструкції, в цілому, діяли до 1917 р.

В роки атеїстичного шабашу багато церковних архівів було знищено, але ще письменник М.А.Булгаков (батько якого був професором Київської духовної академії) зауважував, що рукописи не горять. Деяко залишилось і дає нам змогу фрагментарно відтворити деякі риси духовного життя мешканців Вінниці та її округи першої третини ХІХ ст. Після приєднання краю до Російської імперії домініканці у Вінниці відчували себе незатишно. У 1830 р. у Варшаві розпочалось польське повстання проти царату. У квітні 1831 р. воно перекинулось у Брацлавський, Гайсинський і Ольгопольський повіти.

Використавши, як привід, ці події, уряд Росії здійснив широку кампанію передачі російській православній церкві домініканських, францисканських, бернардинських та інших монастирів та костелів.

У 1897 р. було проведено останній перед революцією всеросійський перепис населення. За даними Подільського губернського статистичного комітету, на початок 1899 р. налічувалось у місті 33125 мешканців. За віросповіданнями вони розподілялись

так: православних - 13723, розкольників - 588, римо-католиків - 2947, уніатів - 2, лютеран - 183, іудеїв - 15602, магометан - 80.

Релігійне життя на Вінниччині напередодні та після революції. З початком Першої світової війни Подільська губернія стала прифронтовою, поруччю річка Збруч та Дністер проходили кордон. В деяких місцях австро-угорські війська вдерлись на Поділля. За цих умов єпископ Подільський і Брацлавський Митрофан 18 липня 1914 р. звернувся до священиків з пропозицією *"преподать живое, проникнутое непоколебимою верою в Бога и в правоту нашего дела слово назидания призываемым на службу чинам запаса и ополченцам, а семействам их преподавать пастырское утешение и вразумление о необходимости и неизбежности исполнения их мужьями, сыновьями и братьями долга перед Родиной..."*

8 травня 1916 р. духовництво Вінницького собору зустрічало Миколу II, який, як верховний головнокомандувач російською армією, інспектував прифронтові райони і завітав до Вінниці. 14 травня 1916 р. у Преображенському соборі Преосвященним Давидом, єпископом Вінницьким, здійснено літургію і молебен на честь коронації в цей день їх імператорських височеств. Після чого біля собору відбувся парад військ гарнізону. 4 лютого 1917 р. Св. Синодом розглянуто і вирішено в позитивному плані питання про заснування напівсамостійного Вінницького вікаріатства.

Релігійне життя на Вінниччині, як і в Україні і в Росії, активізується напередодні й після революції 1917 р. У православ'ї виникають три течії: автономістів, автокефалістів й обновленців. Останній рух мав і відносно самостійне значення. Він пронизував тією чи іншою мірою автономізм і автокефалізм. Автономісти дотримувались традиційного Православ'я і зберегли за собою основну масу віруючих навіть у 20-і роки, коли їх намагались потіснити автокефалісти й обновленці.

Традиційну православну церкву очолював митрополит Київський Володимир (Богоявленський), колишній член Святішого Урядового Синоду. Він обстоював позицію єдності з Московським патріархатом, який було відновлено 10 листопада 1917 р. на Помістному соборі в Москві.

Гостра дискусія з приводу того, якою повинна бути православна церква в Україні, розгорнулася на всеукраїнському соборі в січні 1918 р. Йшлося про те, зберігати чи незберігати за умов самостійної Української держави канонічні зв'язки з Московською патріархією. Більшість собору висловила за їх збереження. Після смерті митрополита Володимира (25 січня 1918 р. закатовано червоноармійцями) на Київських єпархіальних зборах митрополитом Київським обрано митрополита Харківського Антонія (Храповицького). Він продовжував попередню лінію.

Друга сесія Всеукраїнського собору (21 червня - 11 липня 1918 р.) затвердила Антонія на Київській митрополічій кафедрі й прийняла (9 липня) положення про Вище управління Українською церквою, в якому говорилося про її автономію в канонічній єдності з Московським патріархатом. Всеросійський собор 7 вересня 1918 р. затвердив це положення і відзначив, що православні єпархії в Україні, залишаючись частиною єдиної Руської церкви, "утворюють її церковну область з особливими перевагами на засадах автономії". Таким чином, православна церква на Україні одержувала широку самостійність. Її автономія була підтверджена патріархом Тихоном і в 1922 р.

На Поділлі під час громадянської війни влада змінювалась десятки разів. І якщо представники тієї чи іншої влади були лояльні або нейтральні до Церкви, то кожен наступ більшовиків супроводжувався дикими розправами з інтелігенцією та

духівництвом. Під час наїзду більшовиків на початку 1919 р. було знищено чимало священиків. Зокрема, у Вінниці 21 березня, коли було вчинено криваву розправу над національно свідомою інтелігенцією міста, розстріляли і двох священиків. У містечку Красному (сучасного Тиврівського р-ну) червоні кінотники влаштували дике знущання над священиком П.Новицьким, якого тоді ж і розстріляли.

Ще в серпні 1918 р. було створено Вінницьку єпархію. Історія її виникнення слідує: у 1910 р. Вінницький голова Микола Васильович Оводов порушив питання про утворення Вінницької єпархії. Проте Св.Синод у 1911 р., обговоривши це питання, ухвалив відкласти його на більш пізній час. У 1914 р. міська управа знову порушує цю проблему, проте безрезультатно. 27 травня 1818 р., вже за гетьмана Павла Скоропадського, уповноважені Вінницьких Преображенського і Казанського православних товариств і православні мешканці м.Вінниці в черговий раз ставлять питання про "поділ в адміністративному плані Подільської єпархії" і пропонують приміщення "Мурів" передати майбутньому єпархіальному управлінню. Тоді духовна влада тільки теоретично припустила можливість існування Вінницького вікаріатства. Нарешті в серпні 1918 р. патріарх Тихон і Св.Синод ухвалили: "Ректору Київської духовної академії архімандриту Амвросію бути єпископом Вінницьким, хіротонію його в сан єпископа здійснена була у Вінниці. Місцепроживання єпископу Вінницькому мати в м. Вінниця".

У Вінниці в лютому 1919 р. відбулась і значна подія в історії українства. За ініціативою православного Кирило-Мефодієвського Братства в Преображенському соборі відбулась "служба Божа на слов'янській мові з українською фонетикою". Співав її хор, зорганізований із співробітників міністерства культів.

Духівництво собору брало активну участь у похованні жертв більшовицького терору літа 1919 р. При відступі вінницька ЧК розстріляла декілька сот ні в чому не винних людей. Не встигаючи ховати їх, "чрезвычайка" кидала тіла в рівчаки та ями на околицях Вінниці: в лісі Грохольського (територія біля сучасного ендокринологічного диспансеру на П'ятничанах), неподалік від насінневого заводу, за залізницею в районі Старого Міста.

Наприкінці квітня 1920 р. Вінниця втретє стала столицею УНР. Проте із-за відомих причин Україні не вдалося в ті роки стати вільною: розпочалось будівництво комуністичною партією "світлого майбутнього" найбільш варварськими методами. Взагалі історія комуністичної партії і радянської держави - це, крім усього іншого, й історія невтомного переслідування релігії, насамперед християнства. Справу Нерона, який кидав християнських мучеників на поїдання хижакам, через 1900 років продовжили войовничі атеїсти, катуючи в підвалах ЧК, НКВС, розстрілюючи та відправляючи священиків та вірних на повільну смерть до концтаборів.

Намагаючись знищити Церкву взагалі, правляча партія для найскорішого досягнення мети робила все, аби розколоти Церкву як єдиний організм. І тому ухвалою політбюро ЦК КП/б/У від 13 лютого 1922 р. було взято курс на розпалювання міжконфесійних свар на Україні. Органом, який мав провести це рішення в життя, стало ДПУ. Йому ставилось завдання "посилити роботу щодо ліквідації церковної контрреволюції, продовжуючи загострювати відносини між ворогуючими церковниками". Планувалось натравлювати одна на одну Українську Автокефальну Православну Церкву та Російську Православну Церкву. Місцеве ДПУ почало грубо втручатись в церковне життя, про що свідчать секретні звіти цього карально-провокаційного органу: "Починаючи з кінця 1921 р., коли автокефалісти вели посилену

боротьбу з екзархістами, секретною групою подільського ДПУ використовувався антагонізм течій з метою натравлення однієї на іншу, влаштування церковних скандалів і мордобою, що без сумніву, відштовхувало масу віруючих".

У Харкові (він до 1934 р. був столицею УРСР) на партійному олімпі приймають рішення про створення в надрах тихоновської церкви (РПЦ) Живої церкви. І 15 вересня 1922 р. губернське ДПУ отримує розпорядження з організації груп "Ж.Ц." на Поділлі. А вже 24 вересня ДПУ в "Доповіді про роботу з організації групи "Ж.Ц." в Подільській губернії" пише місцевим партійним вождям, що "розвідувальною роботою для цієї мети були визначені настоятель Преображенського собору піп Юнак, якого, однак, легко взяти не вдалось. Тільки тоді, коли йому було обіцяно посвячення в єпископи, він погодився. Одночасно вдалося приєднати до нього протодиякона Савицького та попа Євгенія". Подільський єпископ Пимен визнав Всеукраїнське вище церковне управління Живої Церкви. Але Вінницький єпископ Амвросій відкрито повів агітацію проти Живої Церкви, заявляючи, що Пимена підкупив київський відділ ДПУ.

Враховуючи зміну ситуації на релігійному фронті, парафіяльна рада 2 червня 1923 р. приймає рішення "скликати загальні збори всіх членів громади для вироблення відношення до Живої Церкви 7 червня о 7 годині вечора". Пізніші події довели, що відношення було негативним. Пимен в ряді подільських міст зазнав фіаско. Його не прийняли у Кам'янці, Могилеві, Жмеринці, Проскурові. У Вінниці віруючі навіть не впустили його до Преображенського кафедрального собору, щоб помолитись. "Як тільки він з'явився в храмі, піднялася така колотнеча, що його високопреосвященство мусіли через чорний ход зникнути. Вінницький єпископ Амвросій навмисне, мабуть, виїхав на село, аби уникнути скандалу. Але увечері того ж 23 червня 1923 р. він повернувся і правив вечірню". Через кілька днів після цього інциденту з Пименом Амвросія заарештували й вивезли до Харкова. Зрозуміло, що присутність авторитетного єпископа не влаштувала владу, яка з допомогою Пимена формувала "Живу Церкву".

Ще більший скандал з приводу Живої Церкви вибухнув 17-18 липня, коли було призначено собор цієї Церкви. Прибули "живісти" - архієпископ Пимен і єпископ Лоллій. З'їхалися й інші делегати, але вінницька громада Преображенського собору зачинила перед ними храм. Прибулі звернулися до влади - не допомогло. Делегати згодилися засідати надворі, та з цим не погодився Пимен. Лише через два дні засідання розпочалося в наданому міською владою Літньому театрі.

Потрібно сказати, що режим втратив будь-яку зацікавленість в українській Живій церкві після того як Сергій (місцелюститель патріаршого престолу) у 1927 р. виступив із своїм Зверненням (Декларацією) про лояльність до радянської влади. У 1936 р. її главу - митрополита Пимена заарештували і подальша доля його невідома. Ці роки стали роками знищення всіх церков у Вінниці та її околицях. На початок 1941 р. Вінницька область не мала ні однієї діючої православної церкви.

19 липня 1941 р. до Вінниці вдерлись гітлерівці. Значна частини Вінниччини по лінії Могилів-Подільський - Жмеринка - Бершадь була передана Румунії й увійшла до складу Трансністрії (Задністров'я). Решта території увійшла в "рейхскомісаріат України" у складі Житомирського генерального округу. На території області окупанти силою зброї, шляхом кривавих розправ та необмеженого свавілля насаджували свій "новий порядок". Проте, намагаючись діяти з позиції "батого і пряника", вони дозволили відкрити різним конфесіям зачинені у 30-ті роки храми. Духовним життям православних подолян в ці тяжкі роки керували єпископи Житомирський та Вінницький Григорій і Вінницький Євлогій.

На жаль, ми не можемо відновити повністю картину релігійного життя років окупації. Архіви не збереглися, свідків того часу знайти важко. Деякі уривчасті відомості подає газета міської думи "Вінницькі вісті". В січні 1942 вона повідомила про святкування Йордані: *"Вперше за багато років населення міста Вінниці в цьому році знову має змогу відсвяткувати свято Йордані так, як це святкувала українська людиність на протязі віків"*.

3 1 березня 1942 р. існувала духовна консисторія. Вона призначала священників, реєструвала православні парафії, готувала і призначала законовчителів. У Вінницькій єпархії було відкрито 250 православних парафій, зокрема у Вінниці - 4. По церквах організовано церковні хори. В роки окупації на Україні діяла Автономна Українська Православна Церква на чолі з митрополитом-екзархом Олексієм (Громадським). Вона була створена на соборі у Почаївському монастирі в серпні 1941 р. На соборі було ухвалено, що возносити ім'я митрополита Сергія Московського буде тільки глава Автономної Української Церкви Олексій, всі ж інші єпископи і священослужителі будуть возносити тільки ім'я Олексія.

В той же час відновила свою діяльність також Українська Автокефальна Православна Церква. Її Свято-Покровський собор знаходився поруч (сьогодні в цьому приміщенні знаходиться державний архів Вінницької області).

Слідуючи вказівкам Розенберга, німці спочатку співчували автокефалістам. Водночас гауляйтер України Еріх Кох побоювався націоналістичного руху. Тому, слідуючи принципу "поділяй і володарюй", окупаційні власті вирішили не вмшуватись у церковні чвари. Вінницьке духовництво прийняло активну участь в похоронах жертв більшовицького режиму. Річ у тому, що навесні 1943 р. окупаційні власті почали розкопки захоронень жертв НКВС у трьох місцях Вінниці: на православному кладовищі (за сучасним універмагом), в парку і саду по Хмельницькому шосе. Було відкопано біля 10 000 трупів, хоча розстріляно було на порядок більше. Церква повним собором прийшла на похорони, що тяглися все літо. Нещасним порозв'язували руки, поклали у довгі братські могили по 150-160 тіл. Ще ніхто ніколи в світі не бачив таких похоронів. Вперше в історії людства ховали покійників у такій кількості на п'ятому році після їх страти.

За християнським звичаєм із співом церковним та ладаном, під акорди жалібних маршів і хоралу "Коль славен наш Господь", під ридання присутніх передавались землі тіла безвинно замучених людей. Приведемо одну з промов єпископа Житомирського та Вінницького Григорія, яку він назвав "Останній поклін": *"Сьогодні ми вже дев'ятнадцятий раз зібрались на цю сумну оказію, на це жахливе видовище, щоб піднести нашу спільну молитву за душі найкращих синів і дочок України, яких найбільший лододжер світу в найжорстокіший спосіб знищив і кинув у ці пекельні ями."*

Перед нами лежить 960 святих мученицьких останків, приготованих для похорону. Але погляньте на ці довжелезні могили! В цих могилах уже спочиває 8479 святих захисників віри й України, яких ми вийняли з тих пекельних ям і за християнським похоронним чином поклали в ці почесні братські могили.

Кати, закриваючи сліди свого нечуваного злочину, повкидали в ями разом з тілами і їхню одіж, документи, різні церковні речі, взяті при арештах священників, і інші. Присипали ванном тіла, щоб скоріше зотліли й не давали запаху. Але від катів скрита десниця Божя, бо вони засліплені і не були в стані її побачити. Господь відкрив цей злочин, щоб побачив весь світ і зрозумів, що собою уявляє комуністичний "рай", комуністичне "веселе й заможне" життя і на чому воно будується.

Та це ж, дорогі мої, лише в Вінниці ми відкопали 9439 найкращих з кращих, а скільки таких пекельних ям по всій Україні? Та ж кожне найменше сільце, кожне містечко, не кажучи вже про великі міста, має такі страшні ями. А скільки таких ям по широких степах і лісах Сибіру, Соловок, Кузбасу й Колими, в яких покояться останки героїчних синів нашого українського народу.

Та ж кат нищив наш народ не лише розстрілами, - він винищував його голодом, каторжною працею й іншими модернізованими способами.

Всім цим жертвам, що впали від руки кремлівських душоубів, належить пам'ять праведників з похвалами. Всім їм сьогодні ми віддамо ОСТАННІЙ ПОКЛІН...

Привітаймо ж їх по слову Церкви, востаннє й повсякчасно молимося до Всевишнього - це буде поки що єдиний наш подарунок для них, бо вони ж несподівано, без сповіді й святого Причастя, передчасно відірвані від родини своєї й до гробу пішли. Свята Церква в надгробній пісні питає: "Де ж нині їхня родина, де друзі?" Рідня їхня й друзі ось тут стоять і, ломлячи руки тяжко голосять. Погляньмо на цих матерів! Хто їх довів до такого стану, хто їх тепер утішить, заспокоїть, хто загоїть їхню рану? Та ж у них вирвано з грудей серце - взято навіки від них батька, найкращого порадирика й кормителя. Багато з них тиняється як безпритульні по світі. Багатоох, як дітей "ворога народу", запротороно до Сибіру, а деяких спіткала доля батьків.

Народ стоне й гине, а безсердечні комуністичні володарі виспівують: "Я другою такою країною не знаю, де так вольно дьшлет человек" й виголошують: "Жити стало краще, жити стало веселіше".

Нехай глумляться, але прийде час і для них! Прийде час, коли наш народ скине це ярмо і буде дійсно вільно дихати в своїй країні радісним життям. В цьому нам допоможуть і це вимолять для нас ці святі мученики, які тепер перебувають разом у царстві Божому і моляться за нас коло престолу Всевишнього.

За це ми їм віддаємо сьогодні ОСТАННІЙ ПОКЛІН і проспіваймо - Вічну Пам'ять. Амінь".

А в цей час у далекій Москві, 4 вересня 1943 р. Сталін прийняв митрополитів Сергія, Олексія, Миколая. У бесіді з ієрархами брали участь Берія, Молотов і чекіст Карпов. Було прийняте рішення про обрання патріарха і створення Ради у справах Російської Православної Церкви. 8 вересня 1943 р. у Москві відбувся Собор єпископів. В ньому брало участь 19 ієрархів: 3 митрополита, 11 архієпископів і 5 єпископів. Митрополита Сергія було обрано патріархом. Було створено також Священний синод з трьох постійних і трьох тимчасових членів.

Виникає питання, чому Сталін пішов на таке рішуче "замирення" з Церквою? Часто це пояснюють необхідністю залучення Церкви до перемоги. Але ж на дворі був уже вересень 1943 р. Сталінград був вже давно позаду, і в перемозі ніяких сумнівів не могло бути. Чи може вдячність за матеріальний і духовно-патріотичний внесок Церкви в справу перемоги за попередні два роки? Але Сталін ніколи не відрізнявся особливою схильністю до вдячності.

Скоріше всього цей крок Сталіна пояснюється зовнішньополітичними обставинами. Диктатор готувався до Тегеранської конференції, намагаючись отримати від союзників згоду на відкриття другого фронту. Серед інших факторів того, як би "сподобатись" союзникам, враховувався і фактор релігійної толерантності, добрих відносин між Церквою і державою.

Тим більше, що до Радянського Союзу мала прибути делегація англійської церкви на чолі з архієпископом Йоркським. І щоб справити на нього схвальне враження,

Російська православна церква повинна була бути в усій своїй зовнішній пишноті: з патріархом, синодом і т.і.

Але здавалось у такому випадку можна було б "згорнути" Церкву знову після війни, особливо після початку холодної війни. Цього не сталося, хоч утиски почалися ще до закінчення війни, але відносно обережні, - здається з двох причин. По-перше, Сталін "вошел во вкус": він вважав, що від покірної Церкви йому більше користі на зовнішньополітичному фронті, ніж втрат на внутрішньому. Судячи з його післявоєнної політики, він більше турбувався про ізоляцію світу, що знаходилася під його контролем, ніж проблемами світової революції. По-друге, Сталін розумів, що йому доведеться якось "приручати" католицькі, православні і протестанські народи Східної Європи, а також "своїх" західних територій. І тому для цього слід було не відлякувати і не настроювати проти себе тамтешні церкви. Потрібно було довести це релігійною терпимістю "дома" і наявністю Церкви в СРСР, яка ніби була благополучною і процвітаючою.

Звільнена Червоною Армією від окупантів Вінниця лежала в руїнах. Всюди курилися пожарища, вулиці і майдани були завалені спаленою і розбитою ворожою технікою. У місті не було води, світла, хліба.

На цьому тлі горя і руйнувань у березні 1944 р. в області діяло 839 церковних общин, 4 жіночих монастиря, 405 служителів культу. На чолі єпархії патріархом Московським і всея Русі Сергієм було поставлено єпископа Максима. Місцеві ж єрархи окупаційного періоду, побоючись за своє життя, спочатку брали участь в похованні жертв НКВС, а потім виїхали за кордон і згодом опинилися у США.

Якщо в роки окупації церковні общини повертали собі культові приміщення, то з березня 1944 р. влада почала їх знову відбирати і передавати під клуби, склади, школи і т.п. За час з 20 березня по 1 жовтня 1944 р. було відібрано 61 культову будівлю й планувалось відібрати ще 86 храмів.

Проте, незважаючи на ці утиски, Церква очолила патріотичний рух із зборання коштів і продовольства на будівництво танкової колони ім.Дмитрія Донського, допомогу шпиталям, дітям-сиротам, інвалідам війни. Вінницьке єпархіальне управління тільки в 1944 р. збирало понад два мільйони карбованців, за що отримало подяку від Верховного Головнокомандуючого Й.В. Сталіна. Православною церквою по Вінницькій області загалом було зібрано на 1 січня 1945 року добровільних пожертвувань віруючих: 1. На оборону і поранених - 348.511 крб. 2. На танкову колону - 173.725 крб. 3. На дітей сиріт - 956.000 крб. 4. На сім'ї воїнів Червоної Армії - 366.372 крб. 5. На продовольство для шпиталів - 750.065 крб.

В той же час наслідком масового наступу на релігію стало те, що було відібрано у церкви храмів по Вінницькій області: 1959 рік - 21; 1960 рік - 42; 1961 рік - 83; 1962 рік - 53. Всього з 1959 по 1964 рр. єпархія втратила 241 храм. Було знято з реєстрації 224 релігійні громади.

Післявоєнна релігійна історія. В яких умовах віруючі здійснювали своє конституційне право на свободу совісті, видно із казенного паперу під назвою "Про контроль за ходом служінь у Вінниці" (1979 р.):

"В соборі по вул. І.Богуна службу вів єпископ. О першій годині церква була переповнена. Скільки було віруючих, з'ясувати було важко, так як невіруючої молоді було значно більше. Вона виконувала доручення своїх громадських організацій і

переповнила церкву, створилась нестерпна обстановка для людей похилого віку, особливо старих жінок.

Одна жінка впала, її штовхнули, інша втратила свідомість. Багато з молоді були п'яні, курили, сміялись. Така обстановка викликала нездорові висловлювання та ремствування серед людей.

До 5 години ранку біля собору зібралось біля 100 автомашин приватного транспорту, в основному з районів області. Кількість прибулих на момент освячення паски становила майже дві тисячі чоловік. Коли єпископ з віруючими вийшли з церкви, то загальна кількість присутніх склала біля трьох тисяч, причому більшість молоді складала "представники".

В такій смутній і принизливій обстановці горбачовська доба наступила якось непомітно. Вона сперше не обіцяла Церкві ніяких радикальних перемін. Відтак рубіж 1986-1987 рр. можна вважати зворотним моментом у становищі релігії і віруючих в СРСР. За умов всебічної кризи радянського суспільства, тобто марксистсько-ленінської системи в усіх її проявах, Горбачову була потрібна будь-яка підтримка народу, а особливо інтелігенції. Якщо в часи Хрущова інтелігенція в основному була ще чужа релігії, християнству, що можливо було "купляти" її лояльність невеликими подачками відносно художньої свободи і при цьому розгортати жорстокі гоніння на Церкву, то в 80-90 рр. м.ст. потрібні були більш щедри й докорінні поступки, що обов'язково мали включати і свободу віросповідання.

Необхідно було і прихильне відношення Заходу. А для здобуття довіри Заходу, слід було довести відсутність агресивності у своїй зовнішній політиці і наявність демократичних процесів в політиці внутрішній, одним з загальноновизнаних симптомів яких є віротерпимість. І дійсно, з 1987 р. атеїзм вже не наступає, а скоріше обороняється. Відчули ці зміни і православні Вінниччини.

Релігійна ситуація на Вінничині років незалежності. Прийнятий ще в квітні 1991 року верховною радою закону «про свободу совісті та релігійні організації» гарантував громадянам України, як і вінничини, право на свободу совісті, визначив обов'язки держави щодо релігійних організацій та обов'язки релігійних організацій перед державою і суспільством.

Відразу ж після здобуття незалежності Українська держава взяла курс на реальне забезпечення свободи віросповідань і релігійних свобод своїх громадян. Конфесійна карта Вінниччини може слугувати яскравою ілюстрацією успішного здійснення державної політики України в сфері державно-конфесійних відносин.

На початок 2010 року в області діяло 2028 релігійних організацій понад 40 різних релігійних напрямків і течій. В тому числі 15 релігійних центрів та управлінь, 1974 громад, 6 монастирів із 40 з насельниками, 5 братств, 6 місій, 9 духовних навчальних закладів із 310 слухачами в них. Віруючих опікувало 1465 священнослужителів, з яких 65 - іноземці. Зареєстровано було 9 періодичних релігійних видань. Діяло 519 недільних шкіл.

За майже двадцять років незалежності кількість офіційно зареєстрованих релігійних організацій на Вінничині зросла з 814 (1992 рік) до 2028 (2010 рік). За цей період збудовано або реконструйовано біля півтисячі культових споруд, багато з них повернуто громадам .

Подаємо таблицю зміни релігійної мережі області за 1992-2010 роки:

	1992	2000	2005	2010
Разом релігійних організацій	814	1283	1827	2028
Релігійних громад, парафій	806	1260	1778	1974
Священнослужителів	?	739	1451	1465
З них - іноземців	?	37	27	65
Монастирів/населників у них	2/54	11/114	20/184	6/40
Кількість місій/братств	?/?	3/1	7/6	6/5
Духовні навчальні заклади	1	1	3	9
Слухачі ДНЗ	25	252	451	310
Недільні школи	?	65	854	519
Видрук газет, журналів	2	8	18	9

Щороку мережа релігійних організацій на Вінничині зростає десь на 8–11 відсотків. Однак, як свідчить аналіз цифрового матеріалу, в області ще не створено мережі церковно-релігійних інституцій, достатньої для задоволення потреб усіх віруючих.

На Вінничині ще є населені пункти, в яких відсутні будь-які релігійні організації, а десь в біля 30 відсотках є лише громади одного з віросповідань, що, безумовно, не може задовольнити поліконфесійні потреби суспільства. Наявна також значна строкатість релігійної активності населення в розрізі адміністративно-територіальних одиниць (районів і міст) з коефіцієнтом від 482 до 1625 (по районах).

Виходячи з цього, а також враховуючи активізацію місіонерської діяльності всіх конфесій, ми прогнозуємо не менші темпи розвитку інституційної мережі релігійних організацій регіону на найближчі п'ять років.

Як вже вище зазначалося, нинішня конфесійна мережа області є надто строкатою. Вона помітно змінювалася з року в рік в добу незалежності, особливо після 2000 року. В 1992 році вона мала таке вираження за конфесіями (течіями) в їх цифровому організаційному оформленні: Церква Московського Патріархату – 533 організації; Церква Київського Патріархату – 17; Апокаліпсична Православна Церква -2; Старообрядці Білокриницької згоди – 10; старообрядці-безпопівці – 1; Істинно-Православна Церква -1; інокентіївці -1; молокани- 1; Греко-католицька Церква – 2; Римо-католицька Церква -68; ВСО Євангельських християн-баптистів – 83; ВСЦ Християн віри євангельської – 4; Незалежні спільноти ХВС -38; харизмати -1; Церква АСД – 42; Свідки Єгови -3; ДУМУ -1; РУНВіра – 1; Об'єднання іудейських громад України – 3. Можливо в цей час діяли в області й інші конфесійні утворення, але вони не спішили з офіційною реєстрацією, а, як відомо, вона в Україні не є обов'язковою.

За майже 20 років незалежності релігійна мережа офіційної реєстрації зростає в 2,5 рази або на 1214 релігійних організацій. На початок 2010 року вона виглядає так: Церква Московської патріархії – 951 організація, Церква Київського патріархату – 230, УАПЦ – 52, спільнота старообрядців Білокриницької ієрархії – 14, Апокаліпсична Православна Церква – 6, течії православного коріння: ППЦ-1, молокани-1, інокентіївці – 1. В області діють 17 організацій греко-католиків і 132 – римо-католиків. Діє одна громада Вірменської Апостольської Церкви.

Велике конфесійне різноманіття мають на Вінничині протестанти. Тут є по громаді німецьких та українських лютеран. Всеукраїнський Союз Об'єднань євангельських християн-баптистів зріс до 174 своїх організацій, а Всеукраїнський Союз

Церков Християн віри євангельської п'ятидесятників – до 43. Поруч з ними діє потужно Союз вільних церков ХВС із 62 своїми організаціями, Український центр об'єднаної церкви ХВС - з 62 організаціями. З євангельських течій ще є громади євангельських християн (6), інших спільнот ЄХБ (11) та ХВС (21). Есхатологічне християнство представлене в області могутнім об'єднанням адвентистів сьомого дня (102 організації) і громадую адвентистів-реформістів, 22 організаціями Свідків Єгови.

В першому десятилітті нинішнього століття знайшли дорогу на Вінничину неохристиянські спільноти. Найбільша з них – Церква Повного Євангелія (41 організація). По дві організації мають спільноти Живого Бога і харизмати, а по одній – новоапостольці, мормони, назаряни, Церква Нового християнства.

Надто змінною виявилася картина з діяльністю на Вінничині іудеїв та мусульман. Стабільно зростало Об'єднання іудейських організацій України (з 3 до 13 громад), яким раптово здобув популярність прогресивний іудаїзм (11 громад). Діє громада хасидів Хабад Любавич. Громади інших іудейських течій з'явилися і зникли, зокрема іудеохристияни самоліквідувалися. В області діє дві громади Духовного Центру мусульман України. До них входять переважно студенти-іноземці вузів міста. Громада ДУМУ за її проханням була знята з реєстрації, нові громади ДУМУ в останньому десятилітті не реєструються.

Якщо в першому десятилітті незалежності на Вінничині діяло 7 громад Рідної Української Національної Віри, то в другому активність їх завмерла, ініціативу рідновірства на себе перебрав очолюваний О. Безверхим Собор Національної віри, який на березі Бугу вже будує храм своєї конфесії. Діє університет конфесії, місія, братство, сестринство. Орієнталістські течії на Вінничині представлені двома громадами крішнаїтів і нечисельними громадами буддистів, шрічінмоївців, Сахаджа-Йога і багаїв.

Конфесійне різноманіття краю, його змінна історія, особливості релігіївбору подолан вимагають свого спеціального дослідження. Зрозуміло, що у формуванні нинішньої конфесійної мережі краю помітну роль зіграв етнічний чинник, зокрема наявність польської меншини, яка у своїй релігійній діяльності знаходить підтримку різних католицьких організацій Польщі. Характерно, що із 70 священнослужителів Римо-Католицької Церкви області 24 є іноземці. Вони служать практично у всіх 13 монастирях конфесії. Заслугує схвалення запроваджена в області практика проведення екуменічних молитв в парафіях Римо-католицької Церкви.

Цікавою є певна регіоналізація у поширенні конфесій на теренах області. Так, якщо римо-католики домінують в Шаргородському і Барському районах, то Київський Патріархат є домінуючим у Липовецькому, Оратівському та Літинському районах. Якщо баптисти якимось кучкуються в Гайсинському, Погребищенському, Липовецькому, Могилів-Подільському та Немирівському районах, то адвентисти – в Тиврівському, Жмеринському та Калинівському районах. Бершадський район став близьким для греко-католиків, а Жмеринський – для УАПЦ. Домінуюча в області московсько-православна Церква поступово втрачає свої позиції. І ця тенденція є прогнозованою. Зокрема із-за непевної позиції у сфері національного життя, нашого національного і духовного відродження, українського державотворення.

Враховуючи велику конфесійну строкатість в області і наявне втручання в діяльність її спільнот закордонних релігійних центрів – Московського Патріархату та Ватикану, органам державної влади приходиться вживати необхідні додаткові заходи щодо відвернення міжконфесійних конфліктів. Для цього було організовано проведення правового всеобучу державних службовців – працівників райдержадміністрацій, органів

місцевого самоврядування, зокрема в частині законодавства про свободу совісті та релігійні організації. Впроваджено систему роботи з активом релігійних громад із ознайомлення їх із Законом України «Про свободу совісті та релігійні організації»⁷. Результатом спільних зусиль влади і релігійних організацій є значне зменшення міжконфесійних конфліктів у регіоні. Переважна більшість віруючих позитивно сприймають норму про те, що всі релігії та релігійні організації є рівними перед законом і, маючи підтвердження цього в щоденному житті, з довірою ставляться до влади практично зі всіх питань щодо релігії і церкви.

Найважчий досвід переконує, що лише рівне ставлення до всіх релігій, незалежно від кількості їх вірних, історичного минулого може гарантувати стабільну соціально-політичну обстановку і нормальний морально-психологічний клімат в регіоні. Рівне ставлення влади до різних конфесій дає набагато кращий ефект щодо стабільної обстановки, ніж надання переваг якійсь одній (навіть домінуючій) конфесії. Це висновок світового досвіду. В цьому, мабуть, є й суть справжньої справедливості. Нам необхідно формувати у наших співвітчизників терпимість і повагу до права всіх громадян на свободу совісті, свободу релігії вибору, захищати це право, бо воно є основою стабільності і злагоди в суспільстві, умовою розвитку держави. Віруючі люди, відчуваючи рівне ставлення держави до всіх релігій, легалізують свої релігійні громади, які протягом десятиліть перебували в підпіллі, сміливіше користуються правом вибору релігії.

На Вінниччині започатковувалися деякі релігійні течії та напрямки, які діють переважно на теренах цього краю. До них, зокрема, належать Православна Апокаліпсична Церква, Незалежна Істинно Православна Церква Нового Християнства та Собор Рідної Української Віри. Якщо про Собор РУВ ми видрукували сторінку в 2002 році в №4 часопису, видрукували розділ в книзі «Нові релігії України» (К., 2010), то перші дві ми подамо окремою Сторінкою в №6 нашого часопису за цей рік. У Вінниці з'явилася і перша громада послідовників вчення Вознесених Володарів, про яку наш часопис писав в своєму 10 числі за 2005 рік.

97% релігійних громад Вінниччини мають християнське походження. Нетрадиційні та нові релігійні громади зосереджені майже всі в містах області, 76% - у Вінниці.

СТОРІНКА КОНФЕСІЇ*

АПОСТОЛЬСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА**

Апостольська Православна Церква – це така релігійна організація, яка відносить себе до так званого «альтернативного православ'я», хоча її ієрархічна наступність походить від Української Автокефальної Православної Церкви.

Історія Апостольської Православної Церкви починається з 1999 року. Ряд її прихильників веде свою родословну від Церкви Катакомбної (Істинно-православної Церкви). В Декларації з утворення АПЦ, яка була оприлюднена на прес-конференції о. Глібом Якуніним, наголошувалося на необхідності оновлення канонічного православ'я. Було запропоновано ввести конфедеративний устрій організації церкви, виборність єпископату та духовенства, рукоположення в сан єпископа без прийняття монашества, пом'якшення постів, перехід на григоріанський календар, скорочення багатогодинних богослужінь, скасування системи церковних нагород, відмову від обов'язкового вживання церковнослов'янської мови, гласність фінансових звітів церковних організацій всіх рівнів, регулярне скликання єпархіальних та помісних соборів. Нижче подаємо текст цієї Декларації повністю:

ДЕКЛАРАЦІЯ З ПРИВОДУ УТВОРЕННЯ АПОСТОЛЬСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ

Ми, єпископи, священники і миряни Істино-Православної (Катакомбної) Церкви, цією Декларацією ЗАЯВЛЯЄМО про створення Апостольської Православної Церкви. Ми намагаємось здійснити всеохоплюючі та послідовні реформи на благо Церкви Христової, проповіді Євангелія та Православ'я:

1. **Децентралізація церковної влади, повернення до апостольської традиції церковного управління.** Як єпископат, так і духовенство обирається та звільнюється тільки парафіяльними зборами за представленням єпископа та єпархіальної ради. Церковна влада повинна мати три свої гілки: законодавчу, виконавчу та судотворчу. Ми

* В кожному новому числі часопису "Сторінка конфесії" надається новій релігійній течії.

** Матеріал підготував священник АПЦ Сергій Вутянов.

особливо наголошуємо на незгладимості священного сана та небажаності дисциплінарних заходів покарання.

2. **Відновити «Святе Святих» життя Церкви - Соборність. Помісні Собори – найвища влада у Церкві, мають скликатись регулярно, не менш ніж раз на три роки.**

3. **Ми відмовляємось від географічного, національно-територіального принципу «канонічної території», що по суті являє собою середньовічно-кріпосницькі пережитки державного устрою, перенесеного на сферу церковного життя.**

Цей принцип, широко вживаний у православ'ї, призводить в решті-решт Церкву до духовної стагнації і, окрім того, до неминучої залежності Церкви від держави.

4. **Ми вважаємо можливим прийняття григоріанського календарного стилю, як це зробила більшість православних Церков, в залежності від побажань віруючих.**

5. **Скасувати систему церковних нагород, що породжують кар'єризм і корупцію.**

6. **Богослужіння може здійснюватись за бажанням віруючих будь-якою мовою - українською або російською.**

7. **Виключити з практики церковного життя обов'язкові побори за богослужіння і треби, обмежитись добровільними пожертвуваннями.**

8. **Рекомендувати більш суворий контроль та гласність у фінансовій сфері церковних організацій всіх рівнів.** Уповаючи на милість Божу, на молитви сонма сповідників та новомучеників, а також шанованого нами просвітителя і священномученика Олександра Менья, ми віримо що наша Церква, входячи у третє тисячоліття, послужить справі проповіді Воскресіння Христового.

Собором АПЦ схвалено «Канонічний Статут Апостольської Православної Церкви». Подамо деякі витяги з нього.

ВИТЯГ З «КАНОНІЧНОГО СТАТУТУ АПОСТОЛЬСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ»

1. Апостольська Православна Церква свою діяльність будує на канонах і Переданні Вселенської Церкви і пасторських потребах сьогодення. В разі протиріччя між різними канонами, між канонами й Словом Божим, між Переданням і возвіщенням Євангелія в умовах сучасності, Апостольська Православна Церква вважає за необхідне і припустиме вносити зміни в канони і розвивати Передання в суворій відповідальності духові і букві Божественного Одкровення.

2. Єпископи, священники і миряни Апостольської Православної Церкви у дотриманні заклику Спасителя й Господа Ісуса Христа: «Хто хоче бути більшим між вами, нехай буде всім слугою» (Мф.20:26) вважають за необхідне побудову християнського життя на повазі до потреб і волевиявлень віруючих православних християн, із збереженням за єпископом і священником обов'язку берегти і навчати істинам віровчення, разом з паствою організувати богослужбове життя, провадити справи милосердя і служіння ближнім.

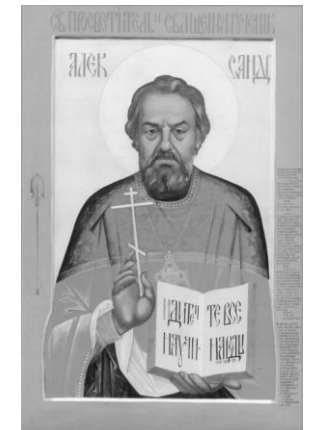
3. Згідно із апостольським закликом «Мусять бути між вами і поділи, щоб відкрились між вами й досвідчені» (1Кор. 11:19), Апостольська Православна Церква допускає і заохочує різноманітність богослужбового укладу і принципів організації життя громади при збереженні віроучительної єдності й духу братньої любові, закликає до поширення екуменічного спілкування між братами по вірі в Господа Ісуса Христа.

Олександр Мень – православний святий. Однією із перших серйозних акцій, що вирізняли Апостольську Православну Церкву, було причислення до лику святих у вересні 2000 року трагічно загиблого протоієрея Олександра Менья. Факт прилучення Олександра Менья до лику православних святих в цьому, 2010 році звучить нині надто актуально, бо ж 9 вересня виповнюється рівно двадцять років з дня трагічної загибелі отця-священномученика й просвітителя та десять років з дня його прославлення в лику святих Апостольською Православною Церквою.

Отець Олександр своїм життям подав приклад, яким має бути пастир Церкви. Причини кризового стану Московської патріархії визначались ним наступним чином: «Обрядовілля, обскурантизм, конформізм, неспроможність вдовільнити потреби народу, самовдоволення обмеженої касты жерців, яка з презирством поглядає на все «мирське», архаїчні форми побожності, відрив від Євангелія і Писання, спрямування людей до сурогатів віри...». Святий Просвітитель Олександр закликав: «Нагальним є переосмислення внутрішніх проблем церковного життя. Тут все взялося пліснявою». Отець взяв на себе служіння апостольське - натхненно, різноманітно і всілякими засобами проповідуючи Євангеліє людям, які не чули про Христа або знехтували Христом.

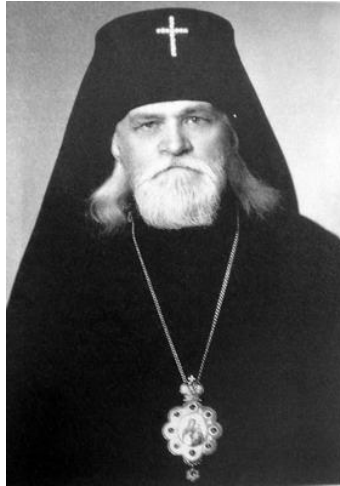
Це служіння будувалось на численних дарах Божих якими він був наділений: дарі розуміння, дарі усного і письмового слова, дарі смиренномудрія, дарі мирлобства. Олександр Мень приваблював (а його книжки й записані проповіді привертають увагу й до сьогодні) щирою вірою, відсутністю самовозвеличчіння і утримуваністю від нападів на будь-кого. Він наголошував: «Для мене віра, яку я сповідаю, є Християнство як динамічна сила, що обіймає всі аспекти життя, відкрита для всього, що створив Бог у природі і в людині. Я сприймаю його не стільки як релігію, яка існувала на протязі двадцяти століть минулого, але як шлях у майбутнє» (З «Кредо» о.Олександра Менья). Багатозначною є думка отця, що з ХХІ століття «християнство тільки починається»

Отець Олександр загинув від руки вбивці по дорозі до храму, де мав відправляти службу Богу. Кращою пам'яттю про нашого святого покровителя буде продовження його справи християнського просвітлення, відкриття шляху до Бога новим людям, наповнення церковного життя духом свободи та любові у Христі.

Священносповідник Єрмоген Голубєв. Окрім отця Олександра Мєня, Апостольська Православна Церква 7 вересня 2008 року на своєму Соборі прославила у лику святих архієпископа Єрмогена (Голубєва) як святиителя і сповідника. Подаємо у короткому викладі літопис його життя і подвигу.

Архієпископ Єрмоген (в миру - Голубєв Олексій Степанович) народився 3/16 березня 1896 р. в Києві. Його батько, Степан Тимофійович, був доктором богослов'я в Київській духовній академії та Київському університеті св. Володимира. Здобувши вищу духовну освіту та маючи монарший постриг, був призначений у число братії Києво-Печерської Лаври. Там він ніс послух у бібліотеці і був не лише вченим-монахом, а й людиною щирою та відкритою для спілкування. Його твердість по відношенню до неправди та готовність постраждати за істину здобули любов та повагу всієї лаврської братії. У 1922 р. він стає членом Духовного Собору Києво-Печерської Лаври і здобуває сан архімандрита, а у 1926 р. призначається її настоятелем.

У 1931 р. Лавру було закрито, а її 34-річного настоятеля з братією заарештовано й присуджено до розстрілу, який згодом було замінено на 10 років каторжних робіт. У 1953 році, возведений у сан єпископа, владика служив на різних єпархіях у Росії та в Узбекистані. На ці роки розгулю атеїзму і тотального контролю та утисків держави щодо церкви припадає самозречена праця єпископа (згодом - архієпископа) Єрмогена із відстоювання прав Церкви. Листи, петиції до церковної влади і керівників Советської держави мали за мету відновлення церковних канонів і громадянського законодавства щодо Церкви, які грубо порушувались. Так, наприклад, «Заява» групи архієреїв 1965 року на ім'я патріарха Олексія I є чи не єдиною за всю повоєнну історію РПЦ. В ній, зокрема, було прохання терміново відшукати шляхи до виправлення ненормального стану, в якому опинилось духовенство, коли церковний актив (т.зв. «двадцятки») ігнорував і практично усував настоятеля від керування життям парафії. Окрім того, владика Єрмоген, перебуваючи на Ташкентській та Середньоазійській єпархії, не тільки перешкоджав закриттю храмів, а й ремонтував старі та будував нові, допомагав священикам, не боявся рукопокладати і призначати на церковні посади людей, які мали судимість за ст.58 (контрреволюційна діяльність), порядкував єпархіальні фінанси, займався благодійництвом.

Всім, хто знав владика, він запам'ятався також численними випадками прозорливості, зцілень і чудотворень, своєю надзвичайною скромністю та смиренням. Репутація архієрея, що стійко протидіяв тиску влади, гуртувала навкруг нього молодих священиків, які шукали шляхів поліпшення ситуації всередині Церкви. Із «Заявою», оприлюдненою владикою Єрмогеном та іншими єпископами РПЦ, та суспільними виступами 1960-х років пов'язують початок правозахисного руху в СРСР. Звичайно, такі дії архієпископа викликали численні наклепи і скарги, особливо з боку партійних кіл, які тисли на Раду у справах РПЦ, а та в свою чергу - на Московську Патріархію.

Відтак небажаний і «незручний» архієрей був дочасно відправлений за штат у Жировицький монастир в Білорусії. Але й там владика не припиняв свою боротьбу за справедливість, до кінця свого життя не йшов ні на які компроміси - ні з світською, ні з церковною владою.

7 квітня 1978 року на свято Благовіщення владика Єрмоген відійшов до Господа. Причиною смерті був серцевий напад. Церковна влада тривалий час не давала дозволу на перенесення тіла у Київ та заборонила будь-які урочисті відправи по спочилому опальному архієрею. Тіло владика, за свідченнями очевидців, не тільки не зазнало тління, а ще й виточало пахощі. Згідно із заповітом владика, його було поховано на Преображенському кладовищі поблизу Китаївської пустині на околиці Києва поряд з могилами братії Печерської Лаври. Похорон супроводжувався чудесними явищами і на його могилі відбувались численні зцілення хворих.

Відтак, обставини життя і сповідницького служіння архієпископа Христового не тільки не перешкоджають, але й вимагають його прославлення.

АПЦ в її суспільному бутті. Реєстрація АПЦ була здійснена в травні 2004 року у Міністерстві Юстиції Російської Федерації як централізованої релігійної організації за назвою «Об'єднання православних обшин апостольської традиції». «Апостольська Православна Церква» - це самоназва цієї організації.

У багатьох прибічників Апостольської Православної Церкви є сумнів у канонічному статусі Російської Православної Церкви Московського Патріархату, відзначається несоборове походження її ієрархії. При цьому беруться до уваги документально засвідчені факти співробітництва її ієрархів із спецслужбами в період комуністичної атеїстичної влади, у тому числі й у справі боротьби з релігією як такою. Разом з тим, на відміну від радикально-консервативних гілок альтернативного православ'я, Апостольська Православна Церква не бере під сумнів присутність благодаті у таїнствах, що здійснюються щиро віруючими священиками Церкви Московського Патріархату.

У своїх публікаціях Апостольська Православна Церква наголошує не на протиставленні власної структури Московському Патріархату, а на необхідності викриття його вад із метою співпраці у її внутрішньому відродженні, запровадженні громадської дискусії з найбільш болючих питань, скликанні Помісного собору, обранні законного священноначалля.

Апостольська Православна Церква виявляє свою толерантність щодо інших християнських конфесій. Зокрема, їй притаманна прихильність до західних християн, практика спільних єкуменічних молитов і співслужінь з ними. На Соборі 2008 р. було затверджено *«Декрет про міжцерковне співробітництво»*.

З метою залучення більш широких кіл мирян для допомоги Церкві у просвітницькій та благодійній діяльності, розроблені основні законотворчі документи і Статути **Братств** Св.Софії – Премудрості Божої та Св.Віталія.

У 2008 р. Декретом Собору були ухвалені рекомендації по **Літургійній реформі**, спрямовані на те, щоб, враховуючи літургійний досвід ранньої Церкви, зробити літургійні форми більш зрозумілими і зверненими до сучасної людини в умовах сьогодення.

Організаційна структура АПЦ. З 2003 року Предстоятелем Апостольської Православної Церкви є Високопреосвященніший Віталій, митрополит Московський та Руський. При Церкві діє Священний Синод, секретарем якого є протоієрей Гліб Якунін.

Керівництво парафіями здійснює Єпископат, до якого входять 8 єпископів (станом на квітень 2010 р.), зокрема:

Єпископат Апостольської Православної Церкви.

- Віталій (Кужеватов), *митрополит Московський і Руський;*
- Віктор (Веряскін), *митрополит Київський і всієї України;*
- Арсеній (Зубаков), *єпископ Віденьський і Рів'єрський;*
- Володимир (Мочарник), *єпископ Чорногорський і Закарпатський;*
- Сергій (Савіних), *єпископ Бернський і Західноєвропейський;*
- Геронтій (Хованський), *архієпископ Сумський і Вінницький;*
- Єрмоген (Волин-Данилов), *єпископ Одеський і Новоросійський*
- Парфеній (Гринюк), *єпископ Ізмаїльський.*

Громади АПЦ існують у багатьох містах Росії, у Бурятії, Литві, Швейцарії, Німеччині, США, Білорусі. В Україні зареєстрована одна громада УПЦ в Закарпатті (с. Кибляри) й три громади в м. Одесі. Деякі громади легалізувались шляхом повідомлення про своє існування органів державної адміністрації (як, наприклад, Київська, що існує з 2007 року). Громади діють також на півдні України, деякі знаходяться у стані формування.

В АПЦ, як і в ранньохристиянській церкві акцент робиться більшою мірою на проповіді Євангелія, ніж на утвердженні «земних» аспектів церкви. Тому сьогодні для молитви використовуються придатні приміщення, взяті в оренду, домові церкви, або приміщення інших християнських конфесій по домовленості. Розпочато будівництво храму у Криму, власний храм і обитель має громада в Закарпатті.

АПЦ-відкрита до діалогу і шукає братніх стосунків з іншими конфесіями. На сьогодні встановлено євхаристійну єдність з Церквою Святої Віри Східних Християн (Колумбія) та з Українською Автокефальною Православною Церквою у Мексиці. На рівні особистих контактів ієрархія АПЦ має численні дружні стосунки з єпископами і священниками УГКЦ та УПЦ КП.

Слід зазначити, існування АПЦ сприймається неоднозначно, особливо з боку консервативно налаштованих прибічників так званої «канонічної церкви» Московського Патріархату. У 2009 р. видавничим відділом АПЦ видано «Збірник нормативних документів», які висвітлюють її вчення і діяльність. В інтернет їх можна знайти за посиланням: <http://files.mail.ru/87SST9>. В окремих видавництвах видані богословські праці і проповіді митрополита Віктора (Веряскіна). –Євангельські проповіді—(Симферополь, 2008., «Приди пред зимою!» (Київ, Обитель 2005), «Введение в круг священных времен. Популярное богословие» (Київ, Обитель 2006). У різний час були видані праці прихожанина АПЦ відомого історика церкви й публіциста Л.Регельсона «Трагедия Русской Церкви. 1917-1945 гг.» (1977 г.) та «Земля Адама» (1997 г.), а також збірник статей о.Гліба Якуніна.

При підготовці священнослужителів враховується вже наявний досвід у кандидатів душпастирської роботи, широкий світогляд, обізнаність з основами богослів'я. Бажаючі проходять очні та заочні курси з богослів'я та інших церковних дисциплін.

Апостольське преемство в Апостольській Православній Церкві:

- **Віталій (Кужеватов)** у єпископи поставлений 7.05.2000 р. собором під головуванням єп. **Кириак** (Темерциді).
- **Кириак (Темерциді)** у єпископи поставлений 7.01.2000 р. собором під головуванням митр. **Стефана (Лінницького)**.
- **Стефан (Лінницький)** у єпископи поставлений 17.12.1996 р. у Тернополі собором під головуванням єп. **Мефодія (Кудрякова)**.
- **Мефодій (Кудряков)** у єпископи поставлений у 1995 р. собором під головуванням патріарха **Володимира (Романюка)**.
- **Володимир (Романюк)** у єпископи поставлений 29.04.1990 р. єпископом **Іоаном (Боднарчуком)**.
- **Іоан (Боднарчук)** у єпископи поставлений 23.10.1977 р. митрополитом **Філаретом (Денисенко)**.
- **Філарет (Денисенко)** у єпископи поставлений 4.02.1962 р. митрополитом **Піменом (Ізвеким)**.
- **Пімен (Ізвеким)** у єпископи поставлений 17.11.1957 р. у Одесі патріархом **Алексієм (Сіманським)**.
- **Алексій (Сіманський)** у єпископи поставлений 28.04.1913 р. у Новгороді собором під головуванням патріарха Антіохійського **Григорія IV Хаддада**.
- **Григорій (Хаддад)** поставлений у єпископи 10.05.1890 р. патріархом Антіохійським **Герасимом**, пізніше патріархом Єрусалимським.

ЦІКАВО ЗНАТИ

Посадити острівці життя у різних зіркових системах, а таких з розвинутою цивілізацією тільки в нашій Галактиці дехто нараховує три з половиною сотні, практично неможливо. Зустрітися із представниками інших цивілізацій нам заважають закони Всесвіту. Найбільш досконалі із доступних людству технологій дають можливість долетіти до ближньої зірки лише за десятки тисяч років. Теоретично ми можемо розробити і більш досконалі технології й наблизитися до швидкості світла, а то й перевершити її, проте, згідно останніх досліджень, це не допоможе відправитися нам до інших зіркових систем, оскільки при такій швидкості на борту корабля загине все живе. Як уникнути цього, вчені ще не придумали. То ж може наші брати по розуму з інших планет раніше розв'яжуть цю проблему і ми приймемо їх в себе. Ще одне. А може Всесвіт має не таку просту геометрію, не є трьохмірною площиною, що ми знаємо й використовуємо щодо нього. Може тут спрацює ефект так званого «тунельного переходу»(Сьогодні.– 2 березня).

Запрацював на повну потужність Великий адронний колайдер, що знаходиться на 100-метровій глибині на французько-швейцарському кордоні. Він покликаний відтворити умови після Великого вибуху, внаслідок якого виник наш Всесвіт. Вчені сподіваються, що в 2011 році їм пощастить розігнати пучки протонів до швидкості, яка практично відповідає швидкості світла- до 7 тераелектронвольт. Тоді нібито й має з'явитися існуючий поки що лише в теорії «бозон Хігса» - «частинка Бога», яка нібито створила наш Всесвіт. Проте дехто застерігає, що разом із «бозоном Хігса» з'явиться і «чорна дірка», яка зрештою всмокче нашу Землю в себе. Тоді нам – капець! Але ось надійшло нове повідомлення. Директор ядерного центру, якому належить Великий адронний колайдер повідомив, що в ближній час вони не будуть влаштовувати могутнє зіткнення протонів, яке мало відтворити умови Великого вибуху. Проте це не означає, що вчені відмовилися від своєї витівки. Просто вони ще раз вирішили перевірити систему на надійність. Ремонтні роботи завершаться до кінця 2011 року. Протони знову побіжать по ВАК не раніше кінця 2012 року. (Сьогодні. – 2 березня).

Безсмертя таки існує. В Карибському морі науковці вловили маленьку медузу *turritopsis nutricula*, яку визнали безсмертною. Вона є єдиною в живому світі істотою, здатною не лише на самостійну регенерацію, але й на омолодження. Ця медуза може переходити із так званої «дорослої» стадії у «дитячу», а відтак нескінченно продовжувати своє існування. Науковці сподіваються, що, досліджуючи медуз, їм вдасться згодом керувати процесами старіння людини.

Святу Едігну (Емму), канонізовану католицькою церквою, в Україні мало знають. Вона – дочка Анни Ярославівни й онука князя Ярослава Мудрого. Як свідчать перекази, її силою у Франції хотіли видати за нелюбана. Щоб уникнути цього, вона за однією версією поїхала до святих місць Єрусалиму, а за другою - хотіла повернутися на батьківщину своєї матері. Проте вночі під час сну їй нібито було сказано, що вона має зупинитися на постійне прожиття там, де почує дзвін і спів півня. І таке з нею трапилося в баварському містечку Пух. Едігна там оселилася для проживання у дуслі великого дерева, провела там понад 30 років, вела побожне життя: лікувала людей і худобу, навчала дітей, допомагала знайти

вкрадене чи загублене. Як вважають в католицькій церкві, свята Едігна турбується про здоров'я людей, може допомогти знайти загублене чи вкрадене.

Кінець світу буде 21.12.2012 року. В Сонячній системі з'явилася фантастична планета Нібуру, яка невпинно наближається до Землі. Її зіткнення із Землею десь через два роки, кажуть, буде неминучим. Про це нібито попереджали ще давні майя. Інформацію про Нібуру засекречують правителі країн світу, щоб не сіяти паніку. Поширює її не астрофізик, а сходовознавець із США Закарія Сігчин. Він нібито розшифрував на давньошумерських табличках згадку про велетенську планету, яка проходить через нашу Сонячну систему раз на 3600 років. Саме Сігчин зробив припущення, що шумерська культура виникла завдяки прибульцям із цієї мандрівної планети. Згадки про Нібуру археологи прочитали ще й на руїнах храмів зниклих цивілізацій майя, ацтеків і тольтеків. Там йшлося, зокрема, про таких собі анунакі – богів, що прийшли з неба, і їхню планету Нібуру. Цифри 21.12.2012 з'явилися у зв'язку з тим, що це, за календарем майя – дата кінця світу. «Ми знаємо, що періодично Сонячну систему відвідують комети, й про те, що Землі можуть загрожувати великі астероїди. Щоправда, найбільших космічних «мандрівників» так чи інакше затягують у свою орбіту Сатурн та Юпітер. Припустити можна, що планета Нібуру може існувати й прилітати до Сонця раз на кілька тисяч років. Але фактів, астрофізичних формул, які довели б існування Нібуру, наголошують науковці, немає. Якби така велетенська планета розмірів Юпітера вже знаходилася у межах Сонячної системи, то її вже б спостерігали тисячі астрофізиків. Нібуру – це скоріше гіпотетична планета, існування якої можна припустити з огляду на описи давніх цивілізацій (Експрес. – 2-3 березня).

В Південній Африці у системі печер Стеркфонтейн виявлено ту ланку, якої не вистачало в сходинах еволюції людини. Ця унікальна знахідка вирвала помітний козир з рук зловмисників теорії Чарльза Дарвіна. Подальші дослідження допоможуть зрозуміти, який шлях пройшли наші предки від австралопітека, який жив біля 3,9 млн років тому, до хомо хабіліса – цієї першої людиноподібної істоти, що з'явилася 2,5 млн років тому.

В одній із давніх церков Києва – Кирилівській можна побачити і фрески XII століття, і геніальні полотна Михайла Врубеля. Відомо, що Божу Матір для іконостасу храму художник намалював із дружини мистецтвознавця Адріана Прахова Емілії, в яку був закоханий, а дитятка Ісуса у неї на руках з доньки Прахових Оленьки. На хорах храму є монументальна композиція «Зішестя Святого Духа на Апостолів». Так ось тут обличчя Богородиці художник намалював із фельдшера Марії Єршової. В апостола Якова риси обличчя професора Адріана Прахова, у апостола Матвія – священика Кирилівської Церкви Петра Орловського, у Івана – священика Софійського собору Петра Лебединцева, у Марка – археолога Гашинського... Відтак прообразами святих служили люди, з якими Врубель спілкувався в Києві. Йому вдалося передати душевний стан апостолів, вражених одержаними знаннями. На обличчях читається експресія, в очах – захоплення, здивування, роздуми. І лише один із апостолів, молодий, худорлявий, стоїть, закрити очі. В ньому пізнається сам Врубель. На користь цієї версії говорить і той факт, що автор розмістив себе на тому місці, де, згідно іконографічних канонів, має знаходитися апостол Лука, який, як і Врубель, був художником. Все це розповіла дослідниця Кирилівського храму Ірина Марголіна (Факты. – 7 квітня).

Виверження ісландського вулкану Ейяф'ятлайонудль паралізувало увесь Старий світ. Вчені прогнозують пробудження внаслідок його дії й інших вулканів, які нині «сплять». Земля є живий організм. В ній все взаємопов'язано. Згадаймо, вулкану Ісландії передували високої сили землетруси в декількох країнах світу. До України наслідки цих природних процесів (не пишемо катаклізмів, бо все воно природно й в межах певних закономірностей) прямо не дійшли. Хібащо зима цього року була більш сніжною і дійсною зимою після багатьох років «тепліх зим». Збільшення вод у ріках призвело до помітних повеней. Маємо більшу концентрацію вулканічного пилу, але в українському регіоні він майже непомітний. А вулкан наш, півторакілометрове жерло якого вчені виявили лише в кінці минулого століття недалеко від Сміли Черкаської, так спить, що навіть ті, хто живе десь поруч від нього, нічого про нього не знають. У всякому разі я, як смілянин, про нього вперше дізнався з газети «Експрес» за 22-29 квітня ц.р. (А.Колодний).

В Росії на березі річки Істра знайдено дивний камінь – «подарунок небес», який наповнений різними загадковими знаками. Знаки ці нагадують чимось ієрогліфи. Тут є й мікросхеми. Висота знаків, яких декілька сот. – півтора міліметри. Тут є рівні квадрати, прямокутники, рівнокутні трикутники, хрести однакового розміру, сотня квадратиків із крапкою всередині, щось подібне до клеми. Є декілька десятків абсолютно однакових символів, які подібні до цифри 7 чи латинської букви f.f.. Є знаки, які нічого не нагадують, але розміщені в рядочок як слова. Існує гіпотеза інопланетного походження каменя - подарунку братів по розуму. Дехто прирівнює знахідку до електронної плати чи мікросхеми. Щось подібне і ми, земляни, вже відправили в далекий Космос. (КП:Україна. – 1 квітня).

Китайські археологи, які працювали на горі Арарат в Туреччині на висоті 4 тис. кілометрів виявили залишки якогось судна, поділеного на сім однакових частин. Вуглеводневий аналіз засвідчив, що знахідка має вік десь чотири тисячі вісімсот років. Відтак китайські вчені на весь світ заявили, що вони знайшли Ноїв ковчег. Вірогідність цього, на їх думку, становить 99,9%. Правда подібні сенсації уже були й раніше. Американські вчені одного разу знайшли щось подібне до судна в Ірані. То ж за наукою знову завдання сприйняти, а чи ж спростувати китайську версію.

Але особливістю українського релігієзнавства є відсутність у нього власної професійної традиції. Воно розвивалося переважно в контексті суспільно-політичної і філософської думки України. Всі українські мислителі прагнули в той чи інший спосіб поставити християнство на службу нашому національному розвитку, повернути релігійні інституції на шлях служіння інтересам народу. Як окрема сфера наукового знання релігієзнавство в Україні починається із творчого доробку М.Драгоманова, О.Потебні та Івана Франка. Розвитку філософії релігії в Україні ми зобов'язані професору Університету св. Володимира М.М.Боголюбову (праця «Философия религии»), а історії релігії М.Е.Постнову (праця «История христианской церкви»). Різноманітні проблеми історії релігії в Україні розглядали також у своїх працях М.Грушевський, В.Липинський та І.Огієнко, проблеми етнології релігії - А.Річинський. В інших дисциплінарних сферах релігієзнавства в XIX- п/п XX століття Україна себе не проявила.

Зібравши 11 березня в Київському національному університеті конференцію-спомин «Релігієзнавці України XX століття в пам'яті їх наступників», ми хотіли тим засвідчити не тільки те, що наші колеги, які відійшли від нас, живуть в нашій пам'яті, а й те, що їх науковий доробок значимий і задіяний. При цьому ми усвідомлювали те, що нашим попередниками семи десятиліть XX століття тяжче прийшлося жити й творити за умов тотального домінування комуністичної ідеології, бо ж науковий пошук в ті роки мав бути зорієнтований на підтвердження опійних оцінок релігії і спрямований на визначення шляхів подолання її як пережитка. Але й за цих умов релігієзнавці у міжрядків ї залишили науково значимі думки й аналізи релігійного феномену. Я не можу тут дати розгорнутий аналіз написаного в той час різними науковцями. (про це мова йтиме в нашій першій книзі «Релігієзнавство України»). Якщо коротко, то можу засвідчити, що такого гносеологічного аналізу феномену релігії, який дав Б.О.Лобовик у своїх працях, не знайдеш в жодного зарубіжного автора. Шкода лише, що його праці із-за їх лише україномовного видруку не доступне для світового релігієзнавства. Цікаві думки із соціології релігії, зокрема особливостей релігійності людини соціалістичного суспільства, є в працях А.Єришева і П.Косухи. Моральна природа релігії досліджена Ю. Терещенком і В.Щедріним. Природу атеїзму в його ленінській інтерпретації подавали В.Танчер, І.Бражник, В.Суярко. Залишається невідомим витлумачення А.Колодним атеїзму не як антиатеїзму, а як утвердження людини в бутті, вільному від необхідності звертання її за допомогою до надприродних сил тоді і там, де вона діє сама. Заслугує світової уваги описаний М.Бабійом понятійний інструментарій структури свободи совісті. Однак маємо визнати той факт, що на відміну від росіян, українські релігієзнавці соціалістичної доби компартійними органами були загнані в дослідження причин існування релігійності і пошук ефективних шляхів її подолання. Вони майже не досліджували релігію в її історії і конфесійному різноманітті та полі функціональності. Проглянувши всі числа тематичного збірника «Питання атеїзму», який видруковувався в Київському університеті ім. Шевченка, я знайшов серед його статей лише шість таких, які варто було б перевидати. Це стосується й багатьох тогочасних колективних монографій, хіба що за винятком деяких з тих, які видруковувалися в Інституті філософії АН України.

Завершується видрук десятитомної історії релігії в Україні. Ми присвятили проект пам'яті українських релігієзнавців XX століття, які пішли з життя, але які залишили часточку пам'яті про себе в наших серцях. Готуємо також до видруку збірку у 2-х книгах значимих праць наших колег. Про них будуть статті-довідки в «Українській Енциклопедії релігієзнавства», над якою тепер працюємо.

Відтак бережімо здоров'я, щоб довше жити й творити і не переходити в пам'ять, бо ж ми ще потрібні для збереження пам'яті про тих, хто нас передчасно залишив.

*Доктор філософських наук,
професор Анатолій КОЛОДНИЙ*

**ВИДРУКИ
ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА
У ЗАЛИШКАХ**

- Академічне релігієзнавство. Видання на диску. Підручник. - К., 2008. - 840 с.
- Дисциплінарне релігієзнавство. Колективна монографія-підручник. - К., 2010. -230 с.
- Історія релігій в Україні. 4-й том: католицизм і греко-католицизм. - К., 2008. - 600 с.
- Історія релігій в Україні. 5-й том: протестантизм в Україні. - К., 2002. - 424 с.
- Історія релігій в Україні. 6-й том: пізній протестантизм. - К., 2009. - 632 с.
- Історія релігій в Україні. 8-й том: нові релігії України. - К., 2010. - 824 с.
- Климов В.Свобода совісті, Церква і релігійність в україн. суспільстві. - К., 2009. - 370 с.
- Климов В.В.Монастирі та чернецтво: позиція в національній історії. - К., 2008. - 883 с.
- Колодний А.М. Релігійне сьогодення України. Монографія. - К., 2009. - 452 с.
- Конфесіологія релігії. Колективна монографія-підручник. - К., 2009.-220с.
- Мірча Еліаде як класик світового релігієзнавства. Збірник. - К., 2007.- 192 с.
- Мораль. Релігія. Освіта. Тематичний збірник. - К., 2005. - 240 с.
- Недзельська Н. Жінка і релігія. Монографія. - К., 2009. - 182 с.
- Недзельська Ю. Православн. мирянин: життя в сьогоденні. Монографія. - К., 2010. -162 с.
- Павленко П. Етнічне та універсальне в ранньому християнстві... Монографія. - К., 2009. -528 с.
- Павленко П. Ісус Христос - постать історії. Монографія. - Біла Церква, 2002. - 348 с.
- Павленко П. Платон і християнство. Монографія. - Біла Церква, 2001. - 240 с.
- Релігієзнавство України у 2-х кн.Кн.2: Релігієзнавча наука років незалежності. - К. 2010.
- Релігія в контексті соціокультурних трансформацій. Колект. монографія. - К., 2009.-296 с.
- Релігія і нація в суспільному житті України і світу. Колект. монографія. - К., 2006. - 288 с.
- Реституція церковн. майна: міжнародний і український досвід. Збірник. - К., 2007. - 164 с.
- Робертс Г. Государство и религия в Европейском Союзе. - М., 2009. - 720 с.
- Санніков С. Огляд історії християнства. Підручник. - К., 2007. - 720 с.
- Свобода совісті та віросповідань. Збірник правових документів. - К., 2006. - 164 с.
- Україна релігійна. У 2-х кн. Кн.1: Станрелігійного життя України. - К., 2008. - 436 с.
- Україна релігійна. У 2-х кн. Кн.2: Прогнози релігійного життя України. - К.,2008. - 342 с.
- Україна і Ватикан. Збірник статей. - К., 2009. - 410 с.
- Християнство доби постмодерну. Колект. монографія. - К., 2005.- 280 с.
- Українське релігієзнавство. Різні числа кварталника за різні роки.
- Черенков М. Європ. реформація та україн. євангельський протестантизм. -К., 2008. -566 с.
- Шевченко В. Православно-католицька полеміка та проблеми унійності. - К., 2001. - 416 с.
- Шевченко В.Україна духовна: постаті, події, явища. - К., 2008. - 572 с.
- Шевців Іван. Християнська Україна. - К., 2004. - 360 с.
- Ярмусь Степан. Досвід віри українця. Вибрані твори. - К., 2007. - 488 с.

Навняні й інші релігієзнавчі видруки. Звертається до Юлії Недзельської по вівторках і п'ятницях за київською адресою Трьохсвятительська, 4, кім. 323 (це – на Володимирській гірці). Телефони: службовий – (044) 279-04-18; моб. – (093) 457-75-66.